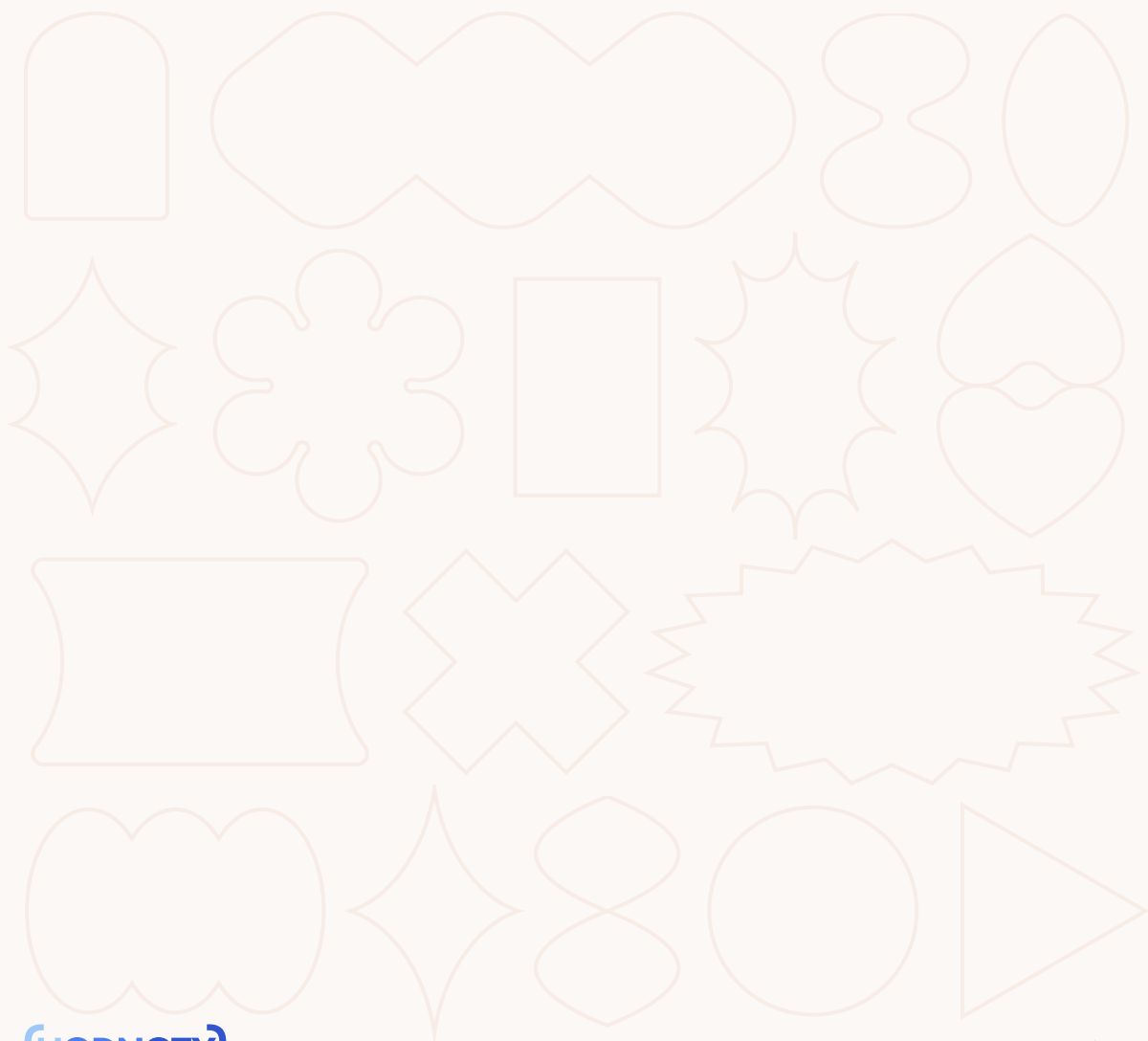

HODNOTY MLADÝCH: POROVNANIE HODNÔT A POSTOJOV ČECHOV & SLOVÁKOV

HODNOTY MLADÝCH
Porovnanie hodnôt a postojov Čechov a Slovákov
www.hodnotymladych.org

Edítorky: Nela Andresová a Katarína Čavojská
Autori: Nela Andresová, Jan Husák, Veronika Fishbone Vlčková
Dizajn a vizuálna koncepcia: Marek Maří, marekmati.com
Písmo: GT Eestí Bold, Book, Italic, www.grillitype.com
Publikácia vychádza v digitálnej verzii.

Vydala: ©2021 Rada mládeže Slovenska
Rok vydania: 2021
ISBN 978-80-99942-02-9
EAN 9788099942029

OBSAH

Úvod → Úvod → Introduction	6
Zhrnutí → Zhrnutie → Executive Summary	12
Metod. výzkumu → Metod. výskumu → Research Methodology	26
Charakteristika výskumného vzorku	34
Hodno-Ty!	46
Národná identita, vnímanie demokracie, dôvera a participácia	72
Etická dilemata, genderová rovnosť	92
Vlastní účinnost	108
Prosociální tendence	116
O projekte	124
Príloha 1 – 57 výrokov Schwartzovy škály hodnot	128
Príloha 2 – 57 výrokov Schwartzovej škály hodnôt	140

Když se řekne slovo **hodnota**, mnoho lidí si představí, že má něco vysokou cenu nebo velkou váhu. My však pracujeme s jiným významem tohoto slova a používáme ho většinou v množném čísle: **hodnoty**. Jak tedy hodnoty chápeme? Jsou to někdy méně a někdy více abstraktní pojmy, které poukazují na to, co je pro lidi důležité, k čemuž se snaží dopracovat, co jim imponuje. Ovlivňují to, co si myslíme, jak hodnotíme lidi, jevy či vyhodnocujeme situace, jak se chováme nebo jaké jsou naše postoje ke konkrétním tématům či lidem. Pro někoho je velmi důležitá svoboda, přátelství nebo demokracie, pro jiného je to bohatství či úspěch. Hodnoty pak do jisté míry určují postoje, cíle a preference jednotlivců, které následně ovlivňují jejich chování. V praxi to pak znamená, že ten, pro něhož je důležitý úspěch, a tedy pokládá úspěch jako důležitou hodnotu, častokrát i může být úspěšný. Ale nemusí to tak nutně být, jen je to něco, čeho se snaží docílit. Právě tato abstraktnost hodnot způsobuje, že i diskuse o hodnotách jsou často složité a plné emocí. Hodnoty, jakými jsou například výše zmíněná svoboda či přátelství, patří k těm abstraktnějším a všeobecným, zatímco nezávislost, bohatství či úcta k tradicím jsou poměrně konkrétní. Výzkumy také ukazují, že čím konkrétnější jsou hodnoty, tím příměji se promítají i do konkrétního chování jednotlivců. Dají se proto také snadněji pozorovat a zkoumat.

→ Hodnoty nám pomáhají orientovat se v mezilidských vztazích a organizovat život ve společnosti. Na jedné straně nám pomáhají vyznat se v tom, jaké chování je morální, a pomáhají nám rozlišovat mezi tím, co považujeme za správné a co za nesprávné. Na druhé straně si tyto hodnoty nevytváříme nezávisle na společnosti kolem nás, osvojujeme si je v procesu dospívání — od svých rodičů, kamarádů, známých, učitelů

a jiných důležitých dospělých. Hodnoty nás spojují s ostatními členy naší společnosti, a proto jsou i jistou reflexí základních pilířů společnosti.

- Člověk si své hodnoty většinou neuvědomuje. Až do chvíle, kdy je konfrontován se situací, v níž jsou jeho hodnoty zpochybněny či se dostávají do rozporu s hodnotami druhých. Tehdy mluvíme například o hodnotových střetech. Hodnoty se zároveň mnohem více projeví právě v situacích, kdy cítíme, že jsou v ohrožení. Tehdy je i větší pravděpodobnost, že ovlivní samotné chování. Takovou hrozbou může být například v čase přípravy této publikace prožívaná pandemie covid-19 spojená s možností zpřísnění některých zákonů.
- V publikaci, kterou právě máte před sebou, prezentujeme základní zjištění výzkumu v režii České rady dětí a mládeže a Rady mládeže Slovenska, který probíhal v letech 2020 — 2021 v České republice a na Slovensku. Obsahově jsme výzkum opřeli především o ucelený soubor hodnot podle S. H. Schwartzé, přesněji o jeho tzv. Revidovanou teorii základních hodnot. Tento koncept popisuje na základě rozsáhlých výzkumů 19 základních lidských hodnot a odkrývá základní vztahy mezi nimi, a to včetně hlavních životních motivací, které s nimi souvisejí. Tuto teorii jsme doplnili o další oblasti, které souvisejí s demokracií a důvěrou, prosociálním chováním, participací a angažovaností, vlastní účinností, rovností pohlaví či etickými otázkami.
- Výzkum je součástí projektu HODNOTY MLADÝCH, který byl podpořený z programu Erasmus+. Protože projekt vzniká v česko-slovenské spolupráci, rozhodli jsme se, že i publikace bude psána v obou jazycích. Některé kapitoly jsou proto v češtině, jiné ve slovenštině.

Keď sa povie slovo **hodnota**, veľa ľudí si predstaví, že má niečo vysokú cenu alebo veľkú váhu. My však pracujeme s iným významom tohto slova a používame ho väčšinou v množnom čísle: **hodnoty**. Ako teda hodnoty chápeme? Sú to niekedy menej a niekedy viac abstraktné pojmy, ktoré poukazujú na to, čo je pre ľudí dôležité, k čomu sa snažia dopracovať, čo im imponuje. Otvplyvňujú to, čo si myslíme, ako hodnotíme ľudí, javy či vyhodnocujeme situácie, ako sa správame alebo aké sú naše postoje ku konkrétnym témam alebo ľuďom. Pre niekoho je veľmi dôležitá sloboda, priateľstvo alebo demokracia, pre iného je to bohatstvo či úspech. Hodnoty potom do istej miery určujú postoje, ciele a preferencie jednotlivcov, ktoré následne ovplyvňujú ich správanie. V praxi to potom znamená, že ten, pre koho je dôležitý úspech, a teda pokladá úspech za dôležitú hodnotu, častokrát aj môže byť úspešný. Nemusí to tak byť nevyhnutne, len je to niečo, čo sa snaží docieľať. Práve táto abstraktnosť hodnôt spôsobuje, že i diskusie o hodnotách sú často zložité a plné emócií. Hodnoty, akými sú napríklad vyššie spomenutá sloboda či priateľstvo, patria k tým abstraktnejším a všeobecným, zatiaľ čo nezávislosť, bohatstvo či úcta k tradíciám sú pomerne konkrétne. Výskumy tiež ukazujú, že čím konkrétnejšie sú hodnoty, tým priamejšie sa premietali do konkrétneho správania jednotlivcov. Dajú sa preto tiež ľahšie pozorovať a skúmať.

→ Hodnoty nám pomáhajú orientovať sa v medziľudských vzťahoch a organizovať život v spoločnosti. Na jednej strane nám pomáhajú vyznať sa v tom, aké správanie je morálne, a pomáhajú nám rozlišovať medzi tým, čo považujeme za správne a čo za nesprávne. Na druhej strane si tieto hodnoty nevytvárame nezávisle na spoločnosti okolo nás, osvojujeme si ich v procese dospievania — od svojich rodičov, kamarátov,

známych, učiteľov a iných dôležitých dospelých. Hodnoty nás spájajú s ostatnými členmi našej spoločnosti, a preto sú aj istou reflexiou základných pilierov spoločnosti.

→ Človek si svoje hodnoty väčšinou neuvedomuje. Až do chvíle, keď je konfrontovaný so situáciou, v ktorej sú jeho hodnoty spochybnené alebo sa dostávajú do rozporu s hodnotami druhých. Vtedy hovoríme napríklad o hodnotových stretoch. Hodnoty sa zároveň omnoho viac prejavia práve v situáciách, v ktorých cítime, že sú v ohrození. Vtedy je i väčšia pravdepodobnosť, že ovplyvnia samotné správanie. Takouto hrozbou môže byť napríklad v čase prípravy tejto publikácie prežívajúca pandémia covid-19 spojená s možnosťou sprísnenia niektorých zákonov.

→ V publikácií, ktorú práve máte pred sebou, prezentujeme základné zistenia výskumu v réžii Českej rady dětí a mládeže a Rady mládeže Slovenska, ktorý prebiehal v rokoch 2020 — 2021 v Českej republike a na Slovensku. Obsahovo sme výskum opreli predovšetkým o ucelený súbor hodnôt podľa S. H. Schwartza, presnejšie o jeho tzv. Revidovanú teóriu základných hodnôt. Tento koncept popisuje na základe rozsiahlych výskumov 19 základných ľudských hodnôt a odкрýva základné vzťahy medzi nimi, a to vrátane hlavných životných motivácii, ktoré s nimi súvisia. Túto teóriu sme doplnili o ďalšie oblasti, ktoré súvisia s demokraciou a dôverou, prosociálnym správaním, participáciou a angažovanosťou, vlastnou účinnosťou, rovnosťou pohlaví či etickými otázkami.

→ Výskum je súčasťou projektu HODNOTY MLADÝCH, ktorý bol podporený z programu Erasmus+. Pretože projekt vzniká v česko-slovenskej spolupráci, rozhodli sme sa, že i publikácia bude písaná v oboch jazykoch. Niektoré kapitoly sú preto to v češtine, iné v slovenčine.

When talking about **value**, many people think of something that carries a lot of weight or is appreciated a lot. However, in our project we rather focused on the meaning that relates to its plural form: **values**. So how do we understand values? They are more or less abstract concepts that refer to what is important to people, what they are trying to achieve, what impresses them. Values influence what we think. They impact how we evaluate people, phenomena, or situations and how we behave or what attitudes we hold towards issues or people. For some people freedom, friendship or democracy is very important; for others it is wealth or success. Values then determine, to some extent, the attitudes, goals and preferences of individuals, which in turn influence their behavior. In practice, this means that those for whom success is important, and who therefore regard success as an important value, can often become successful. But this is not always the case, success can also just be something that they are trying to achieve, without actually achieving it. It is this abstractness of values that often makes some discussions of values complex and debates about them heated. Values such as freedom or friendship mentioned above are among the more abstract and general ones, while independence, wealth or respect for tradition are quite concrete. Research also shows that the more concrete the values, the more directly they are reflected in the concrete behavior of individuals. Those are therefore also easier to observe and research.

→ Values also help us navigate interpersonal relationships and organize life in society. On the one hand, they help us distinguish what behavior is moral or immoral and help us distinguish between what we consider right and wrong. On the other hand, we do not form these values independently of the society around us; we acquire them in the process of growing up — from our parents, friends, acquaintances, teachers, and

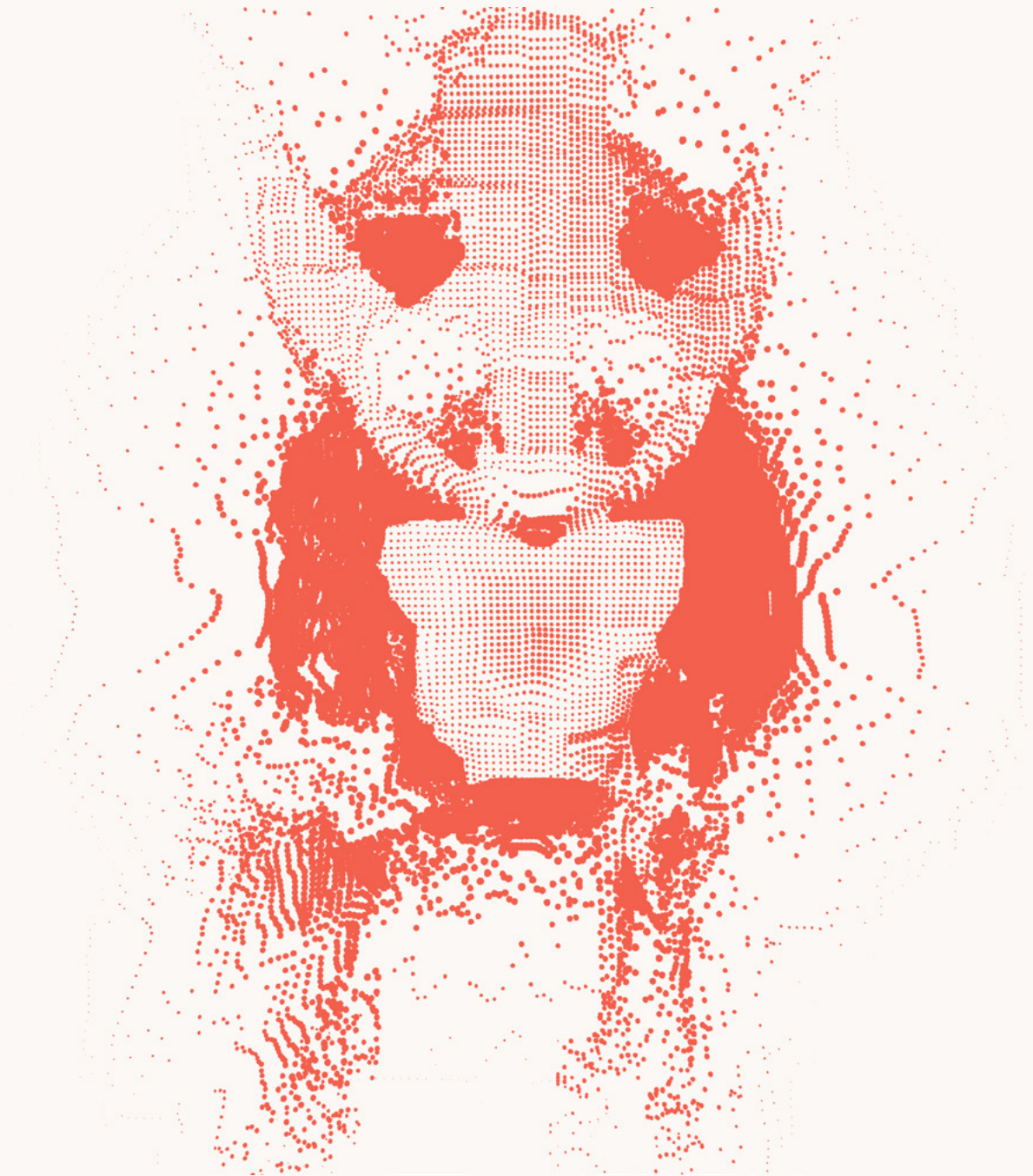
other important adults. Values connect us to the other members of our society and are therefore also a kind of reflection of the society in general.

→ Most of the time, people are not even aware of their values. They are often implicit until we are confronted with a situation in which our values are challenged or come into conflict with those of others. Values become much more apparent precisely in situations when we feel that they are under threat. It is in times like these that values are more likely to influence the behavior itself as well. The COVID-19 pandemic, which we are experiencing while writing this text, is a good example of such times when values within a population clash and they are being translated into actions.

→ The publication presents the main findings of research Youth Values, which was carried out in 2020 and 2021 in Czech Republic and Slovakia. It was conducted by the Czech Council for Children and Youth (ČRDM) and the Slovak Youth Council (RmS). The research focused on a few key areas of values. For the main values overview we used the conceptual framework of Refined Theory of Basic Values by Shalom H. Schwartz. Based on extensive research, this concept describes 19 basic human values and reveals the basic relationships between them, including the main life motivations related to them. Additionally, we looked at values connected to democracy and trust, prosocial behavior, participation and engagement, self-efficacy, gender equality and ethical issues.

→ Thanks to the support from Erasmus+ program, Slovak and Czech national youth councils have been implementing a project called YOUTH VALUES and this research is an inherent part of this project. As the project is a Czech and Slovak collaboration, we decided that the publication will be written in both languages. Some chapters are therefore in Czech, others in Slovak.

ZHRNUTÍ → ZHRNUTIE → EXECUTIVE SUMMARY

Ve výzkumu hodnot jsme vycházeli ze standardizované škály hodnot podle profesora Schwartz. S použitím jeho položek dotazníku jsme testovali, jaké hodnotové nastavení mají mladí lidé v České republice a na Slovensku. V případě mladých v Česku a na Slovensku si můžeme všimnout poměrně velké vyváženosti v zaměření na sebe sama a na společnost a okolní svět. Obecně tedy můžeme konstatovat, že mladá generace v Česku a na Slovensku je poměrně vyvážená – dbá o sebe sama, své vlastní potřeby a rozvoj, ale i o ostatní a o okolí. Nejbližší jsou mladým v Česku a na Slovensku hodnoty spojené s benevolencí, tedy péčí, laskavostí a spolehlivostí zejména vůči lidem, kteří jsou jim blízcí.

Zejména ve vztahu ke společnosti si již také všímáme, že mladí na Slovensku považují spolehlivost, ale i společenský univerzalizmus za důležitější, než mladí v Česku. Podobně za důležitější považují mladí na Slovensku také hodnoty tradice, konformitu ve vztazích i s pravidly, ale i hodnoty spojené s bezpečností, ať již celospolečenskou, tak osobní. V rámci šetření jsme se také zaměřili na to, jak jsou pro mladé důležité jednotlivé sféry života jako práce, rodina, kamarádi, politika či náboženství. Česko-slovenské porovnání výsledků vychází poměrně obdobně s jedinou výraznou odlišností, a tou je síla důležitosti náboženství v životě mladých na Slovensku. Z genderového hlediska se situace v zásadě neliší s drobnými odchylkami u fyzické zdatnosti a politiky, které jsou o malinko významnější pro mladé muže oproti mladým ženám, a to jak v Česku, tak na Slovensku.

Mladí demokracii nezpochybňují (78 % Slováků a 71 % Čechů jí věří), ale mají mělkou znalost demokratických principů a velkou nedůvěru vůči politickým stranám a veřejným institucím. Chybí jim hlubší porozumění toho, co se pod konceptem demokracie skrývá a jak vlastně společnost a politika fungují.

Mladí lidé důvěřují institucím v podobné míře jako starší generace. Mladí jsou nespokojeni s tím, jak jsou politické strany a politici schopni řešit problémy, které považují za důležité. Nedůvěřuje jim shodně 62 % mladých Čechů a Slováků. Důvěra v instituce je na Slovensku propojena s tím, jak si lidé důvěřují navzájem a platí, že čím větší důvěra v instituce, tím větší mezilidská důvěra. Jen každý pátý mladý člověk na Slovensku nebo v Čechách deklaruje, že většině lidí důvěřuje.

Alarmující je fakt, že více než polovina (56 %) mladých na Slovensku a 65 % mladých v České republice má pocit, že spíše nebo vůbec neumí nic ovlivnit, politice nerozumí a nemá názory, které je třeba vyslechnout. Mladí na Slovensku mají pocit, že jejich vliv v oblasti politiky je větší, než to pociťují

mladí v Česku. Víra ve vlastní politickou účinnost mezi mladými v České republice a na Slovensku se liší také v závislosti na tom, jak důvěřují veřejným institucím.

O společenské a politické záležitosti ve vlastní zemi se zajímá více než polovina mladých lidí. Mladí Slováci projevují nejen větší zájem o politické a společenské dění, ale jejich postoj se přetavuje i do zvýšené deklarované ochoty jít volit. Více než polovina mladých na Slovensku deklaruje, že chodí volit v parlamentních, prezidentských a místních volbách. V Čechách se více než polovina mladých lidí účastní prezidentských a místních voleb. Mladí lidé na Slovensku jsou politicky neaktivnější na internetu. V České republice je poměr mezi offline a online aktivismem vyrovnanější. Do dobrovolnictví za pojouje shodně 26 % mladých Čechů i Slováků. 12 % mladých se zapojilo do školních či studentských rad a dárcovství je o něco populárnější mezi českými mladými (16 % vs. 12 %).

Mladí se zkušeností z organizací mládeže se celkově více zajímají o společnost a politiku, ať už se to týká lokální, národní nebo mezinárodní úrovně. Zvýšený zájem o politiku a společenské dění se přetavuje u mladých se zkušeností s mládežnickou organizací i do ochoty jít volit. Tito mladí lidé jsou obecně aktivnější občané, ať už se jejich aktivita soustřeďuje na politických aktérů, nebo správu věcí veřejných s cílem dosahovat veřejný prospěch. U některých aktivitách jde až o dvojnásobnou nebo trojnásobnou účast nebo aktivitu oproti vrstevníkům, kteří nemají zkušenost s členstvím v organizaci mládeže.

Tento termín se využívá především v psychologii. Zjednodušeně znamená sebedůvěru ve vlastní schopnosti. My se rozhodli použít koncept vlastní účinnosti pro pochopení toho, jak si mladí věří, jaké si myslí, že jsou jejich schopnosti, co je pro ně v životě důležité. Zaměřovali jsme se na vnímání jich samotných. Z výsledků vyplývá, že mladí Češi i Slováci jsou poměrně sebevědomí. Většina věří ve vlastní schopnosti, věří tomu, že dokáží dosáhnout svých cílů. Největší rozpor v názorech mezi mladými panuje u otázek, týkajících se dodržování pravidel. Je přípustné porušit pravidla nebo zákony, pokud nám to prospěje? Když se necháme využít, můžeme si za to sami? Na tom se mladí neshodnou, zhruba polovina souhlasí, polovina se staví do opozice. Výsledky ukazují, že Češi a Slováci se se ve svých postojích příliš neliší. Přesto Slováci vycházejí o něco sebevědoměji. Když čelí náročným úkolům, jsou si častěji jisti, že je zvládnou (82 % vs. 75 %), jsou toho názoru, že většinou dosáhnout toho, co si usmyslí (85 % vs. 78 %) a také si myslí, že jsou schopni dělat většinu věcí lépe než ostatní (63 % vs. 58 %). Také muži v obou zemích jsou sebevědomější než ženy.

Etická dilemata a genderová rovnost

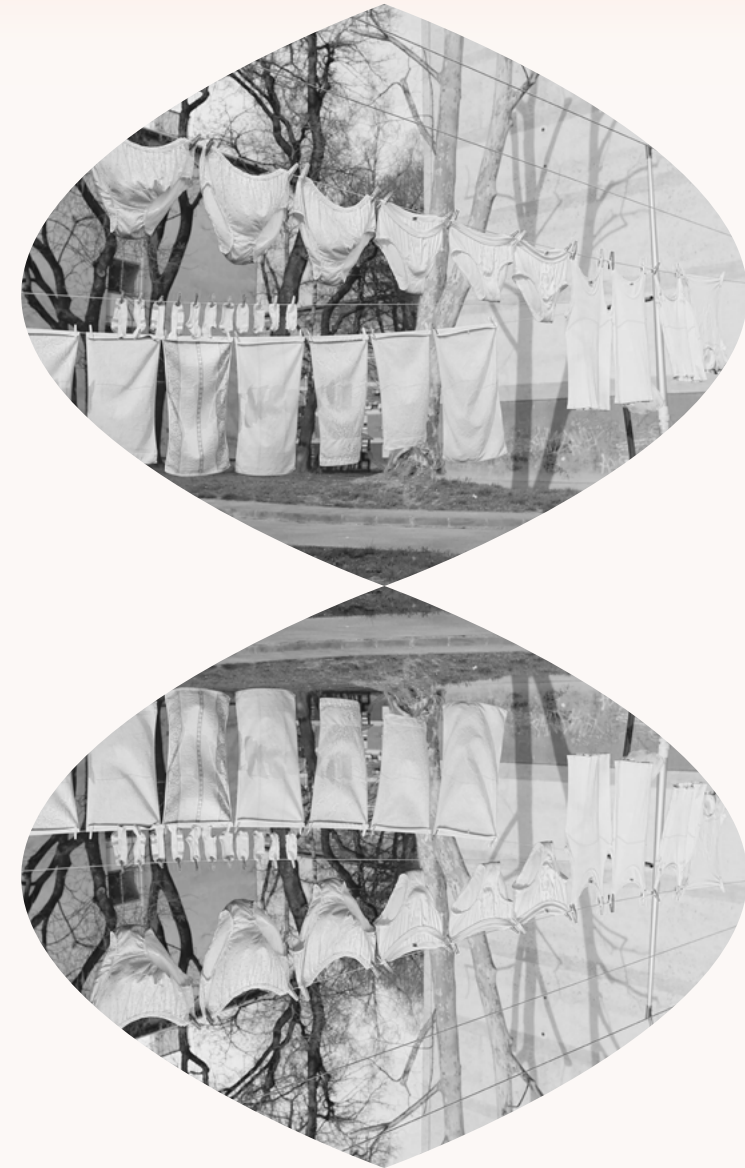
Výsledky ukazují, že Češi a Slováci se nejvíce liší v otázce sexuálních menšin, kde je rozdíl zhruba dvojnásobný. Homosexuálové vadí 11 % Čechů, ale až 23 % Slováků, u transsexuálů je rozdíl podobně velký. Za sousedy by je nechtělo mít 16 % Čechů a 30 % Slováků. Dále jsou rozdíly cca 10 % zaznamenány u těžkých alkoholiků, drogově závislých, migrantů a muslimů, ohledně kterých jsou kritičtější Češi.

V otázkách týkajících se genderové rovnosti se ukazují národnostní rozdíly jako velmi zásadní. Když srovnáme výsledky za Českou republiku a Slovensko, vidíme, že výsledky se liší u registrovaného partnerství a manželství, Češi ho podporují častěji (77 % vs. 47 %) a stejně tak se staví odmítavěji i k tomu, že by manželství mělo být jen svazkem muže a ženy, jinými slovy častěji podporují tzv. rodinu pro všechny (52 % vs. 18 %). Mladí jsou kritičtí ke genetickému vylepšování plodu dítěte nebo sebevraždě. Naopak tetování, umělé oplodnění nebo rozvod vychází docela pozitivně.

Ptali jsme se na různé druhy neřestí, jako je alkohol, kouření nebo drogy a zároveň na otázky týkající se sexuálního chování. Ukazuje se, že Češi se staví pozitivněji k téměř všem položkám. Slováci jsou o 17 % kritičtější k pití alkoholu, o 9 % k nezávaznému sexu, o 11 % k sexu za úplatu a o 12 % ke konzumaci marihuany. Co se týče kouření tabákových výrobků, tak Češi s nimi mají v životě častější zkušenost, a zároveň je mezi nimi více těch, kteří kouří denně (22 % vs. 16 %). Mezi konzumenty marihuany je větší počet Čechů, zkušenost s ní má 32 % mladých, na Slovensku je to pouze 20 %, významný rozdíl je i v pití alkoholu, žádnou zkušenost uvádí 12 % Čechů a 19 % Slováků.

Prosociální chování

Rozdíly mezi Čechy a Slováky v oblasti prosociálního chování nejsou příliš výrazné. Mladí v obou zemích mají podobné představy o prosociálním chování. Jsou ochotní pomáhat těm, kteří to skutečně potřebují nebo kteří o to požádají. Na oplátku většina z nich nic neočekává. Zhruba pětina mladých z obou zemí se věnuje dobrovolnické práci, protože je to pro ně samé prospěšné do životopisu. 40 % Čechů i Slováků je také toho názoru, že by měli být za svou dobrovolnickou činnost více doceněni.

Vo výskume hodnôt sme vychádzali zo štandardizovanej škály hodnôt podľa profesora Schwartza. S použitím jeho položiek dotazníka sme testovali, aké hodnotové nastavenie majú mladí ľudia v Českej republike a na Slovensku. V prípade mladých v Česku a na Slovensku si môžeme všimnúť pomerne veľkú vyváženosť v zameraní na seba samého, na spoločnosť a okolitý svet. Vo všeobecnosti teda môžeme konštatovať, že mladá generácia v Čechách a na Slovensku je pomerne vyvážená – dbá o seba, svoje vlastné potreby a rozvoj, ale i o ostatných a o okolie. Najbližšie sú mladým v Česku a na Slovensku hodnoty spojené s benevolenciou, teda starostlivosťou, láskavosťou a spohľadnosťou predovšetkým voči ľuďom, ktorí sú im blízki.

Osobitne vo vzťahu k spoločnosti si tiež všimame, že mladí na Slovensku považujú spoľahlivosť, ale aj spoločenský univerzalizmus za dôležitejšie, než mladí v Čechách. Podobne za dôležitejšie považujú mladí na Slovensku hodnoty tradície, konformitu vo vzťahoch i s pravidlami, ale i hodnoty spojené s bezpečnosťou, či už celospoločenskou alebo osobnou. V rámci výskumu sme sa tiež zamerali na to, ako sú pre mladých dôležité jednotlivé sféry života ako práca, rodina, kamaráti, politika či náboženstvo. Česko-slovenské porovnanie výsledkov vychádza pomerne podobne s jedinou výraznou odlišnosťou, a tou je sila dôležitosti náboženstva v živote mladých na Slovensku. Z rodového hľadiska sa situácia v zásade nelíši, drobné odchýlky sú pri fyzickej zdatnosti a politike, ktoré sú o trochu významnejšie pre mladých mužov oproti mladým ženám, a to ako v Čechách, tak aj na Slovensku.

Mladí demokraciu nespochybňujú (78 % Slovákov a 71 % Čechov jej verí), ale majú plytkú znalosť demokratických princípov a veľkú nedôveru voči politickým stranám a verejným inštitúciám. Chýba im hlbšie porozumenie toho, čo sa pod konceptom demokracie skrýva a ako vlastne spoločnosť a politika fungujú.

Mladí ľudia dôverujú inštitúciám v podobnej miere ako staršia generácia. Mladí sú nespokojní s tým ako sú politické strany a politici schopní riešiť problémy, ktoré považujú za dôležité. Nedôveruje im zhodne 62 % mladých Slovákov a Čechov. Dôvera v inštitúcie je na Slovensku prepojená s tým ako si ľudia dôverujú navzájom a platí, že čím väčšia dôvera v inštitúcie, tým väčšia medziľudská dôvera. Len každý piaty mladý človek na Slovensku alebo v Českej republike deklaruje, že väčšine ľudí dôveruje.

Alarmujúci je fakt, že viac ako polovica (56 %) mladých na Slovensku a 65 % mladých v Českej republike má pocit, že skôr alebo vôbec nevie nič ovplyvniť, politike nerozumie a nemá názory, ktoré je treba vypočuť. Mladí na Slovensku majú pocit, že ich vplyv v oblasti politiky je väčší ako to pociťujú mladí v Česku.

Viera vo vlastnú politickú účinnosť medzi mladými v Česku a na Slovensku líši aj v závislosti od toho, ako dôverujú verejným inštitúciám.

O spoločenské a politické záležitosti vo vlastnej krajine sa zaujíma viac ako polovica mladých ľudí. Mladí Slováci prejavujú nielen väčší záujem o politické a spoločenské dianie, ale ich postoj sa pretavuje aj do zvýšenej deklarovanej ochoty ísť voliť. Viac ako polovica mladých na Slovensku deklaruje, že chodí voliť v parlamentných, prezidentských a miestnych voľbách. V Českej republike sa viac ako polovica mladých ľudí zúčastňuje prezidentských a miestnych voľieb. Mladí ľudia na Slovensku sú politicky najaktívnejší na internete. V Čechách je pomer medzi offline a online aktivizmom vyrovnannejší. Do dobrovoľníctva za zapája zhodne 26 % mladých Čechov aj Slovákov. 12 % mladých sa zapojilo do školských či študentských rád a darcovstvo je o niečo populárnejšie medzi Českými mladými (16 % vs. 12 %).

Mladí so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou sa celkovo viac zaujímajú o spoločnosť a politiku či už sa to týka lokálnej, národnej, alebo medzinárodnej úrovne. Zvýšený záujem o politiku a spoločenské dianie sa pretavuje u mladých so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou aj do ochoty ísť voliť. Títo mladí ľudia sú vo všeobecnosti aj aktívnejší občania, či už sa ich aktivita sústreďuje na politických aktérov, alebo spravovanie vecí verejných s cieľom dosahovať verejný prospech. Pri niektorých aktivitách ide až o dvoj alebo trojnásobnú účasť alebo aktivitu oproti rovesníkom, ktorí nemajú skúsenosť s členstvom v mládežníckej organizácii.

Tento termín sa využíva predovšetkým v psychológii. Zjednodušene znamená sebadôveru vo vlastné schopnosti. My sme sa rozhodli použiť koncept vlastnej účinnosti pre pochopenie toho, ako si mladí veria, čo si myslia, že sú ich schopnosti, čo je pre nich v živote dôležité. Zamerali sme sa na vnímanie ich samotných. Z výsledkov vyplýva, že mladí Česi i Slováci sú pomerne sebavedomí. Väčšina verí vo vlastné schopnosti, veria tomu, že dokážu dosiahnuť svoje ciele. Najväčší rozpor v názoroch medzi mladými panuje pri otázkach týkajúcich sa dodržiavania pravidiel. Je prípustné porušiť pravidlá alebo zákony, pokiaľ nám to prospeje? Keď sa necháme využiť, môžeme si za to sami? Na tom sa mladí nezhodnú, zhruba polovica súhlasí, polovica sa stavia do opozície. Výsledky ukazujú, že Česi a Slováci sa vo svojich postojoch príliš nelíšia. Napriek tomu Slováci vychádzajú z porovnania o niečo sebavedomejší. Keď čelia náročným úlohám, sú si častejšie istí, že ich zvládnu (82 % vs. 75 %), sú toho názoru, že väčšinou dosiahnu to, čo si zaumienia (85 % vs. 78 %) a tiež si myslia, že sú schopní robiť väčšinu vecí lepšie než ostatní (63 % vs. 58 %). Taktiež muži v oboch krajinách sú sebavedomejší než ženy.

Etické dilemy a rodová rovnosť

Výsledky ukazujú, že Česi a Slováci sa najviac odlišujú v otázke sexuálnych menšín, kde je rozdiel zhruba dvojnásobný. Homosexuáli vadia 11% Čechov, ale až 23% Slovákov, u transsexuálov je rozdiel podobne veľký. Za susedov by ich nechcelo mať 16% Čechov a 30% Slovákov. Ďalej sú rozdiely na úrovni cca 10% zaznamenané u ťažkých alkoholikov, drogovovo závislých, migrantov a moslimov, pri ktorých sú kritickejší Česi.

V otázkach týkajúcich sa rodovej rovnosti sa ukazujú národnostné rozdiely ako veľmi zásadné. Keď porovnáme výsledky za Českú republiku a Slovensko, vidíme, že výsledky sa líšia pri registrovanom partnerstve a manželstve, Česi ho podporujú častejšie (77% vs. 47%) a rovnako tak sa stavajú odmietavo i k tomu, že by manželstvo malo byť len zväzkom muža a ženy, inými slovami častejšie podporujú tzv. rodinu pre všetkých (52% vs. 18%). Mladí sú kritickí ku genetickému zlepšovaniu plodu dieťaťa alebo samovražde. Naopak tetovanie, umelé oplodnenie alebo rozvod vychádzajú celkom pozitívne.

Pýtali sme sa tiež na rôzne druhy nerestí, ako je alkohol, fajčenie alebo drogy a zároveň na otázky týkajúce sa sexuálneho správania. Ukazuje sa, že Česi sa stavajú pozitívnejšie k takmer všetkým položkám. Slováci sú o 17% kritickejší k pitíu alkoholu, o 9% k nezáväznému sexu, o 11% k sexu za odplatu a o 12% ku konzumácii marihuany. Čo sa týka fajčenia tabakových výrobkov, tak Česi s nimi majú v živote častejšiu skúsenosť, a zároveň je medzi nimi viac tých, ktorí fajčia denne (22% vs. 16%). Medzi konzumentmi marihuany je väčší počet Čechov, skúsenosť s ňou má 32% mladých, na Slovensku je to len 20%, významný rozdiel je i v pitíu alkoholu, žiadnu skúsenosť uvádza 12% Čechov a 19% Slovákov.

Prosociálne správanie

Rozdiely medzi Čechmi a Slovákmi v oblasti prosociálneho správania nie sú príliš výrazné. Mladí v oboch krajinách majú podobné predstavy o prosociálnom správaní. Sú ochotní pomáhať tým, ktorí to skutočne potrebujú alebo ktorí o to požiadajú. Na odplatu väčšina z nich nič neočakáva. Zhruba päťna mladých z oboch krajín sa venuje dobrovoľníckej práci, pretože je to pre nich prospešné do životopisu. 40% Čechov i Slovákov je tiež toho názoru, že by mali byť za svoju dobrovoľnícku činnosť viac ocenení.

The Youth Values study uses the conceptual framework of basic human values designed by Professor Shalom Schwartz. Using his 57-items questionnaire we compared the value profiles of young people in Czech and Slovak Republic. In general, young Czechs and Slovaks are balanced in terms of their focus on themselves and the society or world around them. Thus, we can conclude, that the young generation on one hand takes cares of themselves, focuses on their own development, and makes sure their needs are met. On the other hand, they care about others and their environment as well. Benevolence, in other words caring, kindness and reliability, especially towards people who are close to them are among the values that are the most important to the young people in Slovakia and Czech Republic.

When looking at the relationship towards society, we conclude that young Slovaks consider dependability and universalism more important than young people in Czechia. Additionally young Slovaks appreciate more the value of tradition, conformity in relationships and in regard to rules as well as values connected with security be it on the individual level as well as that of society. In our study we also looked at the importance of work, family, friends, physical fitness, politics, and religion. There are no significant differences between Slovaks and Czechs apart from the importance of religion, which is valued higher among young Slovaks. Our study did not find significant differences in value orientations of young men and women. Czech and Slovak young men declared slightly higher importance of physical fitness and politics in comparison with young women.

Young people do not question the value of democracy, 78% Czechs and 71% Slovaks believe in its value. However, they have a shallow understanding of basic principles of democracy and high level of distrust towards political parties and public institutions. They lack a deeper understanding of what the concept of democracy entails and how society and politics works.

Trust towards public institutions of young and adult populations is in general comparable. Young people are dissatisfied with the (in)ability of political parties to address their issues and thus 62% of young Czech and Slovaks declare distrust towards them. The trust in institutions in Slovakia is also interconnected with interpersonal trust. Those who trust public institutions more also tend to trust other people more. Our study showed that only 20% of young people in both Slovakia and Czech Republic trust others.

Our study also revealed an alarming fact, that more than half of young people (56% in Slovakia and 65% of young people in Czechia) believe that they

have very little influence of public matters, don't understand politics, and don't have opinions which would be worth listening to. Young people in Slovakia believe that their impact on politics is higher than that of young Czechs. Political efficacy of young people in both countries is linked to the level of trust in public institutions.

More than half of young people are interested in societal and political affairs in their own country. Young Slovaks not only show more interest in political affairs and society, but their attitude translates into an increased declared willingness to vote. More than half of young people in Slovakia declare that they vote in parliamentary, presidential, and local elections. In the Czech Republic, more than half of young people participate in presidential and local elections. Young people in Slovakia are most politically active on the internet. In the Czech Republic, the ratio between offline and online activism is more balanced. 26% of young Czechs and Slovaks are involved in volunteering. 12% of young people are involved in school or student councils. Donation for public benefit is slightly more popular among Czech young people (16% Czechia vs. 12% Slovakia).

Young people with youth organization experience are generally more interested in politics and society, be it on a local, national, or international level. Their increased interest in politics and social affairs also translates into an increased willingness to vote. Young people with youth organization experience are also generally more active citizens, whether their activism focuses on political actors or on increasing the life quality for those in need. In some cases, the difference their degree of engagement is two or even three times higher than that of their peers who have no experience with membership in a youth organization.

This term is used mainly in psychology. We decided to use the concept of self-efficacy to understand how young people believe in themselves, what they think their abilities are and what is important to them in life. We focused on the perception of themselves. The results show that young Czechs and Slovaks are relatively confident. Most of them believe in their own ability, they believe that they can achieve their goals. The biggest disagreement among young people is over compliance issues. Is it permissible to break rules or laws if it benefits us? If we let ourselves be used, is it our fault? The young people disagree; about half agree, half oppose. The results show that the Czechs and Slovaks do not differ much in their attitudes. Nevertheless, Slovaks are a little more confident. When faced with challenging tasks, Slovaks, compared to Czechs are more likely to be confident (82% vs. 75%), are of the

opinion that they usually achieve what they want (85% vs. 78%) and also think they are able to do most things better than others (63% vs. 58%). Also, men in both countries are more confident than women.

Ethical Dilemmas and Gender Equality

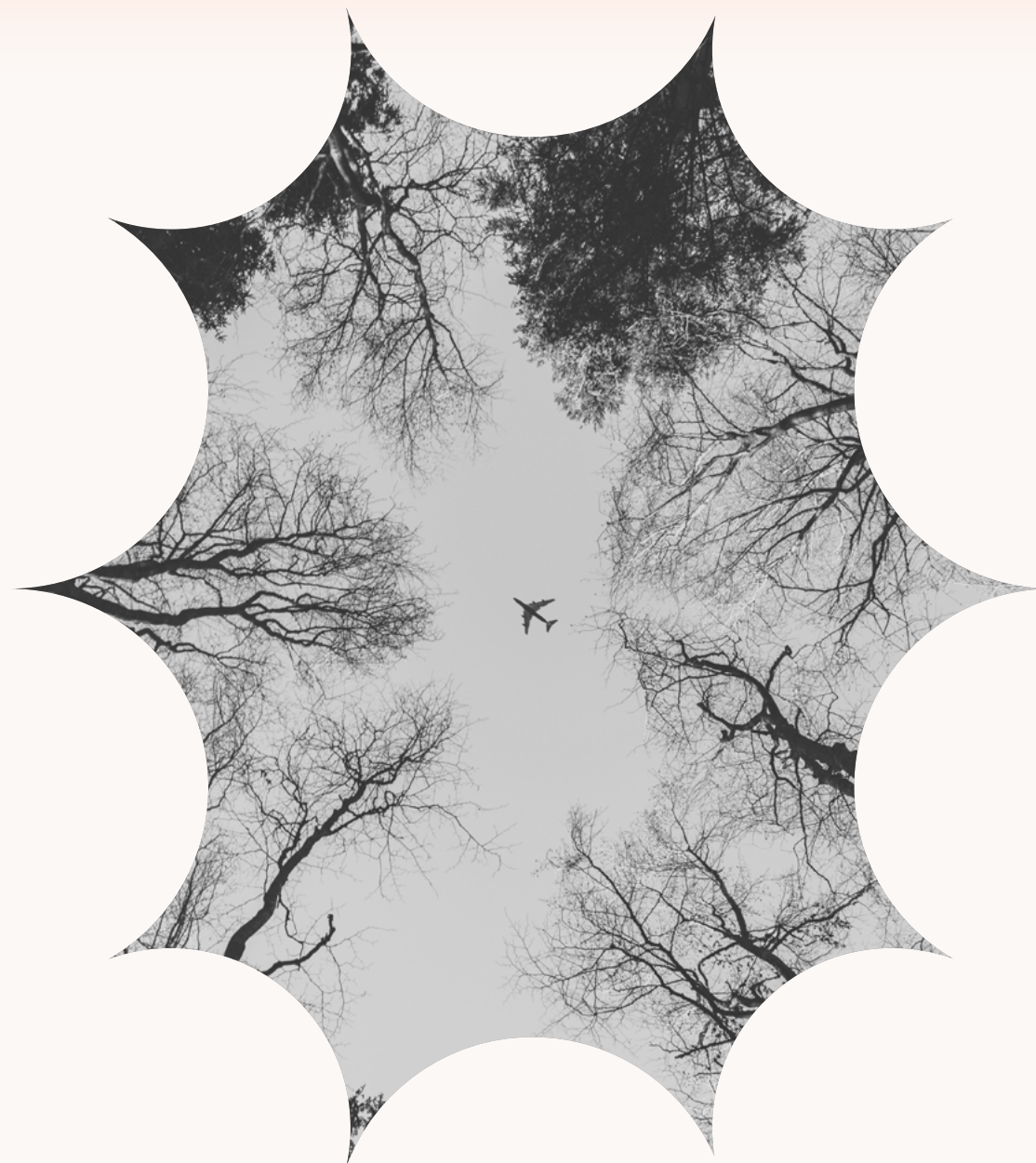
The results show that Czechs and Slovaks differ the most on the topic of sexual minorities, where the difference is roughly double. 11% of Czechs mind homosexuals, compared to up to 23% of Slovaks, and the difference between transsexuals is similarly large. 16% of Czechs and 30% of Slovaks would not want to have them as neighbors. Furthermore, differences of about 10% are recorded for heavy alcoholics, drug addicts, migrants and Muslims, about whom the Czechs are more critical.

In matters relating to gender equality, ethnic differences are proving to be very fundamental. When we compare the results for the Czech Republic and Slovakia, we see that the results differ in terms of registered partnerships and marriages. Czechs support them more often (77% vs. 47%) and also oppose the fact that marriage should be just a union of a man and woman. In other words, Czechs more often support the so-called 'family for all' (52% vs. 18%). Young people in both countries are critical of genetic improvement of a child's fetus or suicide. On the contrary, tattooing, artificial insemination or divorce are quite positive.

We asked respondents about various types of vices, such as alcohol, smoking or drugs, as well as questions about sexual behavior. It turns out that the Czechs are more positive about almost all items. Slovaks are 17% more critical of alcohol consumption, 9% of non-binding sex, 11% of paid sex and 12% of marijuana consumption. As for smoking tobacco products, Czechs have more frequent experience with them in their lives, and at the same time there are more people who smoke daily (22% vs. 16%). There are a larger number of Czechs among marijuana consumers, 32% of young people have experience with it whereas in Slovakia it is only 20%. There is also a significant difference in drinking alcohol, 12% of Czechs and 19% of Slovaks report no experience.

Prosocial Behavior

The differences between Czechs and Slovaks in the area of prosocial behavior are not very significant. Young people in both countries have similar ideas about prosocial behavior. They are willing to help those who really need it or who ask for it. In return, most of them expect nothing. About a fifth of young people from both countries volunteer because it is beneficial for them on their CVs. 40% of Czechs and Slovaks think that they should be more appreciated for their volunteering.

METODIKA VÝZKUMU → METODIKA VÝSKUMU → RESEARCH METHODOLOGY

Výzkumnou část projektu Hodnoty mladých tvořily dvě části: reprezentativní výzkum obecné populace mladých ve věku 15 až 29 let a výzkum v 18 organizacích mládeže mezi mladými ve stejné věkové kategorii. Zjištění, která prezentujeme v této publikaci, jsou výsledkem reprezentativního výzkumu na vzorku 3008 respondentů v České republice a na Slovensku. V této analýze sledujeme i perspektivu rozdílů z hlediska členství v organizaci mládeže, ať současného nebo minulého. V tomto případě však jde o respondenty z celkové populace, kteří pozitivně odpověděli na otázku zkušenosti s členstvím v organizaci mládeže.

Sběr dat v rámci tohoto výzkumu probíhal v obou zemích souběžně v období od 28. 5. 2020 do 15. 7. 2020, přičemž velikost vzorku v České republice činila 1508 a na Slovensku 1500 respondentů.

Metodologie sběru dat: kombinovaný sběr, ve kterém $\frac{2}{3}$ vzorky tvořili respondenti z online panelu (což znamená, že stejný dotazník v elektronické podobě samostatně vyplňovali reprezentativně vybraní respondenti, kteří jsou opakovaně zapojováni do průzkumů veřejného mínění v souvislosti se stejnou nebo podobnou problematikou) a $\frac{1}{3}$ tvořily osobní rozhovory s podporou tabletu (TAPI).

Kvóty, na základě kterých byla zajištěna reprezentativita výzkumu, představovaly věk, pohlaví, vzdělání, kraj, velikost sídla a na Slovensku i národnost.

Samotnému sběru dat předcházelo pilotní testování dotazníku na vzorku 300 respondentů (150 v ČR a 150 v SR), ve kterém byla ověřována formulace otázek, jakož i totožnost obou jazykových mutací dotazníku.

Sběr dat v obou zemích zajišťovaly profesionální agentury věnující se výzkumu veřejného mínění, a to agentura Kantar CZ v České republice a agentura FOCUS na Slovensku.

Při tvorbě a testování dotazníku jsme spolupracovali s Institutem pro výzkum dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity v Brně. Dotazník jsme také konzultovali s experty a expertkami, kteří se věnují oblasti mládeže a hodnot v České republice i na Slovensku. Obsahově jsme se inspirovali širokou paletou výzkumných nástrojů, které se věnují hodnotám a tématům blízkým mladým lidem a činnosti mládežnických organizací. Důležitým vstupním zdrojem při tvorbě dotazníku byla i praxe členských organizací ČRDM a RmS, které pracují s dětmi a mládeží.

Úvod dotazníku je věnován Schwartzově teorii hodnot, kromě toho jsme v dotazníku sledovali i téma demokracie a s ní související otázky občanského a politického života, participace a angažovanosti, z ostatních oblastí zmiňme ještě prosociální chování, vlastní účinnost (self-efficacy), aktivitu v organizacích mládeže ale i témata jako rovnost pohlaví či otázky z oblasti různých etických dilemat.

Když mluvíme o respondentovi, myslíme na respondenty i respondentky. Stejně členy a členky organizací mládeže souhrnně nazýváme členy apod. Rovnost pohlaví a rovné příležitosti ve všech jejich podobách jsou našim nejhlubším přesvědčením, pro účely dokumentu používáme pro zjednodušení textu společné zažité oslovení.

Hodnoty v grafech jsou uváděny v procentech, pokud není uvedeno jinak.

Výskumnú časť projektu Hodnoty mladých tvorili dve časti: reprezentatívny výskum všeobecnej populácie mladých vo veku 15 až 29 rokov a výskum v 18 mládežníckych organizáciách u mladých v rovnakej vekovej kategórii. Zistenia, ktoré prezentujeme v tejto publikácii, sú výsledkom reprezentatívneho výskumu na vzorke 3 008 respondentov v Čechách a na Slovensku. V tejto analýze sledujeme aj perspektívu rozdielov z hľadiska členstva v mládežníckej organizácii či už súčasného alebo minulého. V tomto prípade však ide o respondentov z celkovej populácie, ktorí pozitívne odpovedali na otázku skúsenosti s členstvom v mládežníckej organizácii.

Zber dát v rámci tohto výskumu prebiehal v oboch krajinách súbežne v období od 28. 5. 2020 do 15. 7. 2020, pričom veľkosť vzorky v Českej republike predstavovala 1 508 a na Slovensku 1 500 respondentov.

Metodológia zberu dát: kombinovaný zber, v ktorom $\frac{2}{3}$ vzorky tvorili respondenti z online panelu (čo znamená, že rovnaký dotazník v elektronickej podobe samostatne vyplňali reprezentatívne vybraní respondenti, ktorí sú opakovane zapájaní do prieskumov verejnej mienky v súvislosti s rovnakou alebo podobnou problematikou) a $\frac{1}{3}$ tvorili osobné rozhovory s podporou tabletu (TAPI).

Kvóty, na základe ktorých bola zabezpečená reprezentativita výskumu predstavovali vek, pohlavie, vzdelanie, kraj, veľkosť sídla a na Slovensku aj národnosť.

Samotnému zberu dát predchádzalo pilotné testovanie dotazníka na vzorke 300 respondentov (150 v ČR a 150 v SR), v ktorom bolo overovaná formulácia otázok ako aj totožnosť oboch jazykových mutácií dotazníka.

Zber dát v oboch krajinách zabezpečovali profesionálne agentúry venujúce sa výskumu verejnej mienky, a to agentúra Kantar CZ v Českej republike a agentúra FOCUS na Slovensku.

Pri tvorbe a testovaní dotazníka sme spolupracovali s Institútom pro výzkum dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity v Brně. Dotazník sme tiež konzultovali s expertmi a expertkami, ktorí sa venujú oblasti mládeže a hodnôt v Českej republike i na Slovensku. Obsahovo sme sa inšpirovali širokou paletou výskumných nástrojov, ktoré sa venujú hodnotám a témam blízkym mladým ľuďom a činnosti mládežníckych organizácií. Dôležitým vstupným zdrojom pri tvorbe dotazníka bola aj prax členských organizácií ČRD a RmS, ktoré pracujú s deťmi a mládežou.

Úvod dotazníka je venovaný Schwartzovej teórii hodnôt, okrem toho sme v dotazníku sledovali aj tému demokracie a s ňou súvisiace otázky občianskeho a politického života, participácie a angažovanosti, z ostatných oblastí spomeňme ešte prosociálne správanie, vlastnú účinnosť (self-efficacy), aktivitu v mládežníckych organizáciách ale i témy ako rodová rovnosť či otázky z oblastí rôznych etických dilem.

Keď hovoríme o respondentovi, myslíme na respondentov aj respondentky. Rovnako členov a členky mládežníckych organizácií súhrnne nazývame členmi a pod. Rodová rovnosť a rovnosť príležitostí vo všetkých ich podobách sú naším najhlbším presvedčením, pre účely dokumentu používame pre zjednotenie textu spoločné zaužívané oslovenie.

Hodnoty v grafoch sú uvádzané v percentách, pokiaľ nie je uvedené inak.

The research, which is a core part of the YOUTH VALUES project, consisted of two parts: a representative survey of the general population of young people who are 15 to 29 years old and a survey among members of 18 youth organisations in the same age bracket. The findings presented in this publication convey the results stemming from the representative research on a sample of 3008 respondents in the Czech Republic and Slovakia. The analysis provides comparison of selected values of young people in Slovakia and the Czech Republic with the focus on finding patterns of commonalities and differences between the countries that were once unified in a federation. Additionally, the analysis compares the values of general youth population with young people who are or have been active in youth organizations. Present or past membership is allocated based on self-assessment within the representative survey questionnaire.

The data collection was conducted in both countries simultaneously in the period from May 28 to July 15, 2020, with a sample size of 1508 respondents in the Czech Republic and 1500 respondents in Slovakia.

Data collection methodology: data was collected using online panel and face-to-face interviews. Two thirds of the sample consisted of respondents from online panel, who completed the same questionnaire in electronic form. These are respondents who are repeatedly involved in public opinion surveys on multitude of issues. One third of the sample consisted of respondents who took part in face-to-face interviews with the support of a tablet (TAPI).

The quotas used to ensure the representativeness of the research were age, gender, education, region, size of settlement and, in Slovakia, nationality.

The actual data collection was preceded by a pilot testing of the questionnaire on a sample of 300 respondents (150 in the Czech Republic and 150 in Slovakia), in which the wording of the questions was tested so that the questionnaire carry the same meaning in both languages.

The data collection in both countries was carried out by professional public opinion research agencies, namely Kantar CZ in the Czech Republic and FOCUS in Slovakia.

When developing and testing the questionnaire, we cooperated with the Institute for Research on Children, Youth and Family of Masaryk University in Brno. We also consulted experts working in the field of youth and values in the Czech Republic and Slovakia. When coming up with the topic areas and questions we consulted a wide range of research tools that deal with values and topics pertinent to young people and youth organisations. A vital source

for the development of the questionnaire was also the invaluable materials and tools used by member organisations working with children and youth that belong to the umbrella organizations ČRDM and RmS.

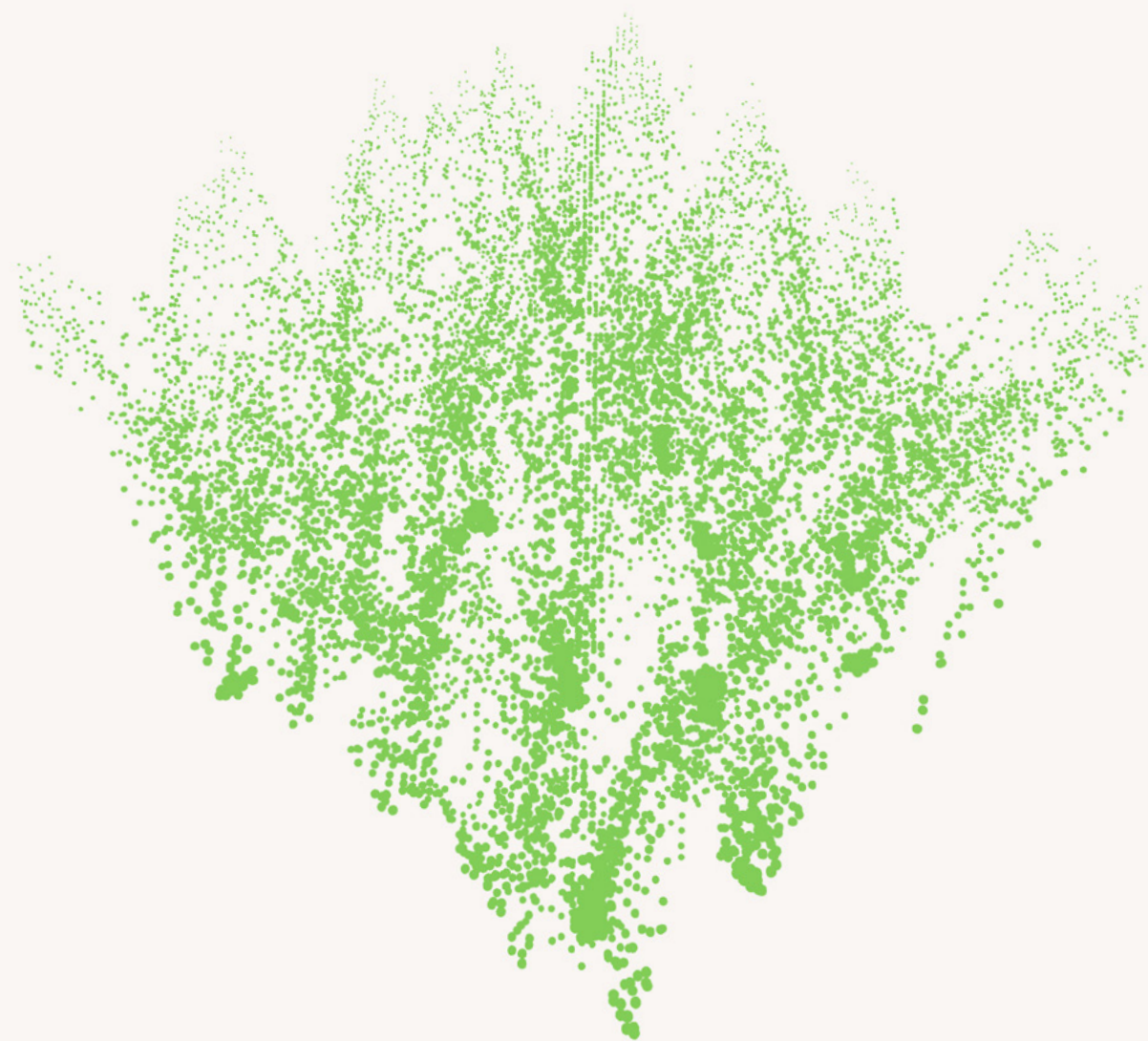
Questionnaire

The questionnaire opens up with items inspired by Schwartz's Personal Values Questionnaire. The questionnaire then covers topics such as value of democracy and related issues of civic and political life, participation and engagement; pro-social behaviour, self-efficacy, activity in youth organisations, as well as topics such as gender equality and questions covering various ethical dilemmas.

In this report, any references to 'respondents' shall include both the feminine and masculine gender. We also refer to members of youth organisations collectively as 'members', and they shall also include both the feminine and masculine gender. We hold the value of gender equality and equal opportunities in all their forms very high. The plural form is used solely for the sake of convenience and easier flow of the text.

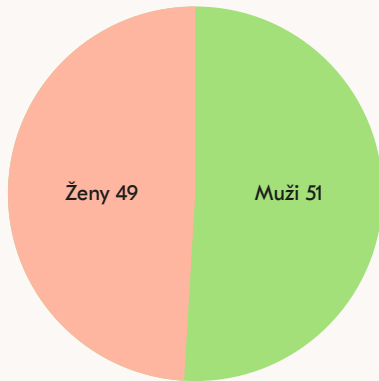
Values in the charts are in percentages unless otherwise stated.

CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

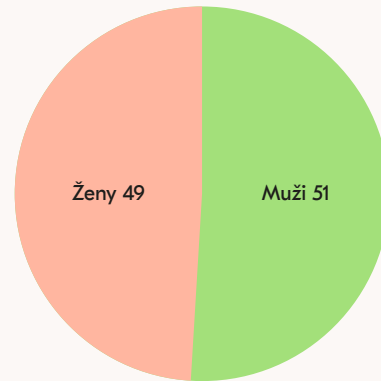

Respondenty do výzkumu jsme vybírali podle stanovených kvót na základě české a slovenské společnosti. To znamená, že v našem výzkumu je stejné proporční zastoupení určitých skupin lidí jako ve společnosti. Výsledky pro Českou republiku i Slovensko jsou tedy podobné. Je tu stejné množství žen a mužů nebo stejně starých lidí. Rozdíl je ale patrný u národnosti. Na Slovensku je větší zastoupení především maďarské menšiny, pak také i romské. Tyto odlišnosti v národnostní struktuře byly důvodem, proč byl zohledněn i tento znak při definování podoby výzkumného vzorku.

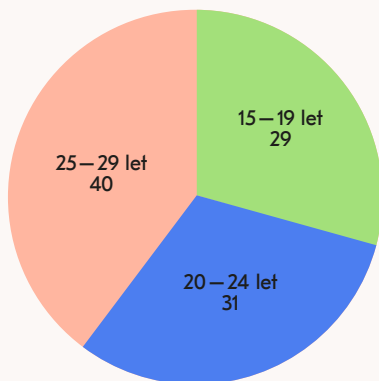
Pohlaví – ČR

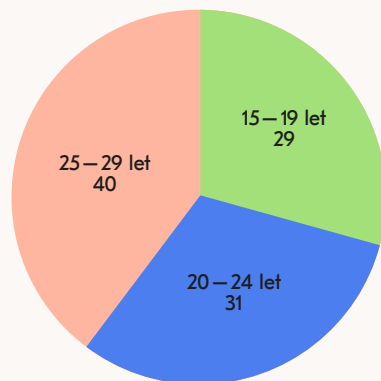
Pohlavie – SR

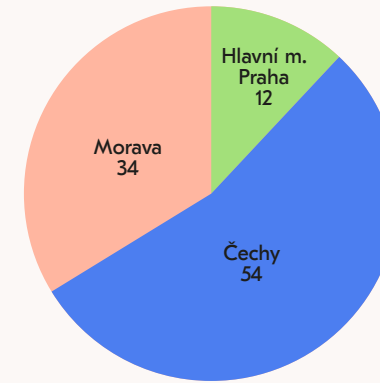
Věk – ČR

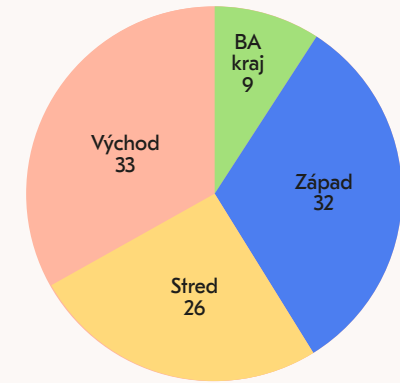
Vek – SR

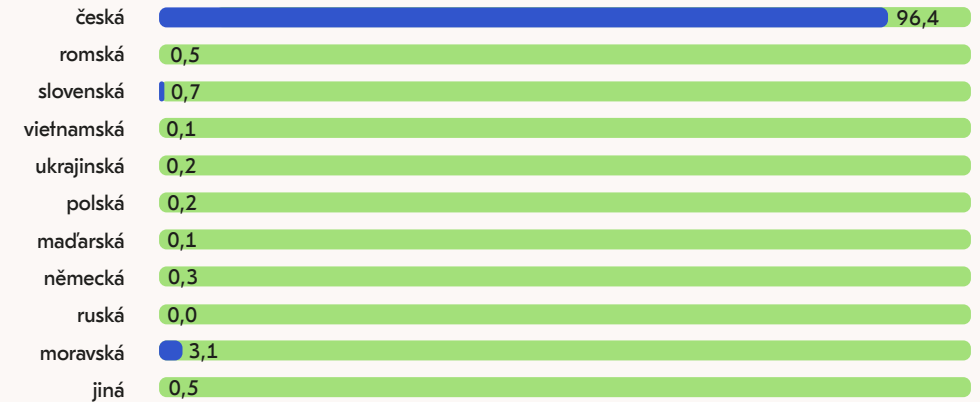
Region – ČR

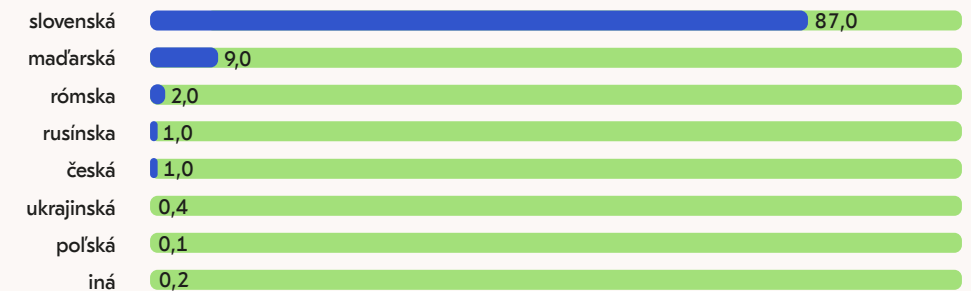
Región – SR

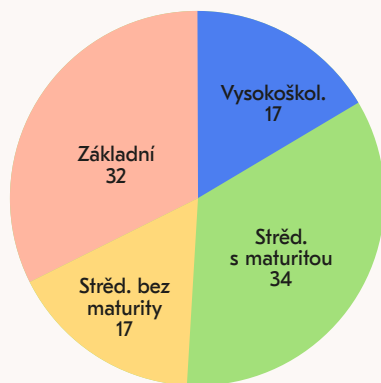
Národnost – ČR

Národnosť – SR

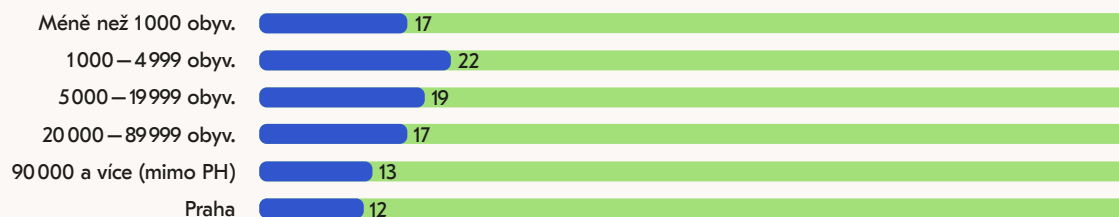
Vzdělání – ČR

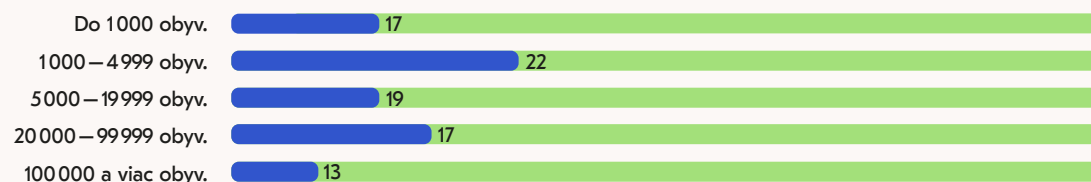
Vzdelanie – SR

Velikost sídla – trvalý pobyt – ČR

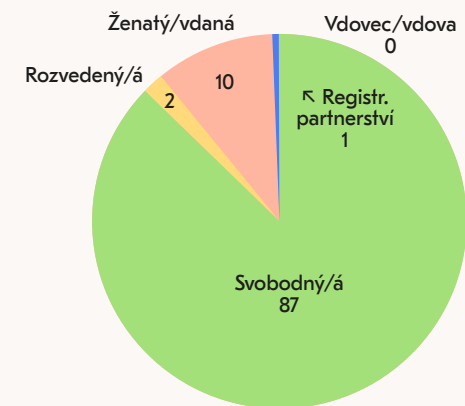
Veľkosť sídla – trvalý pobyt – SR

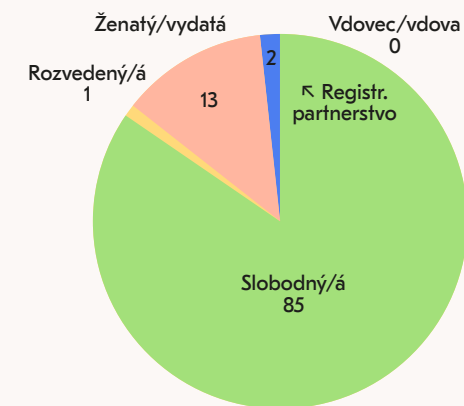
Rodinné zázemí

Většina mladých je svobodná, značná část z nich také stále bydlí u rodičů. Častěji se to týká Slováků – s rodiči bydlí dvě třetiny mladých, v České republice je jich polovina. Druhým nejčastějším způsobem bydlení je podnájem, ve větší míře u Čechů. Příjem domácnosti drtivá většina považuje za průměrný až velmi dobrý, za chudé se považuje cca desetina mladých. Zajímavé je, že na Slovensku větší část dětí vyrůstá v rodině s oběma rodiči. Rozdíl oproti České republice je 12%.

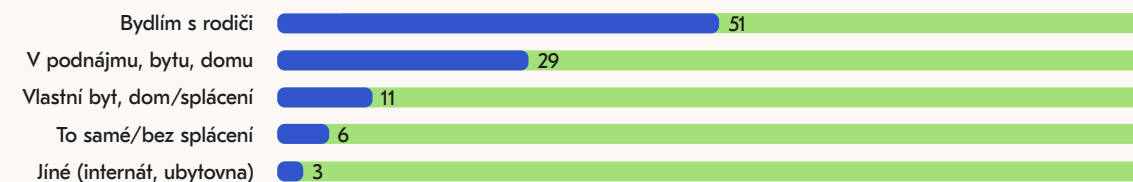
Rodinný stav – ČR

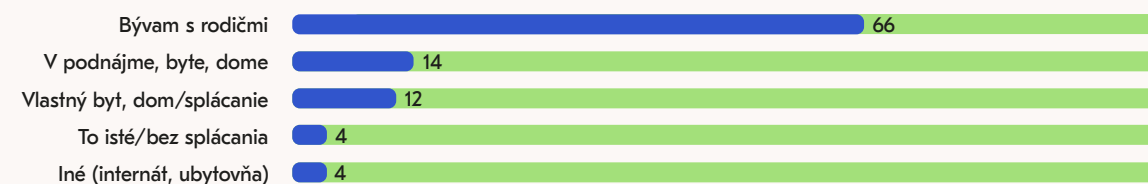
Rodinný stav – SR

Typ bydlení – ČR

Typ bývania – SR

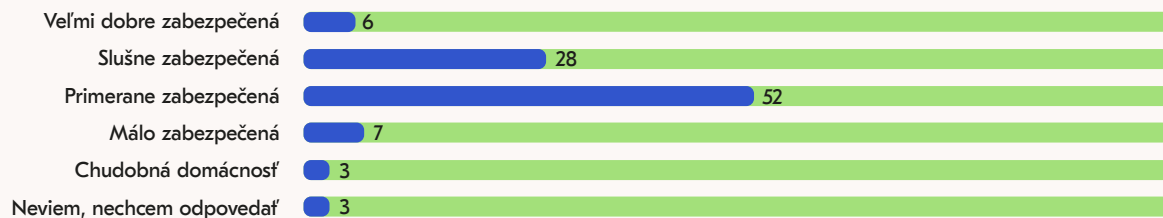

Příjem domácnosti – ČR

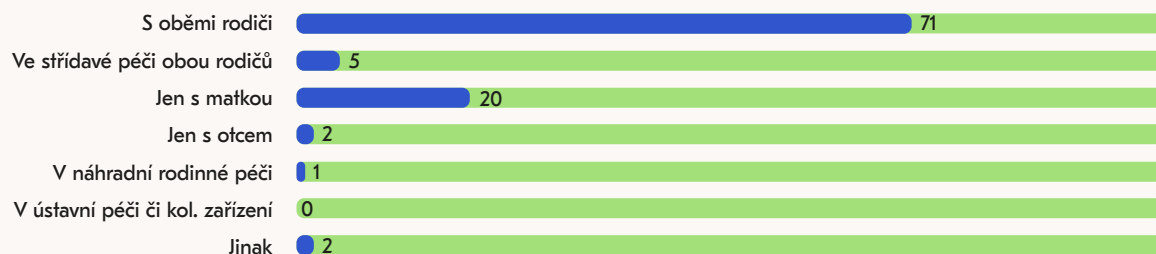

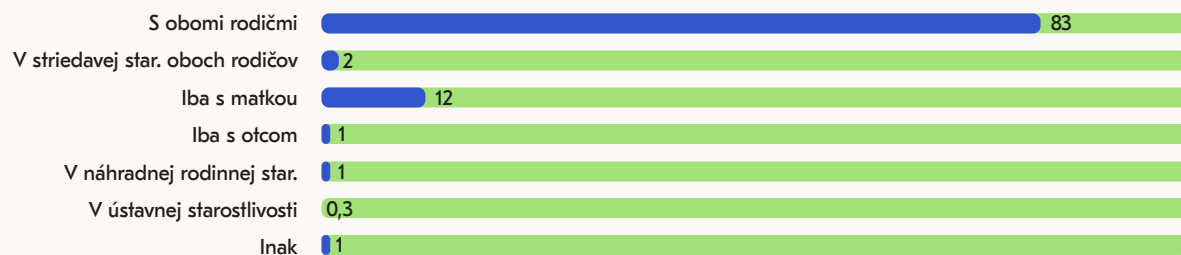
Příjem domácnosti – SR

Rodinné zázemí do 15 let – ČR

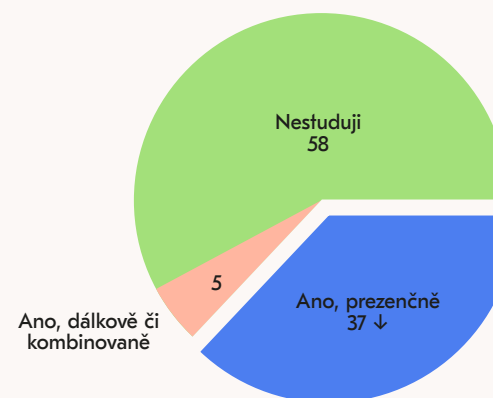
Rodinné zázemie do 15 rokov – SR

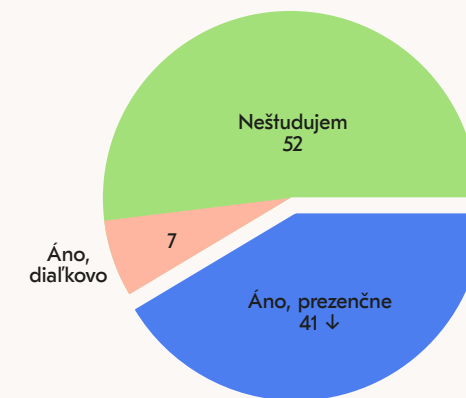
Vzdělání a zaměstnání

Většina mladých ve zkoumané populaci již nestuduje. Pokud mladí chodí na střední školu, většinou se jedná o střední odbornou školu s maturitou. Nadpoloviční část mladých již pracuje a to převážně na plný úvazek. Pokud nejsou zapojeni do pracovního procesu, je to z převážné většiny proto, že jsou zatím studenty. Většina mladých se umí dorozumět anglicky. Mladí Češi ale jazyk ovládají lépe, anglicky umí 79% mladých, na Slovensku 69%. Druhý nejčastější jazyk, kterým se mladí umí dorozumět, je němčina. Hovoří jí zhruba čtvrtina.

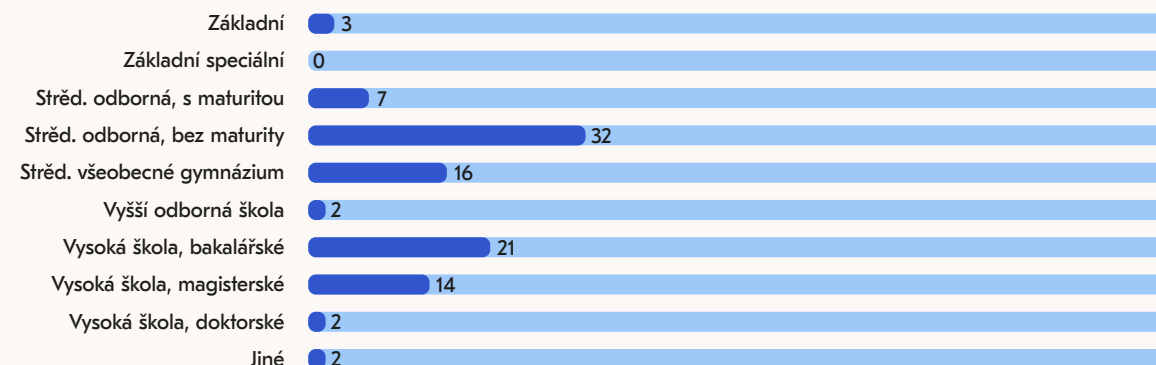
Študujete? – ČR

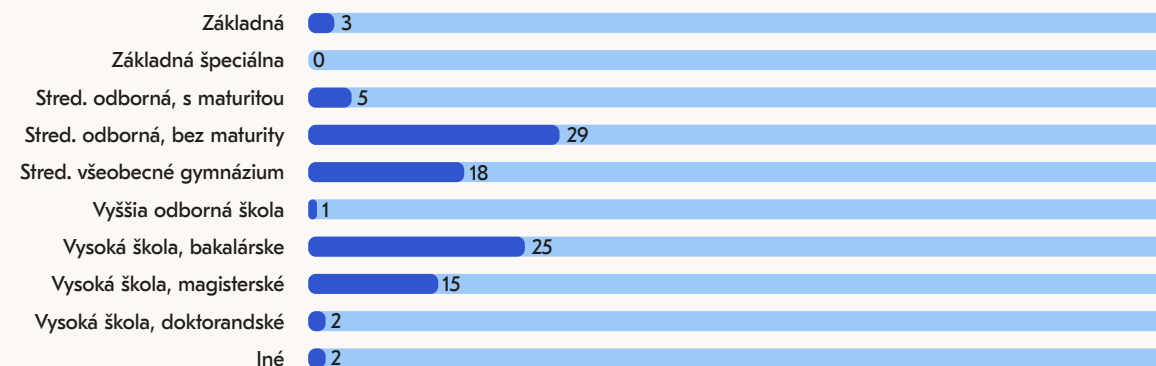
Študujete? – SR

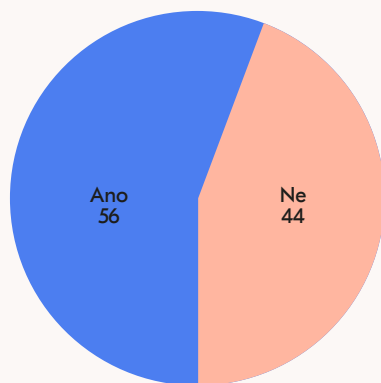
Typ navštěvované školy – ČR

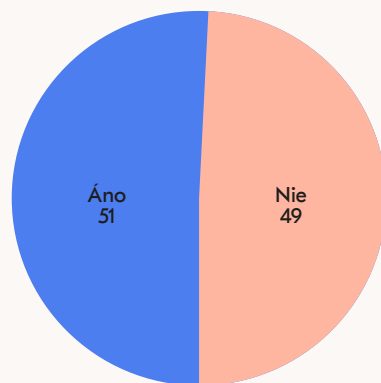
Typ navštěvovanej školy – SR

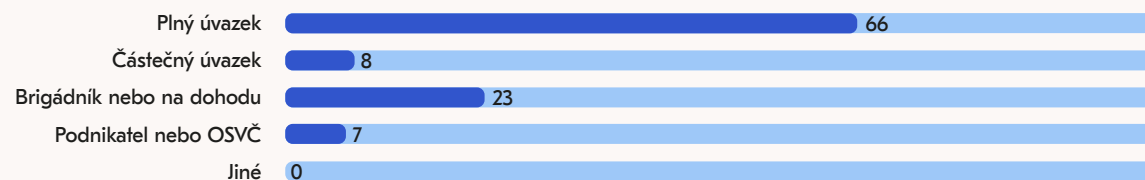
Pracujete? – ČR

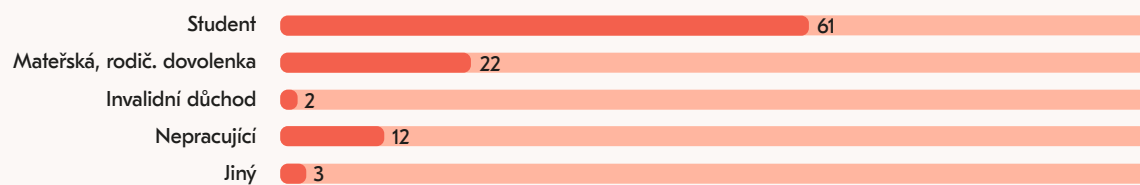
Pracujete? – SR

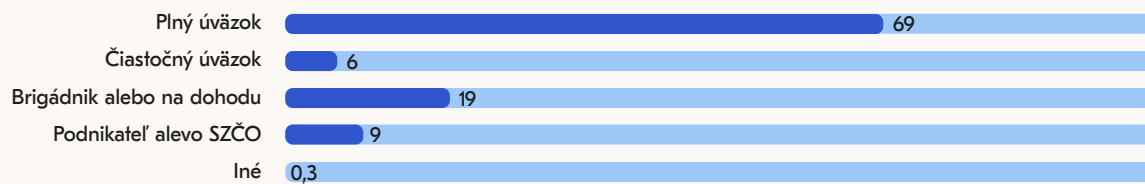
Forma pracovního úvazku – ČR

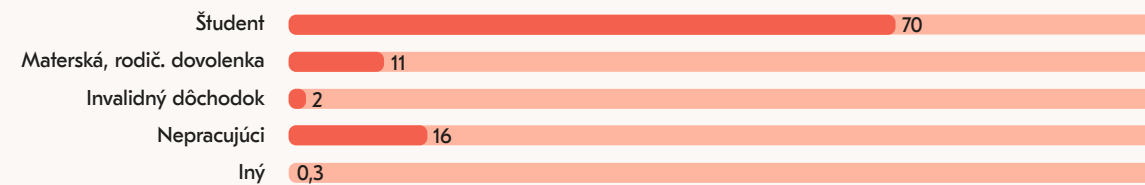
Nepracující – ČR

Forma pracovního úvazku – SR

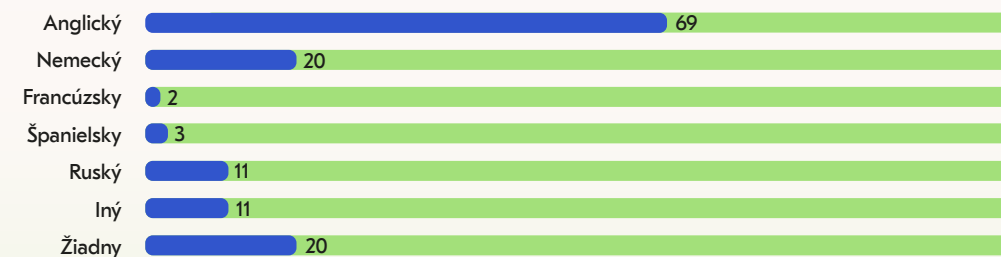
Nepracujúci – SR

Aktivní znalost cizích jazyků – ČR

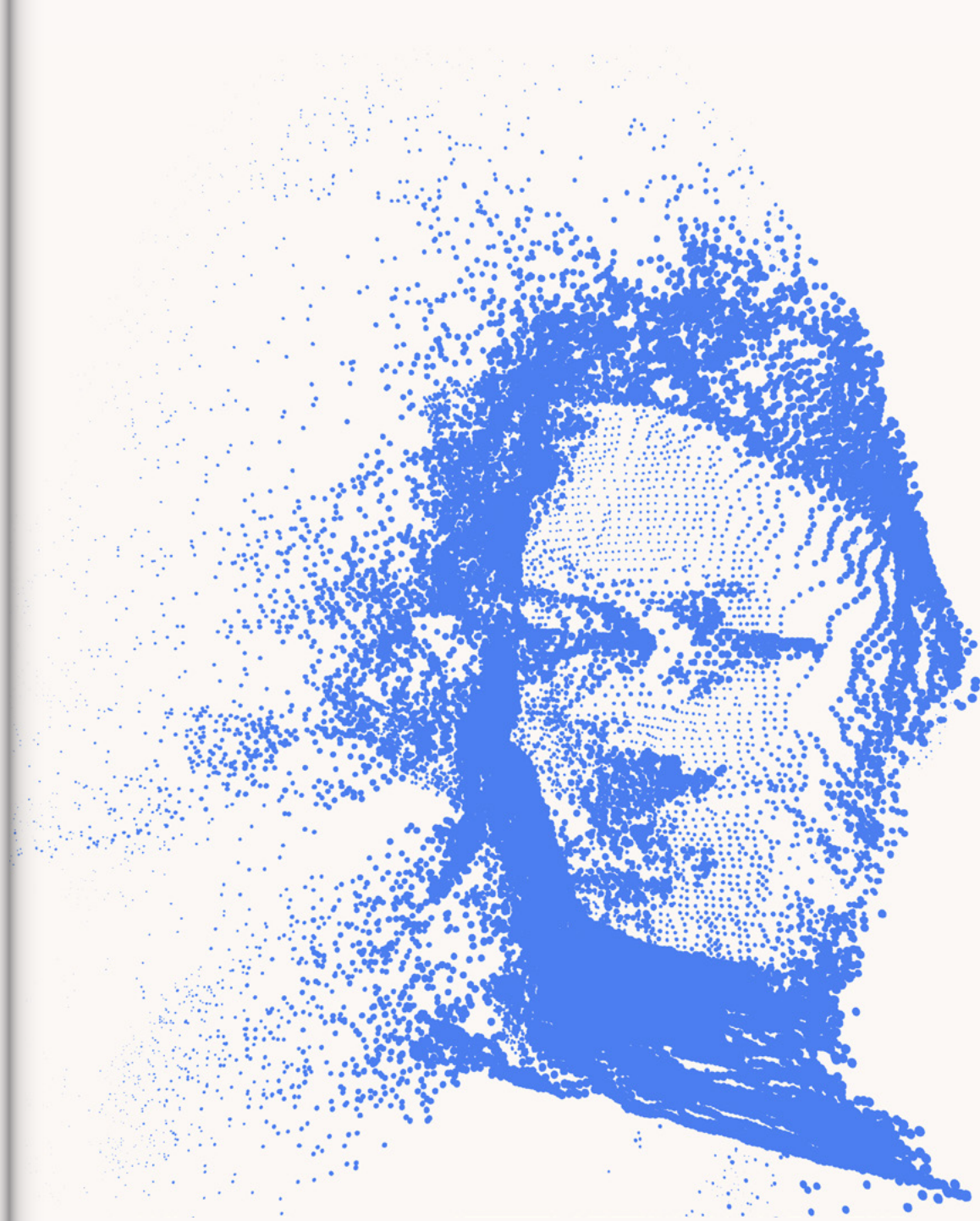

Aktivna znalosť cudzích jazykov – SR

HODNO—TY!

Jan Husák, Česká rada dětí a mládeže

Na „hodnoty“ můžeme nahlížet z mnoha úhlů pohledu a stejně jako celek nám budou unikat, neustále se měnit, a hlavně pro každého znamenat (více či méně) něco jiného. Jsou totiž abstraktní a do velké míry jedinečné. Nalézt jejich společnou podstatu tak není vůbec jednoduché. Nebo snad ano?... Někdo říká, že to jsou naše jakési majáky, jiný v nich vidí hvězdy, podle kterých se řídí, pro další jsou třeba kompasem nebo si je skládá do žebříčku hodnot. Mně se zalíbilo držet se písmenek samotného slova, a pak je můžeme vnímat také jako takové hodné noty.

Hodnoty jsou jednou z podstat lidského bytí, ale uvědomit si je a pochopit znamená otevřít vlastní srdce a mysl, naučit se vnímat a vážit si sebe, ostatních a okolí.

Hodnoty jsou totiž o tom „dobřím v nás“. Hodnoty jsou výsledkem našich kognitivních, nebo chcete-li poznávacích, procesů. A je jedno, jestli poznáváme osobu, věc, událost, naše vlastní prožitky, společenské fungování, kulturní díla nebo cokoli jiného. Pokud je „to“ pro nás nějak významné, něco nám to přináší, je to pro nás dobré či žádoucí, je to také hodnotné a stává se „TO“ naší hodnotou.

Věděli jste, že teorie hodnot se nazývá AXIOLOGIE?

- ↳ Starořecký pojem ἀξιος (axios) znamená hodný, platný, příslušný, oprávněný, cenný, vzácný, zasloužilý, důstojný¹.
- ↳ Významné příjemnosti pro člověka (významná dobra) se označují jako hodnoty².
- ↳ Hodnota je tedy cosi pozoruhodného významem (hodnost, zásluha) – hodnota je to, oč stojí za to usilovat, je to tedy cosi hodného pozornosti a úcty (zde ve významu hodno, schopno, oprávněno života i oběti).
- ↳ Nejobecněji bychom tedy mohli říci, že hodnota vždy souvisela s tím, „že“ a také „jak“ člověk rozumí světu kolem sebe a svému místu v tomto světě³.
- ↳ Hodnota je tím, co člověku činí dobře a je pro něj žádoucí.

1 PRACH, V. Řecko-český slovník. Praha : Springer, 1942
2 NAKONEČNÝ, Milan. Psychologie osobnosti. Praha: Academia, 2009
3 PELCOVÁ, Naděžda. Hodnotová výchova a výchova k hodnocení. Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 2013, 63(3), 285-300. ISSN 0031-3815

Zároveň však platí, že co je dobré pro nás, nemusí být dobré pro ostatní. Ne nadarmo se říká, že cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly. Podobné je to i s hodnotami, což se krásně ukazuje např. v politice, kde existují politické strany, které prosazují hodnoty a společenská řešení dobrá pro samostatné jednotlivce (zjednodušeně pravicové strany) a strany, které hlavní hodnoty vidí v dobru společnosti jako celku (zjednodušeně levicové strany).

Na příkladu politických stran, kdy se politici sdružují kolem určitých hodnot, které jsou pro ně důležité, také vidíme, že hodnoty nejsou vždy jen individuální záležitostí, a že mají silný význam i pro skupiny či celé národy a kultury.

Hodnoty zkrátka slouží jako určité hlavní principy a zásady v životě člověka nebo skupiny, a můžeme dokonce říci, že se jedná o jakési „vyšší cíle“ nebo „směry“ přesahující jednotlivce i jednotlivé situace – teď a tady. Přesto mezi nimi můžeme nalézat společná pravidla a smysl. Ale POZOR, každý je může vnímat a rozumět jim odlišně.

Různí lidé a národy či skupiny lidí mají různé hodnoty a hodnotové systémy. Vznikají tak různé symfonie, které se ale řídí obdobnými principy...

...a hrají podle nich jednotliví umělci i celý orchestr.

Člověk totiž hodnoty vnímá jen ze svého nitra dle svých zkušeností – tak, jak to dovede a jak se „to“ učí v procesu socializace (tedy jak ho k určitým hodnotám „tlačí“ okolí) a svého životního a morálního vývoje. Tato „dovednost“ tak není neměnná a podléhá neustálým vlivům okolí, druhých lidí, životních zkušeností, přírody, médií... zkrátka rozličným podnětům ze širokého okolí, ale také vlastním touhám a vnitřnímu zrání osobnosti.

Pamatujme tedy, že vnímání hodnot se u lidí mění a vyvíjí, stejně jako se mění, vyvíjejí a získávají zkušenosti oni sami. Přesto lidé své hodnoty vyznávají dlouhodoběji, není to jen podle nálady či počasí, a hodnoty tak mají trvalejší charakter.

Snažíme-li se porozumět hodnotám, musíme zvažovat jak jejich vnější – společenskou rovinu, tak jejich rovinu vnitřní, individuální. Podle toho jaké množství lidí a s jakou intenzitou považuje jednotlivé hodnoty za důležité, můžeme zkoumat i hodnoty skupinové, třeba u mladých lidí, jednotlivých národů či třeba pracovních týmů a kolektivů.

Hodnoty, jakkoliv se zdají být neuchopitelné, mají velký vliv na naše chování, motivace, prožívání, ale i emoce. Pokud nějaké hodnotě přikládáme vyšší důležitost v našem životě, motivuje nás to hledat řešení, jak dané hodnoty v našem životě dosahovat. Pokud se nám to daří, cítíme se šťastnější, spokojenější. Pokud naopak vnímáme, že se nám dané hodnoty „nedostávají“, nedaří se nám ji naplňovat, může to v nás vyvolávat smutek, frustraci, pocit nenaplnění a jiné negativní emoce či stavy.

Hodnoty a naše míra spojení s nimi tak ovlivňují i naše představy, chování, rozhodování, preference, zájmy, postoje a jsou spojeny i s našimi potřebami.

Ztotožnění s hodnotami také utváří naše dlouhodobější míra naplňování základních lidských potřeb.

Jsme-li např. dlouhodobě ohrožováni a nežijeme-li v bezpečném prostředí, hodnota lidského života či slušného chování a respektu se pro nás může stát méně-cennou/hodnotnou.

Však jsme si to v dobách pandemie covid-19 také asi každý tak trochu prožili a vnímali, že řada z nás najednou postupně začala preferovat jiné hodnoty než doposud a někteří lidé, nebo i my sami, jsme se někdy chovali docela jinak, než jsme byli zvyklí a než jsme si o sobě třeba i mysleli. Naše životní situace v době covidu mnohdy působily výrazněji i na naši hodnotovou partituru, význam jednotlivých hodnot se pro nás měnil, některé se pro nás staly důležitější, jiné méně podstatné. V našich životech se tak rozehrávaly nové tóny, melodie i celé věty naší hodnotové symfonie – přeměn našeho hodnotového žebříčku. Někteří z nás neměli problém jít prvně v životě dobrovolně pomáhat, jiným nečinilo problém stranit se lidem, aby sebe či ostatní ochránili, jiní třeba prvně vyrazili na demonstraci či protest proti vládním opatřením – podle toho, co jim připadlo hodnotnější.

Je tomu tak i proto, že potřeba přežít a HODNOTA vlastního života pro nás může být důležitější než hodnota života ostatních, stejně jako třeba další lidské hodnoty jako požitkářství, hédonismus, moc či mamon...

V historii i dnes jsme ale také neustále svědky situací, kdy se lidé, kteří jsou ohrožováni na životě či bezpečnosti, ponižováni či třeba šikanováni, nevzdávají svých dobrých hodnot a i za těchto obtížných okolností jim jsou jejich hodné noty právě tím kompasem, majákem, pomocníkem a nástrojem, díky kterému nepodlehnu a jdou dál.

Pro některé totiž třeba hodnota spravedlnosti či pravdy může mít i hodnotu vyšší než vlastní život – vzpomeňme např. na Jana Husa, Jana Palacha a řadu dalších, které mnozí nazývají hrdiny, protože dokázali blaho ostatních a vyšších principů a hodnot ostatních postavit nad svůj VLASTNÍ prospěch.

Nebo snad právě PRO svůj vlastní prospěch?...

...a soulad s jejich hodnotami, který často přináší vnitřní klid, mír a životní naplnění i když přináší oběti?

Stejně tak ale můžeme vzpomenout i na ty, jejichž hodnota sounáležitosti a blaha jejich blízkých byla vyšší než blaho a život ostatních a uvěřili takovému systému hodnot, který vedl k válkám, vyvražďování, nespravedlnosti, násilí a příkoří... Je to opravdu TO, co všichni, kteří se na tom podíleli a podílejí, chtěli a chtějí? A je TO v souladu s jejich skutečnými hodnotami? Nebo jim snad nic jiného nezbyvalo a nemohou se chovat jinak?

Takové a další otázky nám také připomínají, že pomocí hodnot a filozofií s nimi spojenými je možné s lidmi třeba i manipulovat – ovlivnit jejich hodnotové žebříčky a pomocí dalších nástrojů i jejich životní situace a konkrétní volby chování.

Naše chování a jednání je ovlivněno postoji a ty zase většinou vycházejí z hodnotové soustavy člověka.

Postoje jsou součástí osobnosti, souvisí s chápáním, myšlením a cítěním. A jsou hodnotící.

Stimulují pocity a emoce ve vztahu k určité záležitosti a většinou vycházejí právě z hodnot a z hodnotové soustavy člověka (tedy té naší jakési vnitřní hodnotové partitury). Postoje nám pomáhají být připraven k jednání.

Pokud přikládáme vysokou hodnotu přírodě a zdravému životnímu prostředí (stejně jako spotřebě přírodních zdrojů pro vlastní užitek), potom jsme připraveni automaticky třídit odpad a nemusíme nad tím neustále přemýšlet. A když se naučíme i správně třídit odpad, získáme díky našim hodnotám a těmto postojům i dovednosti a návyky třídit odpad tak, že nás to ani nezatěžuje a odpad vyhadzujeme do patřičných kontejnerů pravidelně a ještě z toho máme dobry pocit a radost.

I to je kouzlo hodnot.

Hodnoty mají zkrátka celou řadu praktických dopadů na naše životy a přinášejí s sebou „kouzla“, kterých je dobré si být vědom a poznávat je.

Jen tak se z nich můžeme poučit a mohou nám v našich životech pomáhat. Další z kouzel hodnot je, že:

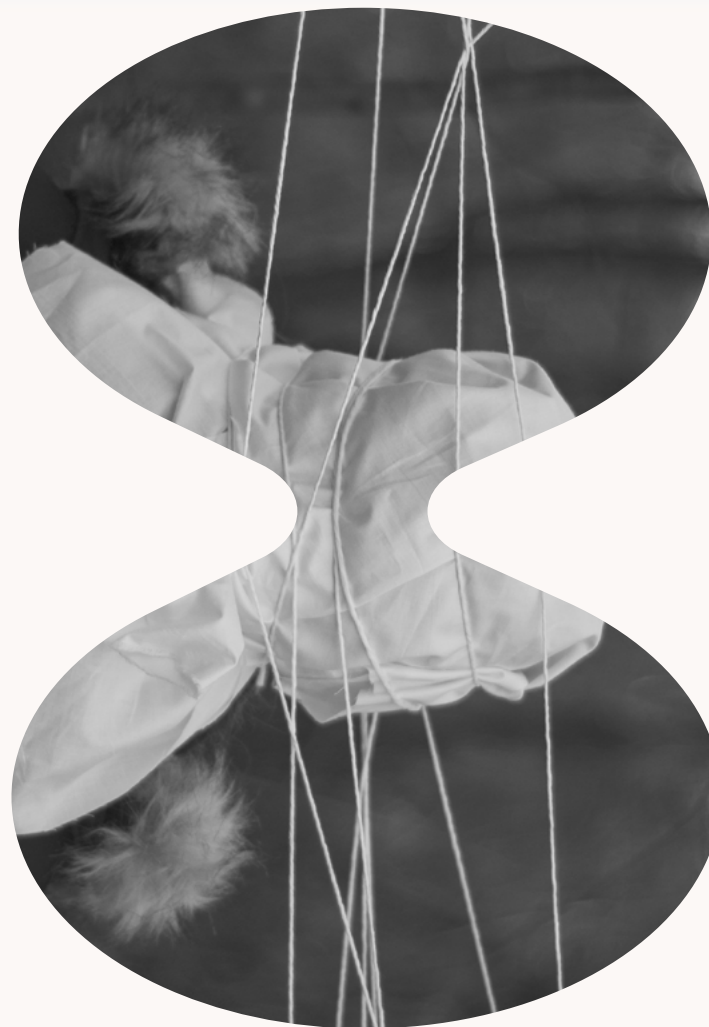
Hodnoty jsou magnetické. Hodnoty přitahují,

ZHODNOTIL téma také zakladatel Amazonu a v poslední době nejbohatší člověk světa Jeff Bezos. A myslel tím to podobné, co staré známé rčení: vrána k vráně sedá. Tedy že lidé s podobnými hodnotami jsou k sobě přitahováni.

My toto přísloví můžeme zpřesnit tak, že díky hodnotám k sobě nejsou přitahováni jen vrány k vranám a lidé k lidem, ale i lidé k věcem, principům, kolektivům lidí, aktivitám, zájmům či třeba volnočasovým koníčkům – zkrátka k hodnotám, které za tím vším jsou skryté.

Jen tak mimo-chodem...

- *Jeff Bezos se podle časopisu Forbes stal v roce 2020 prvním člověkem s majetkem přesahujícím 200 miliard dolarů. Pro někoho je to pořádná HODNOTA, pro jiného je to ale jen CENA (směnná hodnota) jeho podnikatelského impéria. Tedy hodnota, kterou jeho podnikatelskému impériu přisoudili ostatní, kteří se zabývají penězi a majetkem.*
- *My si ale pro naše téma hodnot vezmeme ponaučení: Někdo přisuzuje vyšší hodnotu tomu, kolik peněz druhý vydělal, jiný zase vnímá větší hodnotu v tom, kolika milionům lidí pomocí svých služeb a obchodů pomohl získat to, co chtěli a potřebovali jeho zákazníci. Nebo třeba to, kolik finančních prostředků věnoval na charitu a jiné dobré věci, jak mu „poradily“ jeho hodné noty. Pro další může být zase vyšší hodnotou to, jak takového majetku dosáhl, jestli to bylo etické, přínosné nejen jeho zákazníkům a jemu, ale třeba i přírodě. A pro ještě další může být hodnotou i jeho osobnost, myšlení a jednání – a pak se třeba může inspirovat a dosáhnout podobných výsledků.*
- *TIP: To k čemu se bez dalších znalostí budeš přiklánět TY, milý čtenáři, Ti může také napovědět, jaké jsou vlastně i tvé hodnoty. Nezapomeň, hodnoty jsou magnetické. Hodnoty se přitahují. To je také příkladem onoho motivačního významu hodnot, který jsme zmiňovali dříve.*

Hodnoty nám také pomáhají se vymezovat, srovnávat, posuzovat... prostě HODNOTIT.

Hodnotu něčeho vnímáme. Postoj k něčemu přisuzujeme – to je náš postoj! Myslíme si nebo jsme o tom přesvědčeni. Nebo postoj k něčemu přijímáme od ostatních, ztotožňujeme se s ním, akceptujeme jej. Tedy přijímáme a ztotožňujeme se s daným postojem k něčemu tak, jak jej vnímá nebo onomu něčemu přisuzuje někdo jiný – tedy jak danou věc HODNOTÍ jiní.

Velmi často postoje bez problémů akceptujeme, pokud za nimi jsou právě stejné hodnoty, které sami vyznáváme, kterým věříme. Pokud se nám nějaký postoj „nezdá“, máme tendenci nad ním přemýšlet, oponovat mu. Potom za ním ale dost pravděpodobně jsou právě jiné hodnoty. A je jedno, jestli to je postoj k penězům, emocím, menšinám či třeba zdravotnímu stavu.

Proto třeba někdo může hodnotit-považovat lidi se smrtelnou nemocí či handicapem za „chudáky“ a cítit lítost nad jejich zdravotním stavem. Ale oni sami mohou žít krásný život z jejich pohledu, protože hodnota jejich vlastního života je jim hodnotnější než „být zdraví“ tak, jak si tuto hodnotu vykládají jiní, kteří nemoc či handicap nemají. Respektive jaký postoj si k této hodnotě přisuzují jiní.

Svíčková s knedlíkem má pro každého jinou hodnotu?

- *Dalším příkladem nám může být třeba svičková s knedlíkem. Její hodnota znamená něco jiného pro hladového a něco jiného pro najezeného, to je ale ta situační podmíněnost, kterou skutečná HODNOTA SVÍČKOVÉ přesahuje. Většinou toto ale bude ten postoj.*
- *Stejně tak svičková s knedlíkem znamená něco jiného pro Čechy, kteří ji považují za národní jídlo a pro Slováky, kteří „hodnotu“ v národním jídle vidí převážně spíše v haluškách. A jaký postoj těmto jídlům bude přisuzovat třeba Ital nebo Američanka? To ovlivní třeba i to, jestli mají zrovna hlad, anebo před chvílí dojedli zase ten jejich národní pokrm.*
- *Z pohledu hodnot, protože hodnoty jsou dlouhodobější, budou Ital či Američanka buď schopní význam a chuť svičkové vnímat, ocenit a přiřadit mu jeho vyšší hodnotu, kterou vnímají hlavně Češi, pokud se o tom něco dozví více, anebo také ne, a bude jim připadat méně hodnotná, protože jsou zvyklí a preferují jiné chutě a typy jídel.*

↳ Hodnota svíčkové pro ně může být např. požitek a radost ze života, které se jim mohou díky konzumaci svíčkové dostavit, pokud si váží konzumace i jiných národních jídel, než jen těch svých. Anebo jen „pouhá“ nasycenost. Může pro ně znamenat také třeba tradici, anebo naopak toleranci, protože kdyby si tolerance nevážili, nevyznávali ji, oproti pizze a těstovinám u nich svíčková nebude mít šanci. Jejich postoje ke svíčkové budou záporné a jiné hodnoty v ní nemusí vnímat jako významné.

↳ A to je další KOUZLO hodnot:

Pokud nad některými postoji a názory kroutíme hlavou, začínají se nám zavařovat mozkové závity, hledáme protiargumenty, necítíme se dobře – O.K., s takovým postojem či názorem, je to nejspíše proto, že naše hodnoty a hodnotový systém jsou jiné než hodnoty a hodnotový systém původce onoho postoje či názoru, který nám nesedí.

↳ Názor toho druhého dokážeme v diskuzi celkem snadno změnit, přesvědčit „oponenta“ pomocí argumentů. U postoje to už budeme mít těžší, protože tam vstupují do hry právě hodnoty a emoce, které v nás obou daný postoj vyvolávají. Podaří-li se nám zvládnout naše a oponentovy emoce a motivace, může jeden z vás změnit i svůj postoj, a nakonec třeba přehodnotit i jeho hodnotový systém. Tam už to budeme mít ale při „přesvědčování“ mnohem těžší.

↳ TIP: Pokud se nemůžete snadno domluvit s druhými, zkuste kromě vymyšlení protiargumentů vnímat i jeho a svoje emoce, motivace a HODNOTY. Pokud se budete bavit na úrovni HODNOT, motivací a emocí, možná Vám to půjde snadněji, než když se budete bavit jen na úrovni argumentů. Více podobných úkolů k poznávání vlastních hodnot v praxi najdeš také v interaktivní aplikaci a hře Hodnoty mladých, která stejně jako náš výzkum a tato publikace vznikla v rámci stejnojmenného projektu České rady dětí a mládeže a Rady mládeže Slovenska.

Uvědomovat si, co je pro nás hodnotnější, co má větší hodnotu v NAŠEM životě, stejně jako vážít si toho běžného kolem nás, co nás činí šťastnými a toho, co činí spokojené a šťastné ostatní, někdy NEJDE bez značné dávky dobra a sebekontroly. A do tohoto vážení a hodnocení naše HODné-NOTY vstupují zásadní měrou.

Celý život si je zapisujeme do vlastní vnitřní notové partitury. V mládí to jde snadněji, ale také se častěji přepisují, protože zážitků a zájmů má mladý člověk

ze svého pohledu více, protože zatím nemá tolik zkušeností, se kterými by si je pozvolna urovnával. Naopak, mladý člověk se obecně snaží zapsat si co nejvíce a co nejrychleji a až postupem času si vše třídí a precizuje, bere si ze všeho ponaučení a porovnává navzájem (tedy bere si ponaučení z toho, co v něm ve skutečnosti zbylo, co stálo za to, aby se v něm uchovalo, u čeho vnímal hodnotu).

Podle toho, jaké hodnoty si vážíme více oproti jiné, můžeme při pečlivé (duševní) práci vyskládat a popsat celou síť hodnot, našich hodnotových orientací a preferencí – ten „hodnotový žebříček“ nebo naši hodnotovou partituru. Hodnoty se totiž dají hierarchicky uspořádat a vzájemně jejich důležitost porovnávat. Míra propojenosti a vztahů mezi jednotlivými hodnotami je ale velmi složitá. Proto pokud se nám samotným nedaří porozumět vlastním hodnotám a jejich vztahům, může nám to působit docela i patálie. Podobně jako když se s někým nedokážeme domluvit a mlátíme se argumenty.

Pomoci nám může interakce s druhým člověkem, který nám nastaví zrcadlo. Na naše vnitřní hodnoty se také specializují např. psychologové a psychoterapeuti, stejně jako třeba kněží a náboženství. Na vnější hodnoty společenské zase např. sociologové, ekonomové, antropologové, filozofové a další.

Abychom hloubce hodnot a jejich významu dokázali lépe porozumět, často se kromě vážení a porovnávání jednotlivých vztahů mezi nimi také zkoumají související postoje, pomocí kterých dokáží sociální vědy naše hodnoty s určitou mírou přesnosti také změřit.

HODNOTY MLADÝCH V ČESKU A NA SLOVENSKU

Nejrozvinutějším a obecně nejpřijímanějším konceptem současnosti při zkoumání lidských hodnot je empiricky ověřená teorie a modely profesora Shaloma H. Schwartze. Ten vychází z rozsáhlých vědeckých studií zejména v oboru psychologie (např. Milton Rokeach) či mezikulturního výzkumu (v oboru připomeňme např. teorii kulturních dimenzí Geerta Hofstedeho), ale i dalších vědních disciplín jako sociologie, antropologie a další.

Již na přelomu 80. a 90. let identifikoval Schwartz a jeho kolegové 10 základních lidských hodnotových typů. V roce 2012¹ poté s kolegy svoji dosavadní teorii aktualizoval na základě rozsáhlých dat a výzkumů z celého světa a prokázal 19 základních lidských hodnot. Těchto „nových“ 19 základních hodnotových principů, stejně jako celou plejádu dalších dílčích hodnot, je ale stále možné rozřadit i do původních 10 základních lidských hodnotových typů. Inovace z roku 2012 původní zjištění a teorii tedy „jen“ zpřesňuje. S tímto revidovaným konceptem jsme v našem výzkumu pracovali i my².

Přidanou hodnotou Schwartzovy teorie je, že kromě samotných hodnot zkoumá i vztahy mezi nimi a zabývá se i hlavními motivačními faktory, které se za těmito hodnotami skrývají. Schwartzova teorie se tak zabývá i tím, jakou mají základní hodnoty dynamiku u jedinců a ve společnostech, kteří a které k daným hodnotám a motivačním faktorům obecně tendují.

- ① otevřenost změně ② sebeprosazování (posilování ega) ③ konzervace
④ sebepřesah (člověk jako součást větších celků – společnosti, přírody...).

V některých společnostech Schwartz a další výzkumníci identifikovali ještě ⑤ faktor – spiritualitu, nicméně ta není zastoupena univerzálně u všech lidí a ve všech společnostech, proto ji nelze považovat za obecný a univerzální průsečík a základní hodnotu – jakkoliv tam, kde je přítomna, hraje podobně významnou roli jako 4 hlavní motivační faktory.

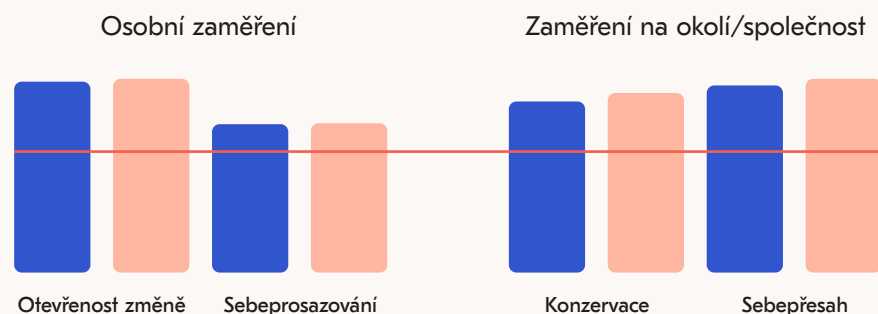

- 1 Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., & Konty, M. (2012, July 23). Refining the Theory of Basic Individual Values. *Journal of Personality and Social Psychology*. Advance online publication. doi: 10.1037/a0029393
- 2 Dle revidované teorie je 19 základních hodnot měřeno pomocí 57 postojových výroků, které jsme přeložili do češtiny a slovenštiny, neboť žádný jiný překlad tohoto rozšířeného revidovaného nástroje jsme v odborné literatuře ani mezi výzkumníky nenalezli. Při překladech jsme částečně také vycházeli z dřívějších validovaných otázek, které se používají i v rámci Evropského výzkumu hodnot, nicméně ty jsou platné jen pro dřívější verzi teorie o 10 hodnotových typech, kdy se otázek používá jen 21. Oproti originálu jsme však zvolili popis postojových výroků v první osobě tak, aby mladí respondenti udávali míru vlastní důležitosti pro jednotlivé výroky (v originálním znění se respondenti připodobňují k postojům třetí osoby), což se nám při pilotním testování prokázalo jako platné. Dle doporučení jsme se drželi při měření šestibodové měřicí škály pro každý z výroků. Konkrétní použití výroků i jejich výsledky jsou součástí přílohy této publikace.

V případech mladých v České republice a na Slovensku jsou indexy 4 hlavních hodnotových motivačních faktorů prakticky stejné a drobné rozdíly nepřesahují statistickou významnost. Pro mladé je tak nejdůležitější otevřenost změně a sebezpřesah, tedy prorůstové a bezúzkostné motivace. Nejméně důležitý je motivační faktor sebezprosazování či sebezdurazňování reprezentovaný hodnotami spojenými s mocí a úspěchem. Zajímavá je také poměrně silná role faktoru konzervace, která je reprezentovaná hodnotami spojenými s konformitou, tradicí a vlastní i společenskou bezpečností. Z teorie by bylo možné předpokládat, že pokud převažuje otevřenost změně, význam hodnot konzervace nebude tak silný.

Česko Slovensko

Motivační dimenze u mladých

Schwartz a kolegové totiž zjistili, že základní lidské hodnoty je možné pro zjednodušení a pochopení vztahů mezi nimi rozřadit dle dvou bipolárních os, jejichž konce jsou určeny právě čtyřmi výše zmíněnými motivačními faktory.

Konkrétně se jedná o osy:

1. otevřenost změně × konzervace
2. sebezprosazování (posilování ega) × sebezpřesah
(člověk jako součást větších celků)

První dimenze se snaží uchopit konflikty a nesoulad mezi hodnotovými motivacemi pramenícími z nezávislosti myšlení, z nezávislosti jednání, pocitů a připravenosti ke změně vyplývající ze zaměření na sebe sama a vlastní stimulaci = otevřenost změně a právě důrazu na pořádek, sebeomezování a sebekontrolu, zachování a udržování minulosti a rezistenci ke změně = konzervace.

Druhá dimenze se naopak snaží popsat konflikt a nesoulad mezi hodnotovými motivacemi, které pramení z důrazu a zájmu o blahobyt a zájmy ostatních (lidí

či věcí). Tento důraz je zastoupen především hodnotami univerzalizmu a benevolence = sebezpřesah. A dále z důrazu a zaměření na vlastní zájmy a relativní úspěch a dominanci nad ostatními, které reprezentují hodnoty spojené s mocí a úspěchem = sebezprosazování (posilování vlastního ega).

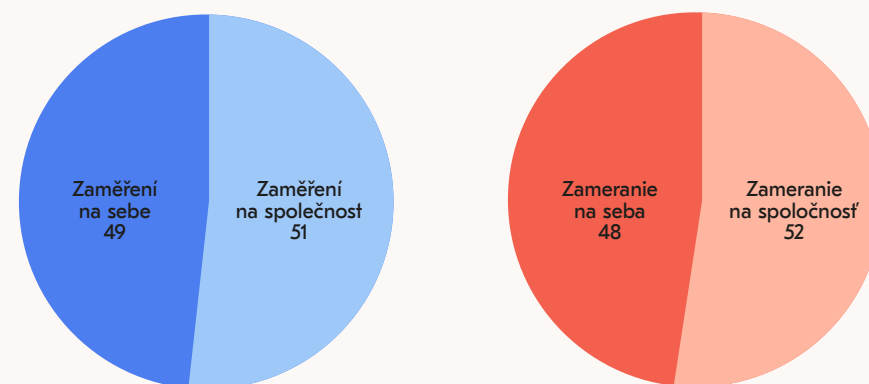
Můžeme si také všimnout, že hodnoty a motivační faktory spojené s otevřeností změně a sebezdurazňováním jsou obecně zaměřeny na jednotlivce, na člověka a jeho individualitu.

Na druhou stranu, hodnoty a motivační faktory spojené s přesahem sebe sama a konzervací, jsou zaměřeny na společnost, sociální a vnější aspekty člověka a jeho osobnosti.

V případech mladých v České republice a na Slovensku jsme našli poměrně velkou vyváženost v zaměření na sebe sama a na společnost i okolní svět. Obecně tedy můžeme konstatovat, že mladá generace v České republice a na Slovensku je poměrně vyvážená v těchto ohledech — dbá o sebe sama, své vlastní potřeby a rozvoj, ale i o ostatní a o okolí. Příklon k chování či jednání směřujícímu k preferenci sebe sama či okolí tak bude obecně u mladé generace spíše vycházet z jejich potřeb, situací a dalších vlivů, méně pak z hodnotového ukotvení, které se v zásadě od vyváženosti nevyklouje — a když, tak spíše s mírně větším ohledem na potřeby společnosti a okolí.

Česko Slovensko

Zaměření motivačních dimenzí u mladých

Dále se budeme věnovat již samotným základním hodnotám...

Jak jednotlivým základním hodnotám rozumět?

- **Sebekontrola v myšlení** – svoboda v kultivování vlastních myšlenek a schopností. Stanovování si vlastních cílů. Nebo též svobodomyšlnost.
- **Sebekontrola v jednání** – svoboda v určování vlastních činů.
V odborné literatuře se setkáváme s tím, že hodnota sebekontroly je spojené s tzv. absolutní (nebo také interpersonální) kompetencí. Zároveň je typická nezávislostí na hodnocení ostatních.
- **Stimulace** – vzrušení, novost a výzvy. Vychází z potřeby organismu „být stimulován“, aby dokázal optimálně a pozitivně fungovat.
- **Požitkářství** – nebo také hédonismus – je dosahování potěšení a smyslových požitků.
- **Úspěch** – úspěch podle sociálních standardů; jedná se o výkonovou motivaci, tedy motivaci k tomu, aby člověk byl ostatními považován za úspěšného.
- **Moc (dominance)** – moc díky kontrole lidí, vlivu na ostatní.
- **Moc (zdroje)** – moc pomocí ovládání materiálních a sociálních zdrojů, a díky tomu možnost kontrolovat a ovládat.
- **Prestiž** – bezpečí a moc díky zachování veřejného obrazu – image, vlastní tváře.
- **Osobní bezpečnost** – bezpečí ve vlastním bezprostředním okolí.
- **Společenská bezpečnost** – bezpečí a stabilita v širší společnosti.
- **Tradice** – zachování kulturních, rodinných či náboženských tradic.
- **Konformita (pravidla)** – soulad s pravidly, zákony a formálními povinnostmi.
- **Interpersonální konformita** – vyhýbání se poškození ostatních lidí, zachování dobrých vztahů.
- **Pokora** – uznání vlastní bezvýznamnosti.
- **Benevolence (spolehlivost)** – spolehlivost a důvěryhodnost člověka jako člena skupiny.
- **Benevolence (péče)** – péče o blaho členů skupiny.
- **Universalismus (zájem)** – závazek rovnosti, spravedlnosti a ochrany všech lidí.
- **Universalismus (příroda)** – ochrana přírody.
- **Universalismus (tolerance)** – přijetí a pochopení různosti lidí.

Hodnoty a jejich popis vycházejí opět z revidované Schwartzovy teorie univerzálních hodnot. Výroky, pomocí kterých jsme jednotlivé hodnoty v České republice a na Slovensku měřili společně s jejich podrobnějšími výsledky a pohledy přes pohlaví, věk a zkušenost s organizací dětí a mládeže naleznete v příloze této publikace.

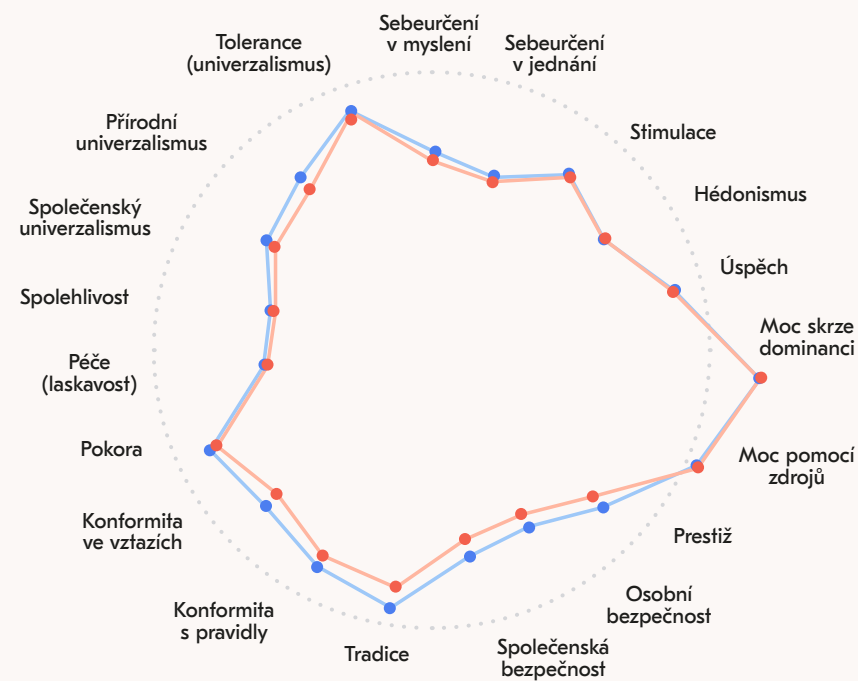
Jaké tedy mají mladí v Česku a na Slovensku hodnoty?

Obecně nám výzkumná data potvrzují, že všechny základní hodnoty jsou pro mladé v České republice a na Slovensku jako obecným skupinám lidí či generaci mladých, důležité. Jedinou výjimkou jsou hodnoty spojené s mocí – ať již pomocí dominance či vlivu, tak pomocí zdrojů. Být mocný – vyvyšovat se nad ostatní, mít na ostatní vliv a ovládat životy jiných prostě mladým (podobně jako většině dospělých) blízké není.

To samozřejmě neznamená, že by zdravé užívání moci samo o sobě muselo být špatné. Naopak zdravé a uvědomělé využívání moci i moc jako životní hodnota mohou být velmi prospěšné např. u leaderů, manažerů, vedoucích, ale třeba i u učitelů pracujících se skupinami lidí apod. Samozřejmě ale i o negativních stránkách moci bychom toho mohli také napsat mnoho. Moc jako jeden ze základních hodnotových principů může být zastoupena také u nezdravých osobnostních typů či osobností s poruchami, např. psychopatů. Jako obvykle žádná hodnota ani hodnotový princip samy o sobě nejsou černobílé.

Nejblíže jsou mladým v České republice a na Slovensku hodnoty spojené s benevolencí, tedy péčí, laskavostí a spolehlivostí zejména vůči lidem, kteří jsou jim blízcí. Zejména ve vztahu ke společnosti si již také všimáme, že mladí na Slovensku považují spolehlivost, ale i společenský univerzalizmus za důležitější než mladá generace v Česku. Podobně za důležitější považují mladí na Slovensku také hodnoty tradice, konformitu ve vztazích i s pravidly, ale i hodnoty spojené s bezpečností, ať již celospolečenskou, nebo osobní.

● Česko ● Slovensko

Pozn.: Hodnoty nejblíže středu jsou mladým lidem nejdůležitější. Čím dále od středu, tím méně jsou pro ně důležité a za žlutým kruhem již narůstá nedůležitost.

Obecně nejdůležitějšími hodnotami pro mladé v České republice a na Slovensku jsou shodně benevolence – spolehlivost, tedy spolehlivost a důvěryhodnost člověka jako člena skupiny. Druhou nejdůležitější je benevolence – péče, tedy péče o blaho členů skupiny a dobrá vůle pro blaho svých blízkých. Třetí nejvýznamnější hodnotou je poté sebeurčení v jednání, tedy svoboda v určování vlastních činů, nebo chcete-li samostatnost. Další pořadí se již v České republice a na Slovensku mírně liší. Mladí Češi dále více preferují vlastní svobodomyšlnost (sebeurčení v myšlení), zatímco mladí na Slovensku na čtvrté, „bramborové“ pozici mají osobní bezpečnost.

Za zmínku jistě stojí ještě o něco větší preference hédonismu či stimulace u mladé generace v České republice a o něco větší důraz na hodnoty spojené s bezpečností u mladých na Slovensku.

Kompletní pořadí dle důležitosti základních lidských hodnot u mladých v obou zemích je znázorněno níže:

● Česko ● Slovensko

Základní lidské hodnoty u mladých dle důležitosti

Liší se hodnoty mladých lidí v organizacích dětí a mládeže?

Jedním z cílů našeho projektu bylo i sledovat, zda a jak se liší důležitost jednotlivých hodnot v životech mladých lidí, kteří jsou aktivní v organizacích dětí a mládeže, od těch, kteří s organizacemi dětí a mládeže do kontaktu nepřišli. Zde je nutné upozornit, že při práci s dětmi a mládeží jsou hodnotové aspekty považovány za velmi důležité, avšak každá organizace zdůrazňuje ve své činnosti a aktivitách různé hodnoty. Celkový pohled, který nám tak následující graf a pohled na data poskytuje, je opět souhrnem za všechny typy organizací dětí a mládeže a lze jej považovat za reprezentativní. Porovnání u konkrétních organizací je poté ale výrazně diferencovanější.

Při celkovém zhodnocení je však zřetelné, že jak v Česku, tak na Slovensku mladí lidé, kteří mají zkušenost s aktivitou či členstvím v některé z organizací dětí a mládeže, mají také výraznější hodnotové ukotvení, než mladí lidé, kteří aktivitami organizace dětí a mládeže nikdy neprošli.

Především u hodnot spojených se sebeprosazováním si můžeme všimnout, že vliv zkušenosti s organizací je výrazný. Stejně tak česká i slovenská data potvrzují, že mladí lidé se zkušeností z organizací dětí a mládeže mají výrazně silnější hodnotu společenského univerzalizmu – tedy vyšší míru zaměření na blaho společnosti.

Antitradicionalisté – zaměřeni na vlastní svobodu, úspěch a stimulaci, silně odmítající tradice.

12%

Individualisté – záleží jim na vlastní svobodě, nezáleží jim tolik na vztazích, odmítají pokoru a toleranci, zároveň jim záleží na vlastní bezpečnosti.

14%

„Prostě pařit“ – chtějí se bavit a nejde jim o úspěch, odmítají moc, pravidla, tradice, nezajímají se o přírodu a jsou netolerantní.

15%

Hodnotově nevyhranění – pasivní. Žádné z hodnot nepřikládají silnější význam v jejich životě, jsou spíše apatičtější.

17%

Dobrosrdeční – silné zaměření na společnost.

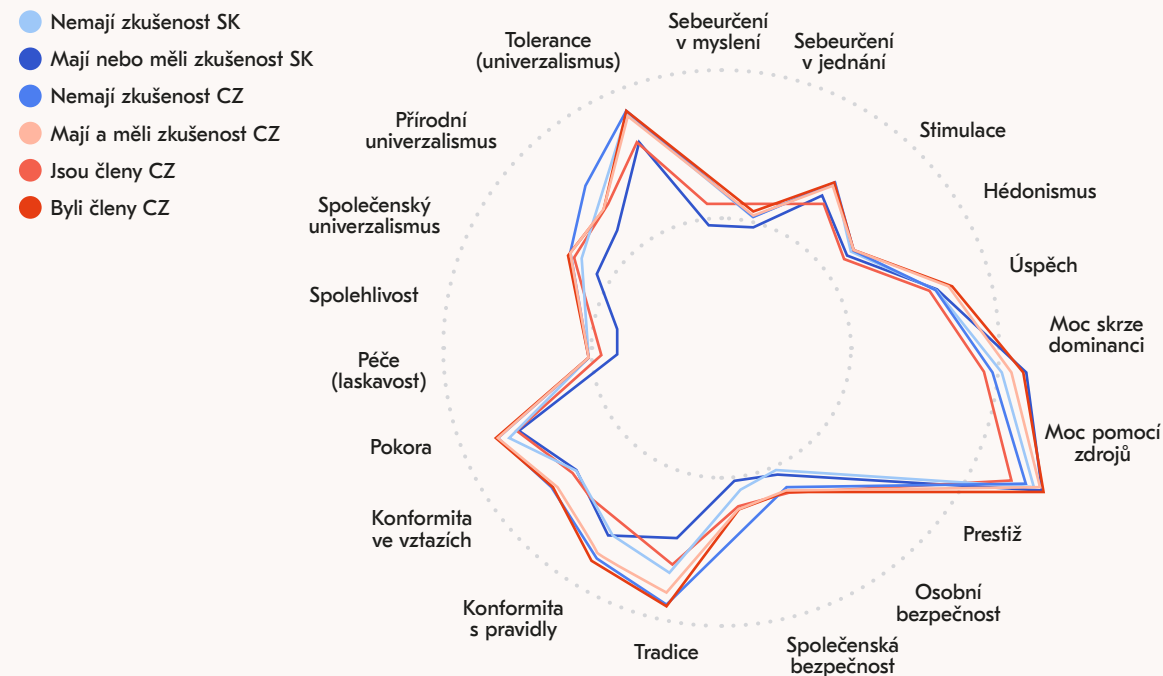
18%

Hodnotově nevyhranění – aktivní. Hodnoty jsou pro ně důležité obecně. Zároveň, žádná z hodnot není výrazně důležitější než jiná.

24%

Poznámka: Data nejsou schopná podat odpověď na to, zda je tento efekt výsledkem činnosti organizací, zda organizace hodnotově ukotvenější jedince přitahují ke své činnosti. V praxi budou patrně mít vliv oba dva tyto faktory v závislosti na typu organizace, činnosti a řadě dalších vlivů.

Základní lidské hodnoty u mladých podle aktivity v organizacích

Mladí ale nejsou jednotnou skupinou... a to ani z pohledu hodnot?

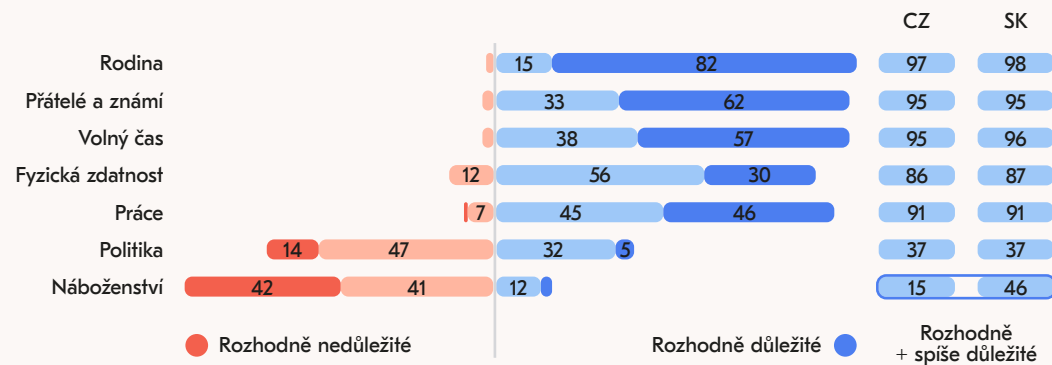
➤ (Prakticky) každý člověk je z pohledu hodnot jedinečný a jeho hodnotový profil je jiný než profil generační. Proto jsme se na hodnoty mladých a jejich profily podívali ještě o trochu podrobnější optikou než jen generační. Pomocí faktorové a seskupovací analýzy jsme identifikovali rozložení 6 základních skupin mladých lidí 7 v České republice a na Slovensku, kteří si jsou hodnotově blíže. Zároveň nás zajímalo, o jak velké skupiny mladých se jedná. Následující výsledky poskytují pohled na mladé v České republice i na Slovensku dohromady.

Důležitost jednotlivých životních sfér u mladých lidí

V rámci šetření jsme se také zaměřili na to, jak jsou pro mladé důležité jednotlivé sféry života jako práce, rodina, kamarádi, politika či náboženství. Tyto sféry života se stávají hodnotou lidí, ať již vnitřní, či vnější.

Česko-slovenské porovnání výsledků vychází poměrně obdobně s jedinou výraznou odlišností, a tou je síla důležitosti náboženství v životě mladých na Slovensku.

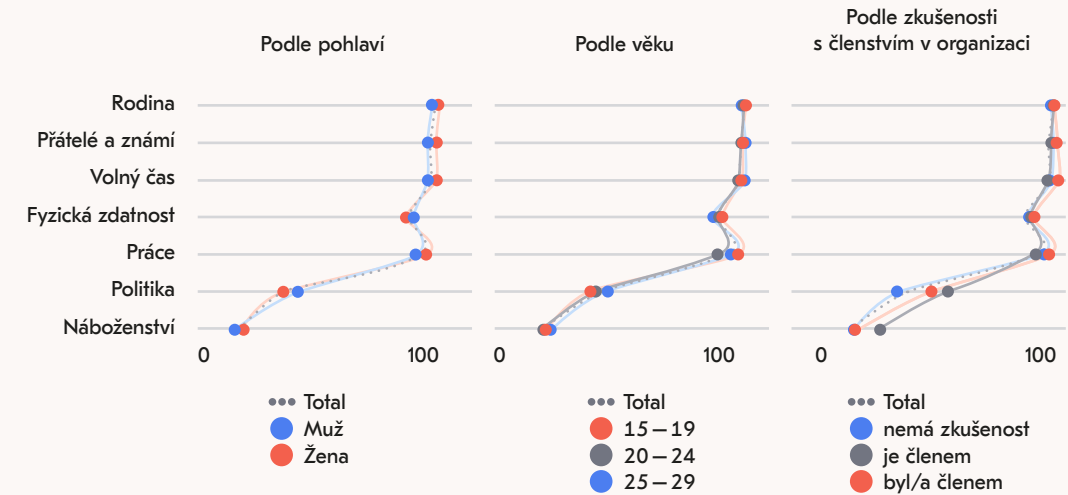
Jak jsou pro mladé důležité?

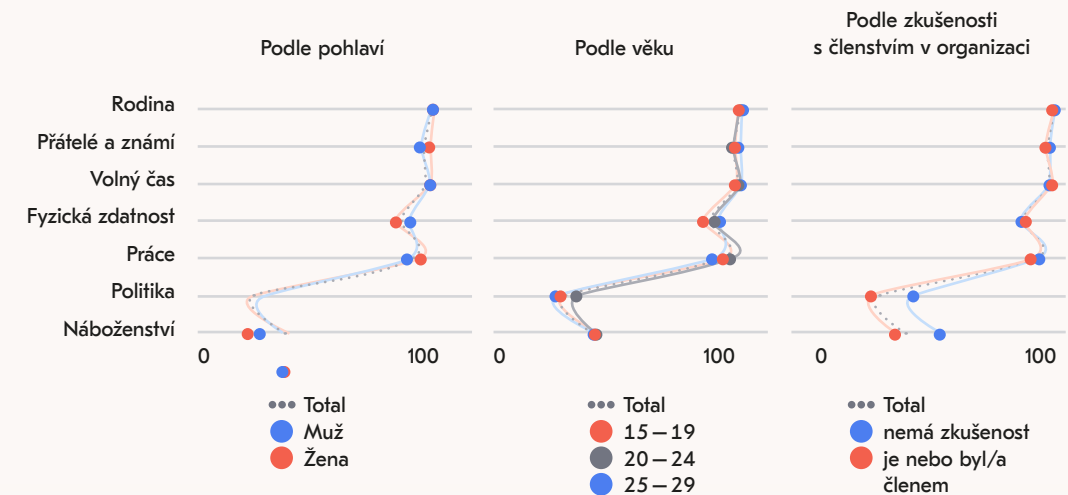
Z genderového hlediska se situace v zásadě neliší až na drobné odchylky u fyzické zdatnosti a politiky, které jsou o malinko významnější pro mladé muže oproti mladým ženám, a to jak v České republice, tak na Slovensku.

Pohled přes zkušenost s organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží jednoznačně ukazuje, že mladí lidé, kteří tuto zkušenost mají, považují politiku a náboženství za důležitější, oproti vrstevníkům, kteří se aktivit těchto organizací neúčastnili.

Jak jsou pro Vás v životě důležité? – ČR

Jak jsou pro Vás v životě důležité? – SR

NÁRODNÁ IDENTITA, VNÍMANIE DEMOKRACIE, DÔVERA A PARTICIPÁCIA

Veronika Fishbone Vičková, Rada mládeže Slovenska

V tejto kapitole sa pozeráme na to, ako mladí ľudia vnímajú hodnotu demokracie a do akej miery jej rozumejú. Ďalej nás zaujímalo aj to, do akej miery mladí veria, že vedú ovplyvniť veci verejné, s čím úzko súvisí aj dôvera v inštitúcie a v ľudí navzájom. Tieto sú potom prepojené aj na samotné zapojenie a participáciu mladých ľudí, na ktorú sa pozrieme v závere tejto kapitoly.

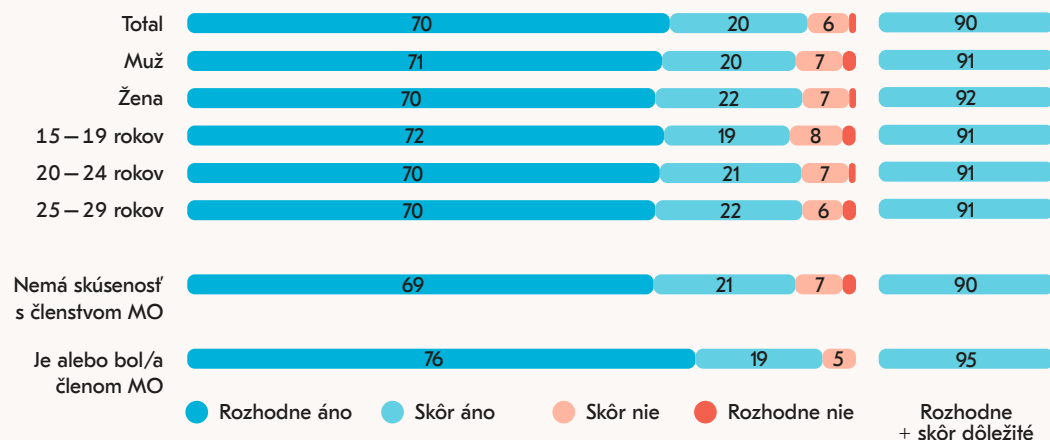
Národná identita

Táto sekcia sa zameriava na to ako veľmi sa mladí Slováci a Česi hlásia k národnej či európskej identite. Zaujímalo nás jednak to, či sa mladí k národnej či európskej identite hlásia, ako aj to, do akej miery je pre nich daná identifikácia dôležitá.

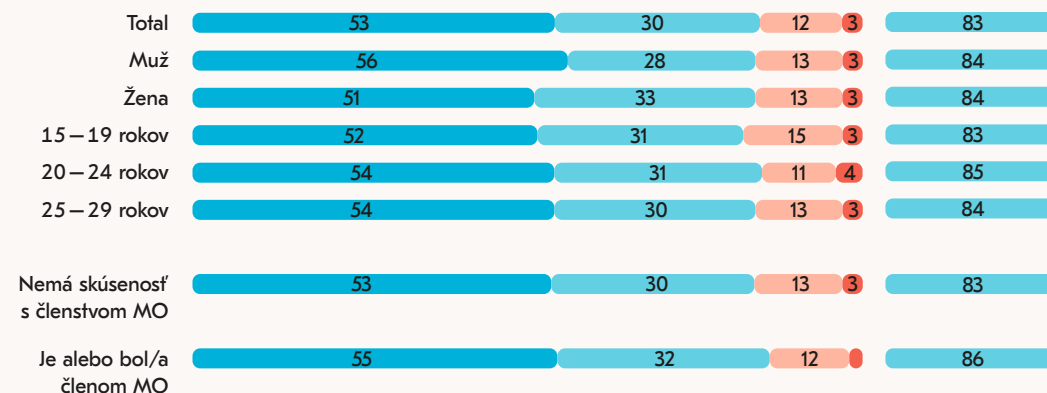
Mladí Česi a Slováci sa vo veľkej miere hlásia k svojej národnej identite. Česi sa o niečo viac identifikujú s príslušnosťou k Českej republike (96%) ako Slováci ku Slovensku (90%). Zároveň je identifikácia s krajinou dôležitá pre 85% mladých Čechov a 83% mladých Slovákov. Medzi národnou identitou a jej dôležitosťou pre mladých ľudí je pozitívny a silný vzťah, teda tí, ktorí sa cítia byť viac Česi respektíve Slováci, to zároveň považujú za viac dôležité.

Podobný trend vidíme aj pri identifikácii a dôležitosti európskej identity. Až 86% mladých Slovákov a 85% Čechov sa cítia byť Európanmi. Pre 77% Slovákov a 72% Čechov je prihlásenie sa k európskej identite aj dôležité. Pre mladých Slovákov je teda prihlásenie sa k Európskej identite dôležitejšie ako pre Čechov. Tento rozdiel pomáha vysvetliť aj fakt, že celkovo mladí Slováci Európskej únii ako inštitúcii dôverujú až o 11 percentuálnych bodov viac ako Česi.

Cítite sa byť, Slovákom/Slovenkou?

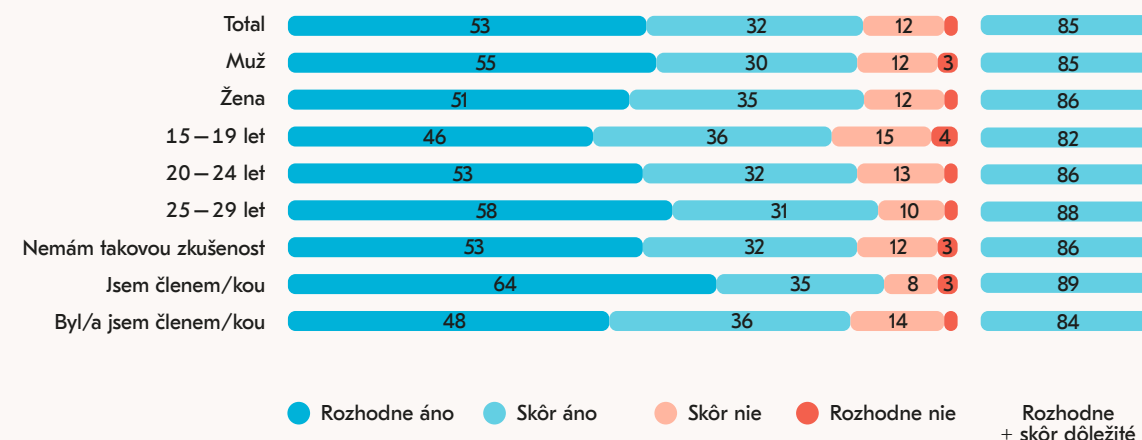
Aké je pre vás dôležité byť Slovákom/Slovenkou?

Cítite sa byť, Čechom/Češkou?

Aké je pre vás dôležité byť Čechom/Češkou?

Rozdiely v národnej identite?

- Z hľadiska pohlavia to vidia mladí na Slovensku a v Čechách rovnako, a veľké rozdiely nevidíme či už sa to týka národnej alebo európskej identity. Zaujímavé je, že v Čechách sa významne viac identifikujú 25 až 29 roční s odpoveďou, že sa rozhodne cítia byť Čechmi. Na Slovensku nevidíme významný rozdiel medzi vekovými kategóriami.
- Tí, ktorí vyjadrili, že sa skôr necítia alebo vôbec necítia byť Slovákmi alebo Čechmi, sú významne viac tí, ktorých národnosť je iná ako slovenská respektíve česká. Na Slovensku títo mladí častejšie pochádzajú zo sociálne a ekonomicky vylúčených domácností. Sú to tí, ktorí sami majú ukončené len základné vzdelanie a ich domácnosť je zle zabezpečená alebo až chudobná a rodičia taktiež majú ukončené len základné vzdelanie. V Čechách sa k nim pripájajú ešte aj tí, ktorí majú skúsenosť s dlhším pobytom v zahraničí, resp. badať tam nejakú orientáciu na zahraničie.

Postoje k demokracii a dôvera v inštitúcie

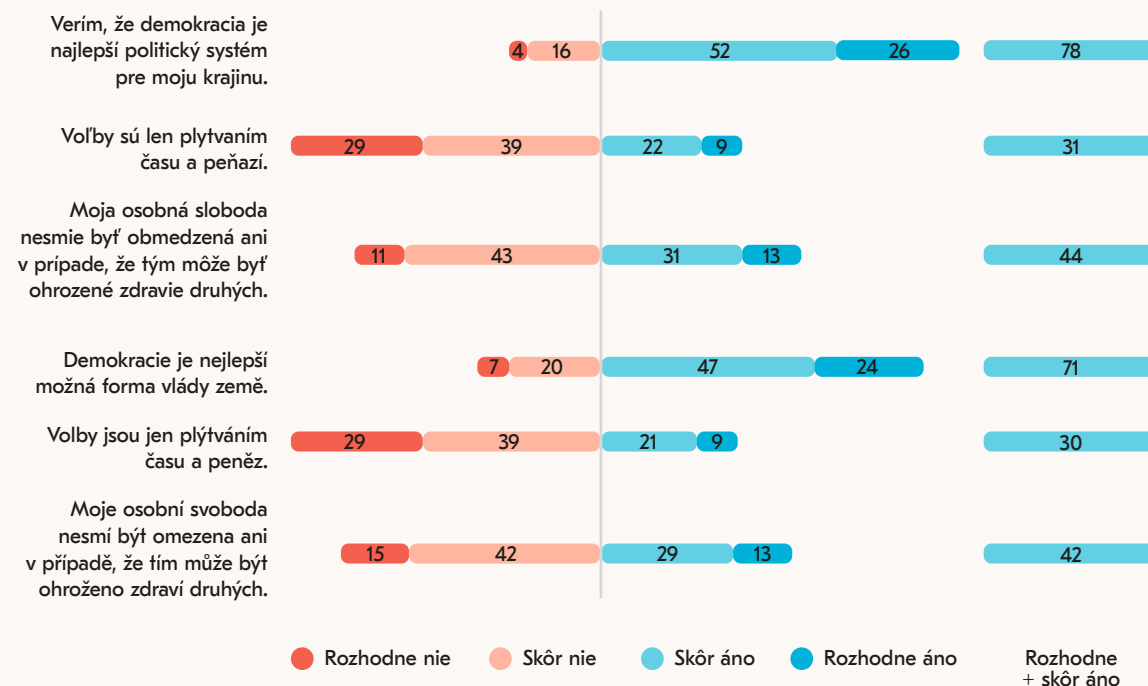
V tejto sekcii sa bližšie pozrieme na vnímanie demokracie mladými ľuďmi na Slovensku a v Čechách. Zameriame sa na jednej strane na ich celkový pohľad na demokraciu a následne aj na výroky, ktoré poukazujú na jej znalosť. Dôvera v kľúčové inštitúcie štátu sa považuje za dôležitý prvok demokracie, ktorý zabezpečuje jej legitimitu a stabilitu, a preto sa v tejto sekcii venujeme aj tejto téme.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že mladí ľudia demokraciu nespochybujú. Ako najlepší politický systém pre ich krajinu ju označilo až 78 % Slovákov a 71 % Čechov. Potvrďuje sa však trend, ktorý platí aj u dospelých. A to, že mladí ľudia majú plytkú znalosť demokratických princípov, respektíve dochádza k zdanlivo nepochopiteľným kombináciám postojov voči kľúčovým prvkom či pilierom demokracie. Mladým ľuďom chýba hlbšie porozumenie toho, čo sa pod konceptom demokracie skrýva, a ako vlastne spoločnosť a politika fungujú (pozri viac vlastnú politickú účinnosť nižšie). Zároveň sú mladí nespokojní s tým ako sú politické strany a politici schopní riešiť problémy, ktoré považujú za dôležité. Nedôveruje im zhodne 62 % mladých Slovákov a Čechov (pozri viac sekcii dôvera v inštitúcie).

Ako vidíme v nasledujúcom grafe, mladí Česi sú o niečo skeptickejší voči demokracii, ale podpora tomuto politickému zriadeniu nie je zásadne spochybnovaná ani v jednej z krajín. Zároveň však platí, že až 31 % mladých Slovákov a 30 % mladých Čechov si myslí, že voľby sú plytvaním času a peňazí. Keďže slobodné voľby sú jedným zo základných pilierov demokracie, pretože sa

ním realizuje princíp vyjadrovania vôle ľudu, podpore demokracie tento výrok protirečí. Existuje tiež silný negatívny vzťah medzi podporou demokracie a odmietaním volieb. A teda platí, že tí, ktorí si myslia, že demokracia nie je tým najlepším zriadením pre naše krajiny sú významne častejšie tí, ktorí si myslia, že voľby sú plytvaním času a peňazí, avšak zďaleka to nie sú tí istí ľudia. Navyše, až 44 % (SR) respektíve 42 % (ČR) mladých ľudí súhlasí s výrokom, že osobná sloboda nesmie byť obmedzená ani v prípade, že bude ohrozené zdravie druhých. Poukazuje to na to, že mladí ľudia nepochopili ďalší dôležitý princíp ľudských práv, ktoré demokracia garantuje a to, že moja sloboda končí tam, kde začínam obmedzovať slobodu iného človeka. O podobných haváriách, či paradoxoch vnímania demokracie hovoria aj iní autori a autorky, keď popisujú vnímanie demokracie dospelými (Miháliková¹, Bútorová²).

Vybrané výroky o hodnote demokracie

- Miháliková, S., Zeman M (2020): Demokracia a la carte? In: Kusá Z., Rabušic, L.: Oddělené spolu? Česko a Slovensko optikou vývoje hodnot pro roce 1991. Slovarť CZ. 9788055645902
- Bútorová, Z., & Šumšalová S. et al. (2020). Občianska spoločnosť 2019 očami dospeljej populácie (reprezentatívny prieskum verejnej mienky). In: Analýza socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti. Ministerstvo vnútra SR/Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. ISBN 978-80-89051-68-7.

Viera v demokraciu?

- Z výskumu vyplýva, že tí ktorí neveria demokracii, sú skôr s nižším ukončeným vzdelaním (stredná škola bez maturity) a zároveň tí, ktorí sa volieb nezúčastňujú a myslia si o nich, že sú stratou času a peňazí. Zároveň sú to aj tí, ktorí majú malú dôveru voči európskym inštitúciám a majú pocit, že vo všeobecnosti málo rozumejú politike a spoločnosti.
- Profil tých, ktorí nepovažujú voľby za zmysluplné využitie času a peňazí, je veľmi podobný ako pri skeptikoch demokracie. Navyše sa ukazuje, že tí ktorí majú preukaz ZŤP a tí, ktorí pochádzajú aj z nižšie vzdelanej či zabezpečenej domácnosti a tí, ktorí sa nezapájajú do aktivít mládežníckych organizácií, považujú voľby za skôr zbytočné.
- Náš výskum tiež zistil, že mladí ľudia, ktorí majú skúsenosť s členstvom v mládežníckej organizácii, majú lepšie uchopenie pojmu demokracie a menej u nich prichádza k už spomínanému paradoxnému uchopeniu princípov a pilierov demokracie. V porovnaní s ich rovesníkmi bez skúsenosti s mládežníckou organizáciou si významne menej myslia, že voľby sú plytvaním času a peňazí a zároveň si uvedomujú, že ich osobná sloboda môže byť obmedzená v prípade, že zdravie druhých je ohrozené.

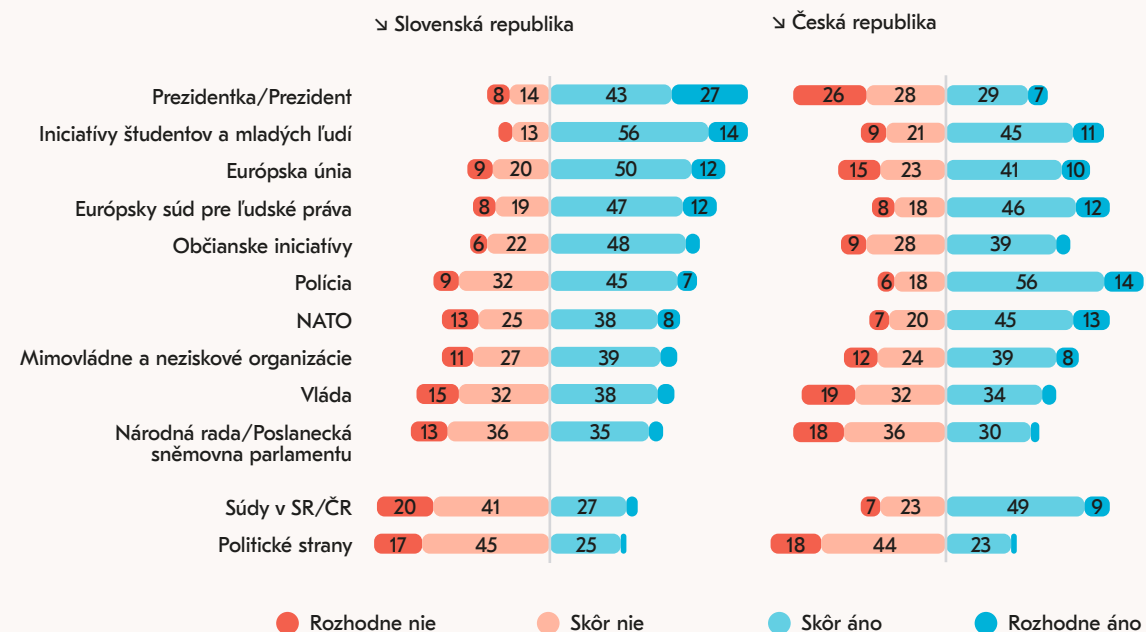
Ako sme už na začiatku spomenuli, dôvera v kľúčové inštitúcie štátu sa považuje za dôležitý prvok demokracie, ktorý zabezpečuje jej legitimitu a stabilitu. Rozdiely v dôvere vo verejné inštitúcie medzi mladými Slovákmi a Čechmi sú značné. Najpriepastnejšie rozdiely sú v oblasti tradičných inštitúcií štátnej moci: mladí Slováci policii a súdom dôverujú významne menej. Na tomto mieste je treba pripomenúť, že zber týchto dát prebiehal na začiatku leta 2020, t. j. odvtedy sa vo svetle posledných udalostí mohla viera v súdnictvo na Slovensku zmeniť. Naopak prezidentovi mladí Česi dôverujú významne menej ako Slováci. U mladých Slovákov je prezidentka naj dôveryhodnejšou inštitúciou. Svrne sú mladí Česi a Slováci nespokojní s tým, ako sú politické strany a politici schopní riešiť ich problémy, ktoré považujú za dôležité. Nedôveruje im zhodne 62% mladých Slovákov a Čechov, čím sa významne neodlišujú od dospeléj populácie.

Najväčšie, priam priepastné rozdiely sú vo vnímaní mladých v oblasti dôvery inštitúciám, pri inštitúciách, ktoré majú ochraňovať: pri policii je rozdiel skoro 20% – Česi viac rozhodne alebo skôr dôverujú policii ako mladí Slováci (70% ČR vs. 52% SR). Ešte väčší rozdiel je pri ďalšej inštitúcií, ktorá by mala ochraňovať práva občanov a slabších, a to pri hodnotení súdov. Tu je rozdiel skoro 30%. Česi vo väčšej miere rozhodne alebo skôr dôverujú policii v porovnaní s mladými Slovákmi (58% ČR vs. 31% SR).

Naopak mladí Slováci významne viac dôverujú prezidentke, a to až 70% mladých. Oproti tomu len 36% mladých Čechov skôr alebo rozhodne dôveruje svojmu prezidentovi. Zaujímavý rozdiel je tiež v dôvere v aktivity či iniciatívy študentov, v Čechách požívajú menšiu dôveru (56% ČR vs. 70% SR). Neprekvapil nás je rozdiel medzi dôverou voči cirkvám a náboženským spoločnostiam, ktorá je na Slovensku vyššia (42% SR vs. 26% ČR).

Čo sa týka medzinárodných inštitúcií, mladí Česi viac dôverujú NATO (58% vs. 46%). Naopak mladí Slováci sú pozitívnejšie naladení voči EÚ, tej (skôr alebo rozhodne) dôveruje 51% mladých Čechov a 62% Slovákov.

Dôvera vybraným verejným inštitúciám

Dôvera v inštitúcie?

- Na Slovensku aj v Českej republike sa v dôvere v inštitúcie mladí delia na dve skupiny – tých, ktorí skôr dôverujú tradičným štáto tvorným inštitúciám verejnej moci a tých, ktorí dôverujú medzinárodným organizáciám a občianskemu sektoru. Jediný rozdiel v oboch krajinách hrala inštitúcia prezidenta. Na Slovensku prezidentke dôverovali skôr mladí ľudia, ktorí dôverovali občianskej spoločnosti a medzinárodným inštitúciám a v Českej republike to boli tí, ktorí dôverovali tradičným inštitúciám.

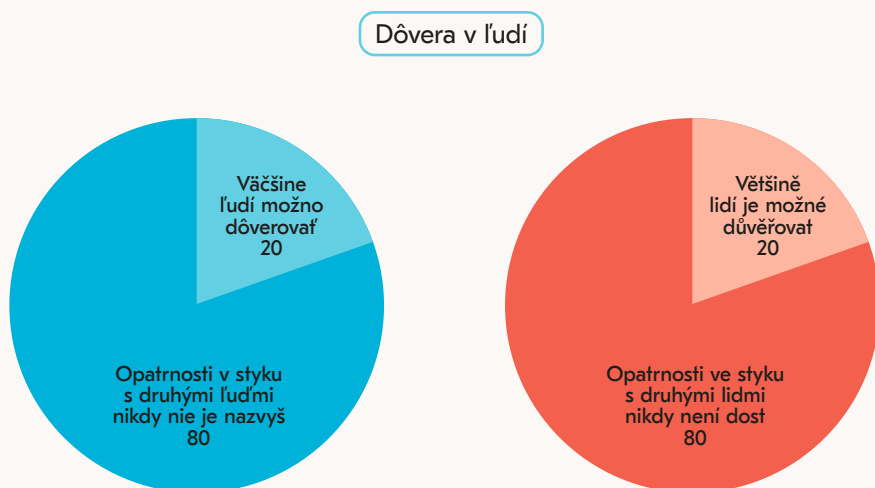

- ↳ Miera dôvery je ovplyvnená aj vekom, mladí ľudia do 19 rokov a to hlavne v ČR, dôverujú všetkým inštitúciám viac ako ich starší kolegovia. Dôvera vo verejné inštitúcie odráža tak pozitívne ako aj negatívne dojmy a skúsenosti ľudí s fungovaním inštitúcií prípadne ich zástupcov. Ukazuje sa, že so zvyšujúcim sa vekom je miera dôvery viac ovplyvnená konkrétnou osobnou skúsenosťou s týmito inštitúciami.

Spoločenská dôvera

Výskum ukázal, že na Slovensku je dôvera v inštitúcie do určitej miery prepojená s tým, ako si ľudia dôverujú navzájom. Tá sa tiež niekedy nazýva interpersonálna či spoločenská dôvera a vyjadruje vzťah ako ľudia dôverujú cudzím ľuďom, ktorých nepoznajú. V Čechách sa vzťah medzi interpersonálnou a inštitucionálnou dôverou neukázal byť štatisticky významný. Na Slovensku však platí, že tí čo dôverujú viac napríklad inštitúciám Európskej únie či cirkvi, majú väčšiu tendenciu dôverovať aj cudzím ľuďom okolo seba. Vysvetliť by sa to dalo hlavne tým, že dôvera v európske a cirkevné inštitúcie je na Slovensku vyššia a zároveň aj úloha viery a náboženstva hrá na Slovensku oveľa významnejšiu úlohu ako v Čechách.

Ako ukazuje nasledujúci graf, len každý piaty mladý človek na Slovensku alebo v Čechách deklaruje, že väčšine ľudí dôveruje. Priemerná dôvera mladých voči cudzím ľuďom kopíruje aj čísla, ktoré nájdeme v dospeljej populácii a táto nízka medziľudská dôvera je podobná naprieč postkomunistickými krajinami¹.

1 Mrva, M. Klobucký R. (2020): Vývoj spoločenskej dôvery. In: Kusá Z., Rabušic, L.: Oddelené spolu? Česko a Slovensko optikou vývoje hodnot pro roce 1991. Slovart CZ. 9788055645902

Spoločenská dôvera?

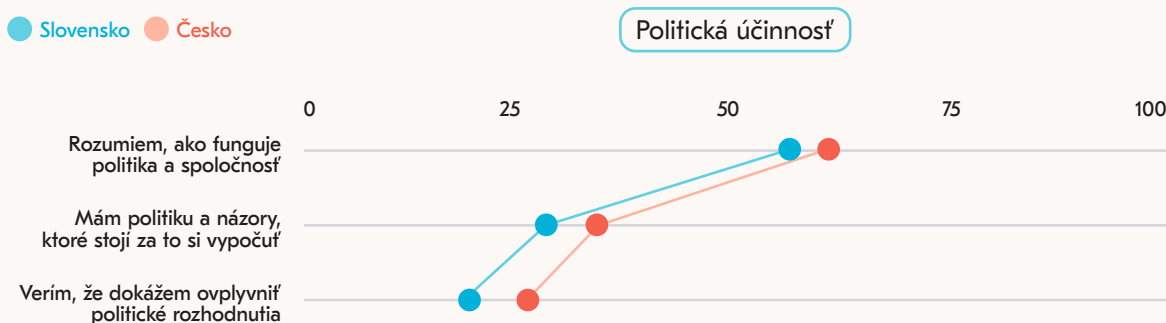
- ↳ V Českej republike sú ženy v porovnaní s mužmi viac opatrné. Na Slovensku rozdiely medzi pohlaviami nenachádzame. Na Slovensku sa naopak ukazuje rozdiel vo veku: najviac dôverujú 20 až 24 roční, až štvrtina z nich cudzím ľuďom dôveruje. Dôvera mladých dospelých v ľudí okolo seba sa okolo 25 roku láme a následne prudko klesá (len 16 % mladých dospelých vo veku 25 až 29 rokov ľuďom okolo seba verí), aby sa po 30 roku ustálila na priemerných 20 %.
- ↳ Významne vyššiu dôveru voči druhým ľuďom prejavujú členovia mládežníckych organizácií. Až 27 % mladých, ktorí sú členmi mládežníckych organizácií v Čechách a 30 % mladých na Slovensku dôveruje druhým, čo je až o polovicu viac, ako je priemer.

Viera vo vlastnú politickú účinnosť

V tejto časti sa venujeme viere vo vlastnú politickú účinnosť. Tento pojem sa dá chápať ako viera v to, že ľudia vedia ovplyvniť veci verejné. V tomto prípade sme tento koncept merali tromi výrokmi, ktoré sme následne spojili do jedného indexu vlastnej politickej účinnosti. Index sa skladá z výrokov: „Rozumiem, ako funguje spoločnosť a politika“, „Verím, že dokážem ovplyvniť politické rozhodnutia“ a „Mám na politiku názory, ktoré stojí za to si vypočuť“. Tí, ktorí dosahujú vysoké hodnoty, politike rozumejú, vedia sformulovať svoje politické názory a majú pocit, že vedia ovplyvniť veci verejné.

Z výskumu vyplynulo, že viac ako polovica (56 %) mladých ľudí na Slovensku a 65 % mladých v Českej republike má pocit, že skôr alebo vôbec nevie nič ovplyvniť, politike nerozumie a nemá názory, ktoré je treba si vypočuť. Z toho až štvrtina v Českej republike resp. pätina mladých na Slovensku si myslí, že nemá vôbec žiaden vplyv, nevie vôbec sformulovať svoje politické názory a vôbec nerozumie politike. Teda mladí na Slovensku si viac veria, že ich vplyv v oblasti politiky je väčší, ako to pociťujú mladí v Čechách.

● Slovensko ● Česko

Rozdiely vo vnímaní vlastnej politickej účinnosti?

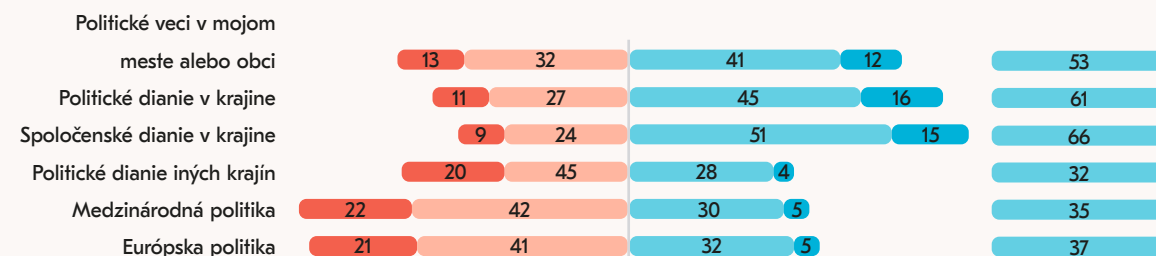
- Najväčšie rozdiely vo vnímaní vlastnej politickej účinnosti majú na Slovensku aj v Čechách mladé ženy. Mladé ženy majú jednak pocit, že politike a spoločnosti rozumejú menej, že majú názory, ktoré sú menej relevantné a zároveň majú pocit, že dokážu menej ovplyvniť politické rozhodnutia ako muži. Zároveň svoju úlohu hrá aj vzdelanie. Vo všeobecnosti platí že tí, ktorí majú nižšie ukončené vzdelanie, majú aj menšiu vieru v to, že vedia niečo ovplyvniť, menej politike a spoločnosti rozumejú a skôr nemajú názor, ktorý by stál za to si vypočuť. Zaujímavým zistením bol aj fakt, že mladí Česi, ktorí majú ukončené vysokoškolské štúdium, majú pocit, že dokážu ovplyvniť politické rozhodnutia menej.
- Viera vo vlastnú politickú účinnosť medzi mladými v Čechách a na Slovensku sa líši aj v závislosti od toho, ako dôverujú verejným inštitúciám. Kým na Slovensku tí, ktorí dôverujú občianskej spoločnosti, medzinárodným organizáciám a prezidentke, vnímajú svoj vlastný vplyv na politiku ako veľmi malý, v Českej republike majú títo mladí pocit, že ju vedia ovplyvniť do veľkej miery.
- Významne viac vo vlastnú politickú účinnosť veria mladí so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou, a to až o 15 či 20 percentuálnych bodov. Platí teda, že mladí ľudia, ktorí sú alebo boli členmi mládežníckych organizácií, majú jednak pocit, že politike a spoločnosti rozumejú významne viac, že majú názory ktoré stoja za to si vypočuť, a zároveň majú pocit, že dokážu významne viac ovplyvniť politické rozhodnutia v porovnaní so svojimi rovesníkmi bez skúsenosti s mládežníckou organizáciou.

Od šesťdesiatych rokov sa pojem participácie stále rozširuje. Kedysi sa pod týmto pojmom chápalo primárne právo voliť či členstvo v politickej strane. Neskôr sa pridala kontakt s politikmi či iné tradičné formy aktivizmu (roznášanie letákov, účasť na protestoch). Postupne pribudli do chápania pojmu aj sociálne hnutia (napr. za život, veganizmus apod.) a napokon aj občianska angažovanosť a záujem o veci verejné. V rámci týchto pojmov sa budeme v tejto sekcii venovať formálnej politickej participácii (napr. účasť na voľbách) a aktivizmu (napr. podpis petície, účasť na proteste), občianskej participácii (zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít či organizácií) a spoločenskej angažovanosti (sledovanie vecí verejných, záujem o politiku a spoločenské témy). Toto delenie sme prevzali z typológie participácie a zapojenia sa od autorov Ekman a Amná (2012)¹, ktorí budujú na predošlých typológiách od iných autorov.

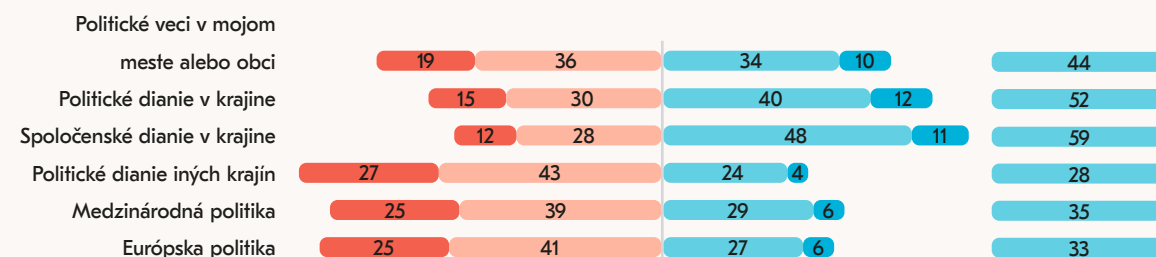
¹ Ekman J., Amná E, (2012): Political participation and civic engagement: Towards a new typology. Human Affairs 22, p. 283 – 300.

Najprv sa zamerajme na spoločenskú angažovanosť, a teda do akej miery majú mladí ľudia záujem o politiku a spoločenské témy. O spoločenské a politické záležitosti vo vlastnej krajine sa zaujima viac ako polovica mladých ľudí. Mladí Slováci sa o spoločenské dianie a politiku zaujímajú o niečo viac ako ich rovesníci z Čiech. Na Slovensku sa zaujima o spoločenské dianie 66% mladých, o politické dianie 61% mladých a o lokálne politické dianie 53% mladých. V Čechách sa zaujima o spoločenské dianie 59% mladých, o politické dianie v krajine 52% mladých a o lokálne politické dianie 44% mladých. Najmenší záujem prejavujú mladí ľudia o dianie v iných krajinách a celkovo o medzinárodnú politiku. Túto oblasť politiky sleduje približne tretina mladých a záujem opäť prevažuje u mladých Slovákov.

Záujem o spoločenské dianie a politiku – SR

Záujem o spoločenské dianie a politiku – ČR

● Vôbec sa nezaujíam

● Veľmi sa zaujíam

● Veľmi + skôr sa zaujíam

Záujem o spoločenské dianie a politiku

- Mladí muži sa celkovo viac zaujímajú o spoločenské dianie a politiku. Výnimkou je záujem o domáce spoločenské dianie, kde je záujem rovnaký. Významný rozdiel medzi mladými ženami a mužmi nastáva

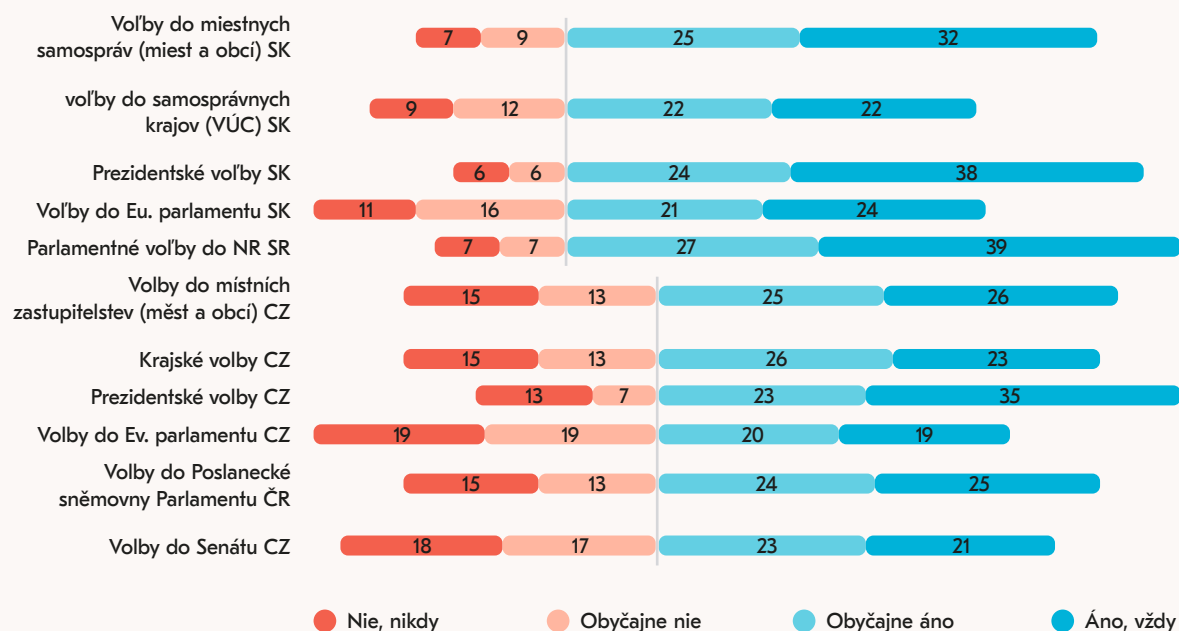

až pri zahraničnej politike, mladé ženy sa o ňu zaujímajú menej. Zároveň na základe dát pozorujeme, že záujem o celú túto oblasť rastie s vekom.

- ↳ Mladí ľudia so skúsenosťami v mládežníckej organizácii sa vo výrazne väčšej miere zaujímajú o všetky spomenuté oblasti. Na Slovensku sú najväčšie rozdiely oproti rovesníkom bez skúsenosti s mládežníckou organizáciou práve v oblasti záujmu o politické a spoločenské dianie na národnej úrovni. V Čechách sú najväčšie rozdiely na úrovni lokálnej politiky.

Prejdime od záujmu ku skutkom a pozrime sa na úroveň formálnej politickej participácie, konkrétne na účasť na voľbách. Z výskumu vyplýva, že mladí Slováci prejavujú nielen väčší záujem o politické a spoločenské dianie, ale ich postoj sa prejavuje aj do deklarovanej ochoty ísť voliť. Viac ako polovica mladých na Slovensku deklaruje, že chodí voliť v parlamentných, prezidentských a miestnych voľbách. V Čechách sa viac ako polovica mladých ľudí zúčastňuje prezidentských a miestnych volieb. Kým v Čechách najvyššiu účasť deklarujú mladí ľudia pri prezidentských voľbách, na Slovensku sú najpopulárnejšie parlamentné voľby. Najmenej mladých v Čechách volí vo voľbách do EÚ parlamentu (39%). Najmenší záujem na Slovensku je o voľby do Európskeho parlamentu a VÚC (45% a 44%).

Politická participácia – v poradí SR, ČR

Rozdiely v politickej participácii?

- *Zásadný rozdiel v ochote ísť voliť medzi mužmi a ženami nie je. Celkový záujem o voľby mierne rastie s vekom.*
- *Zvýšený záujem o politiku a spoločenské dianie sa prejavuje u mladých so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou aj do ochoty ísť voliť, sú aktívnejší. Voliť ich chodí až o 10 resp. 15 percentuálnych bodov viac ako ich rovesníkov bez skúsenosti s mládežníckou organizáciou. To platí o každom druhu volieb a pre obe krajiny.*

Pozrime sa teraz na aktivity, ktoré spadajú pod tzv. nekonvenčnú formálnu politiku, resp. aktivizmus, ktorý pokrýva spektrum aktivít, akými sú napríklad podpisovanie petícií, účasť na demonštráciách alebo bojkotovanie produktov, ktoré majú za cieľ ovplyvniť politické rozhodnutia, hoci nemusia byť orientované na politických aktérov. Mladí ľudia na Slovensku sú politicky najaktívnejší na internete – či už ide o návštevu webov politických strán, zdieľanie politického obsahu na sociálnych sieťach, alebo rôzne online komunity. V Čechách je síce najčastejšou politickou aktivitou preposielanie (zdieľanie) odkazov s politickou témou, avšak pomer medzi offline a online zapájaním je u mladých Čechov vyrovnanější. Porovnateľne navštevujú webové stránky politických strán, či občianskych organizácií ako podpisujú petície fyzicky, či sa zúčastňujú protestov. Robí to približne štvrtina mladých Čechov.

Nekonvenčná formálna politika – SR

Osobná účasť na verejnom zhromaždení alebo demonštrácii, ktorých cieľom bolo riešiť sociálne alebo politické otázky	13
Dobrovoľníckej aktivity	26
Nosenie symbolu, napr. tričko, náramok, odznak a pod. na podporu alebo propagáciu sociálnej alebo politickej témy	13
roznášanie letákov (vrátane novin) s politickým obsahom	7
Preposielanie (zdieľanie) akýchkoľvek online odkazov, článkov, hudby, videí apod., ktoré súviseli so sociálnymi alebo politickými témami	29
Vytváranie výrokov alebo správ s politickým obsahom na internete/sociálnych sieťach	8
Poskytnutie finančného či nefinančného daru za účelom podpory sociálnej alebo politickej témy alebo organizácie	12
Písanie politických vyhlásení alebo grafitov	3

Účasť na nejakej politickej aktivite, ktorá je považovaná za nelegálnu (napr. pálenie vlajky, hádzanie kameňov, nedovolené zhromažďovanie a pod.)

4

Účasť na charitatívnom podujatí (napr. koncert, športový zápas a pod.) za účelom podpory sociálnej alebo politickej témy

16

Návšteva webovej stránky politickej strany

32

Návšteva webovej stránky občianskej organizácie so spoločenským či politickým obsahom

25

Účasť na online bojkote či proteste (vrátane online petície)

16

Pripojenie sa k stránke či online komunite na sociálnych sieťach, ktoré sa venujú sociálnym alebo politickým témam (vrátane sledovania tejto komunity)

25

Stretnutie žiackej školskej/študentskej rady či študentského parlamentu, obecnej/mestskej/krajskej rady alebo mládežníckeho parlamentu

12

Odborovej aktivity

7

Podporenie petície vlastnoručným podpisom (nie online)

24

Nekonvenčná formálna politika – ČR

Účasť na verejnom shromáždění či demonstraci zabývající se společenskými nebo politickými otázkami

13

Dobrovolnické aktivity

26

Nošení symbolu, např. tričko, náramek, odznak apod. za účelem podpory společenského nebo politického názoru

15

Šíření letáků (včetně novin) s politickým obsahem

7

Přeposílání odkazů, článků, hudby, videa spojeného s nějakým spol. nebo polit. tématem

34

Vytváření nějakého výroku či zprávy s politickým obsahem na internetu / sociálních sítích

11

Věnování finančního i nefinančního daru za účelem podpory spol. nebo polit. tématu nebo organizace

16

Psaní politického výroku či graffiti

6

Účasť na nějaké politické aktivitě, která je považována za nelegální (např. pálení vlajky, házení kamenů, nedovolené shromáždění apod.)

6

Účasť na nějaké charitatívni akci za účelem podpory jakéhokoliv spol. nebo polit. tématu

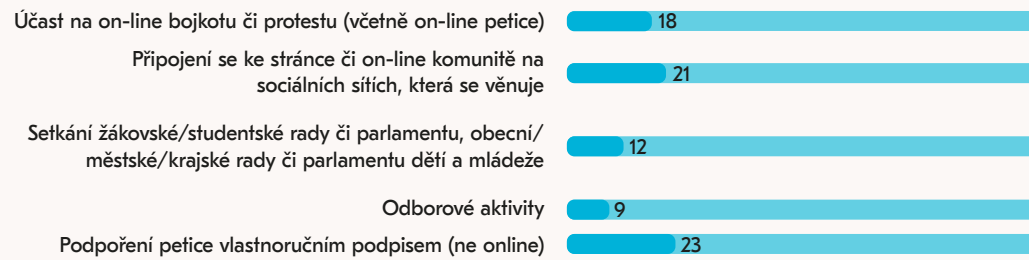
23

Návšteva webovej stránky politickej strany

23

Návšteva webovej stránky občanské organizace se společenským či politickým obsahem

23

V neposlednom rade sa pozrime na občiansku participáciu, ktorú chápeme ako aktívne zapojenie jednotlivcov s cieľom dosahovať verejný prospech, spravovanie vecí verejných a riešenie spoločenských problémov, ktoré sa nemusia nutne orientovať na politických aktérov. V našom výskume sa konkrétne zameriavame na zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít, komunitného zapájania sa (stretnutie žiackej školskej rady) a darcovstva. Ako je zrejmé z predchádzajúceho grafu, mladí Česi a Slováci sú na tom veľmi podobne. Do dobrovoľníctva sa zapája zhodne 26 % mladých Čechov aj Slovákov. Za posledných 12 mesiacov (od júna 2019 do júla 2020) sa do školských či študentských rád na Slovensku aj v Čechách zapojilo 12 % mladých. Darcovstvo je o niečo populárnejšie medzi Českými mladými. Za posledných 12 mesiacov, teda od leta 2019, darovalo 16 % mladých Čechov a 12 % mladých Slovákov.

Rozdiely v občianskej participácii?

- ↳ Významný rozdiel medzi mladými ženami a mužmi vidíme v dobrovoľníckom angažovaní sa iba na Slovensku. Mladé ženy na Slovensku sa významne viac angažujú dobrovoľnícky a zároveň sa vo väčšej miere zapájajú do stretnutia školských a študentských rád, či mestských, krajských alebo mládežníckych parlamentov. V ostatných aktivitách občianskej participácie štatisticky významné rozdiely nie sú.
- ↳ Zaujímavým zistením je aj fakt, že typy spolkov, do ktorých sa mladí ľudia na Slovensku zapájajú, sa významne odlišujú podľa pohlavia. Typicky mužské sú hlavne športové aktivity (kluby, oddiely, spolky a pod.), tradičné záujmové aktivity (napr. poľovníci, záhradkári, rybári, pestovatelia, včelári, chovatelia a pod.) a pomoc so živelnými katastrofami (dobrovoľní hasiči, následky povodní a pod.). Na druhej strane mladé ženy sa významne viac zapájajú do kultúrnych a umeleckých aktivít (napr. spevácke, tanečné, hudobné alebo divadelné súbory, okrasné krúžky, ochrana pamiatok, architektúra), folklórnych aktivít na udržiavanie tradícií a dobročinných aktivít ako dobrovoľníctvo, charita a pod.

- ↳ Z nášho výskumu zároveň vyplýva, že mladí ľudia so skúsenosťou s členstvom v mládežníckej organizácii sú vo všeobecnosti aktívnejší občania, či už sa ich aktivita sústreďuje na politických aktérov, alebo spravovanie vecí verejných s cieľom dosahovať verejný prospech. Na všetkých dopytovaných aktivitách, ktoré zaraďujeme do aktivizmu alebo občianskej participácie, sa vo vyššej miere zúčastňujú súčasní alebo bývalí členovia mládežníckych organizácií. Pri niektorých aktivitách ide až o dvoj alebo trojnásobnú účasť oproti rovesníkom, ktorí nemajú skúsenosť s členstvom v mládežníckej organizácii.

ETICKÁ DILEMATA A GENDEROVÁ ROVNOST

Nela Andresová, Česká rada dětí a mládeže

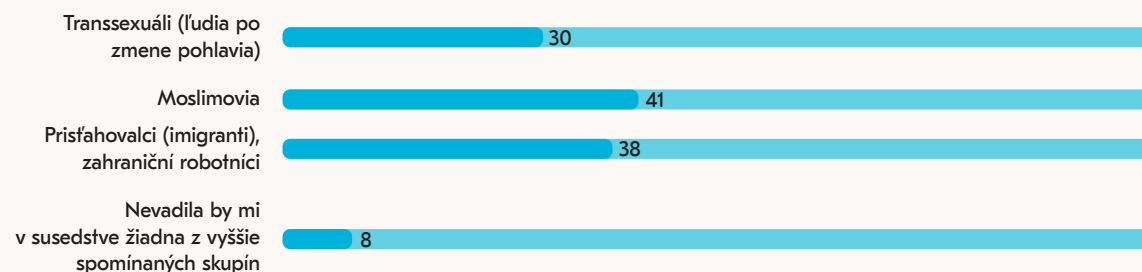
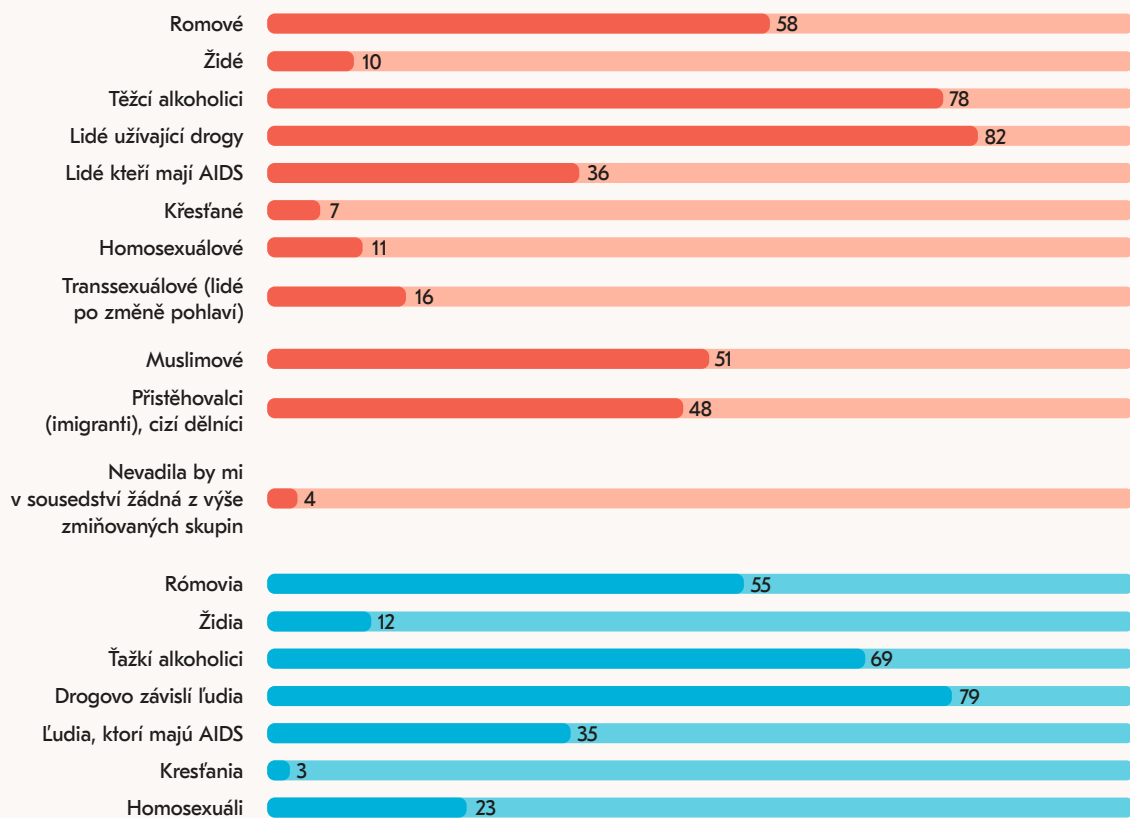

Tato kapitola se věnuje ostrakizovaným skupinám lidí – etnickým, náboženským, sexuálními menšinám a lidem nemocným a závislým. Vybrány byly určité skupiny lidí, které mohou být majoritou vnímány negativně. Není zkoumán důvod tohoto smýšlení, pouze nás zajímalo, které tyto sociální skupiny by lidé nechtěli mít ve své blízkosti. To se běžně zjišťuje měřením jedné z položek škály sociální distance, ve které se hodnotí, koho z uvedených skupin lidí by respondenti nechtěli mít za sousedy.

Výsledky ukazují, že Češi a Slováci se nejvíce liší v otázce sexuálních menšin, kde je rozdíl zhruba dvojnásobný. Homosexuálové vadí 11% Čechů, ale až 23% Slováků, u transsexuálů je rozdíl podobně velký. Za sousedy by je nechtělo mít 16% Čechů a 30% Slováků. Dále jsou rozdíly cca 10% zaznamenány u těžkých alkoholiků, drogově závislých, migrantů a muslimů, ohledně kterých jsou kritičtější Češi.

Česko Slovensko

Které lidi byste nechtěl(a) mít za sousedy?

Rozdíly ve vnímání lidí?

- Největší rozdíly jsou u českých i slovenských mužů a žen patrné ve vnímání homosexuálů a transsexuálů. Ženy častěji nemají problém s tím, aby tyto lidé bydleli v jejich sousedství. V Česku je rozdíl mezi muži a ženami 18 vs. 5%, na Slovensku 29 vs. 19% co se týče homosexuálů. U transsexuálů je rozdíl mezi muži a ženami v Česku 25 vs. 8%, na Slovensku 37 vs. 23%. České ženy jsou na druhou stranu kritičtější k alkoholikům a drogově závislým o cca 10%.
- Překvapivých zjištěním byly názorové rozdíly mezi věkovými skupinami mladých Čechů. Nejmladší věková kategorie 15–19 let je nejvíce tolerantní k Romům, muslimům a migrantům oproti nejstarší věkové kategorii 24–29 let. Jedná se o rozdíl v rozmezí 10–15%. To poukazuje na větší otevřenost mladších generací vůči etnickým či náboženským menšinám. U Slováků však tento fenomén zaznamenán nebyl.
- Pozitivní vztah k poznávání cizích kultur je však klíčový u obou národů. Lidé, pro které je důležité poznávání cizích kultur, jsou častěji nakloněni sousedství s muslimy, migranty, s lidmi s AIDS a také s homosexuály a lidmi po změně pohlaví. U těchto dvou skupin byl zaznamenán velký rozdíl jak u Čechů, tak Slováků. To poukazuje na to, že poznávání cizích kultur otevírá oči v přístupu k lidem jiných etnik, sexuálních menšin a náboženství. K závislým osobám to tuho toleranci a pochopení však nevytváří.
- Věřící, kteří se hlásí k nějakému náboženství, jsou častěji tolerantní ke křesťanům a muslimům, alkoholikům a Romům. Ateisté naopak nechtějí mít častěji křesťany a Romy jako sousedy, nenábožensky založeným lidem častěji vadí Romové, alkoholické, drogově závislí, muslimové a migranti. Je vidět, že ateisté a ti, kteří nejsou nábožensky založeni, o této záležitosti neuvažují stejně. Na Slovensku je situace odlišná. Ateisté častěji nechtějí mít křesťany za sousedy, a věřící, hlásící se ke konkrétnímu náboženství naopak nechtějí mít častěji za sousedy homosexuály (k tomu se staví opačně nenábožensky založeni).

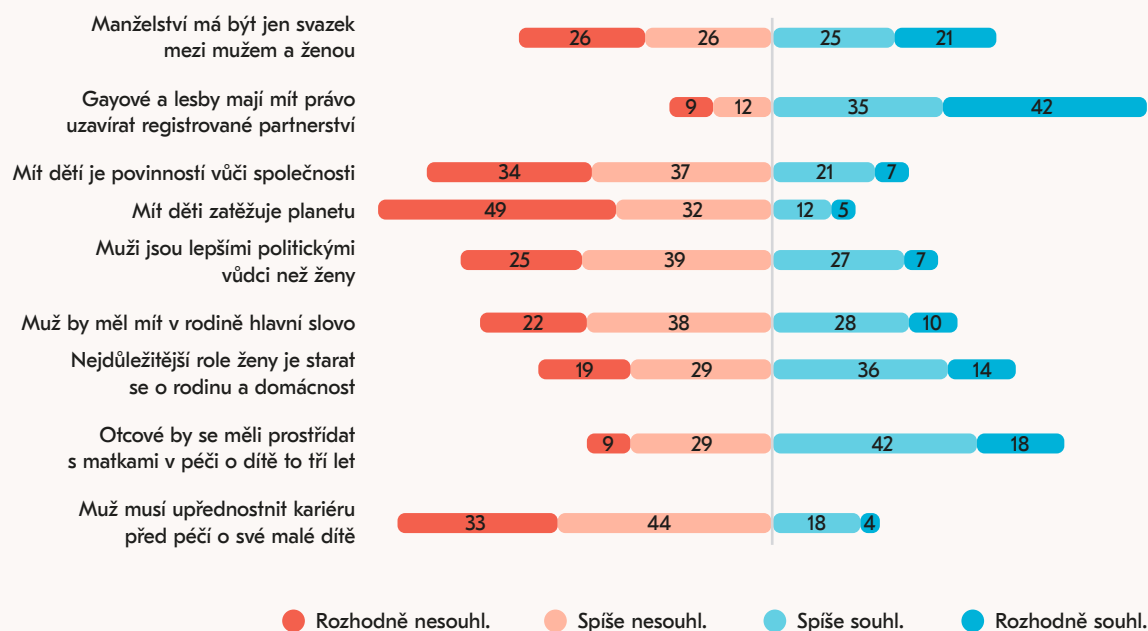
- ↳ Členové organizací mládeže jsou tolerantnější k Romům a lidem s AIDS, v České republice také ke křesťanům a na Slovensku k muslimům a migrantům.

Genderová rovnost

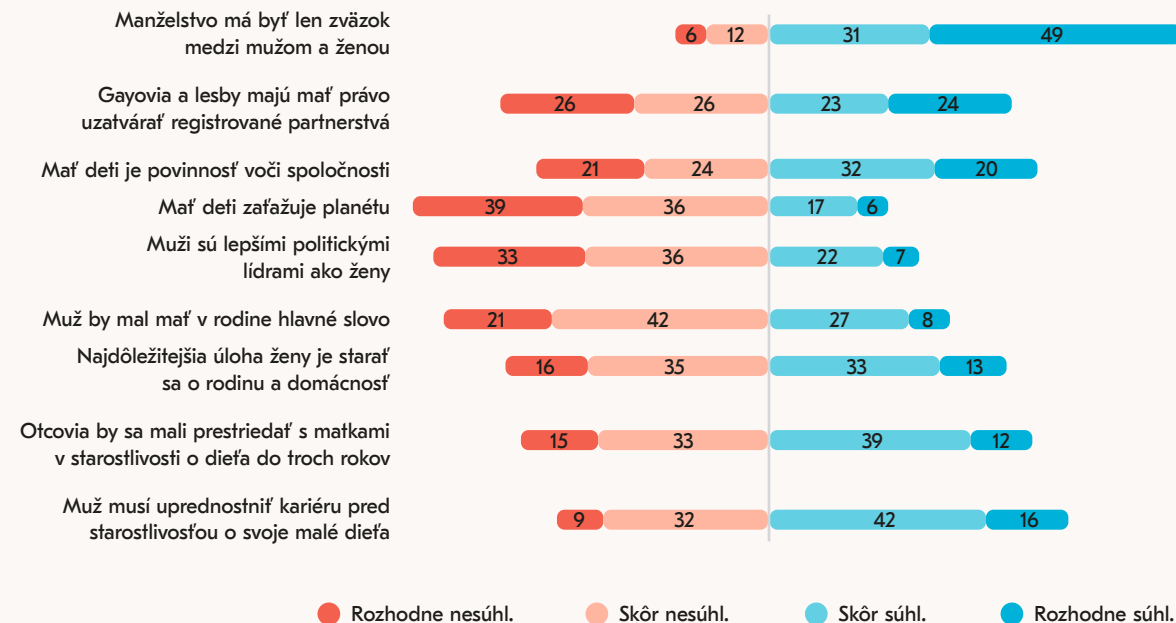
V otázkách týkajících se genderové rovnosti se ukazují národnostní rozdíly jako velmi zásadní. Když srovnáme výsledky za Českou republiku a Slovensko, vidíme, že výsledky se liší u registrovaného partnerství a manželství, Češi ho podporují častěji (77 vs. 47%) a stejně tak se staví odmítavěji i k tomu, že by manželství mělo být jen svazkem muže a ženy, jinými slovy častěji podporují tzv. rodinu pro všechny (52 vs. 18%). Slováci se naopak častěji zastávají otcovské role v rodině v otázce střídání s matkami v péči o malé dítě, na druhou stranu se více klaní k názoru, že muž musí upřednostnit kariéru před péčí o malé dítě a že nejdůležitější role ženy je v domácnosti.

Zde se opět ukazuje, že Slovensko je v otázkách sexuálních menšin spíše konzervativní oproti Česku, kde je veřejná debata LGBT lidí napřed (stejně tak jejich práva a možnost registrovaného partnerství).

Genderové otázky – ČR

Genderové otázky – SR

Registrované partnerství?

- ↳ K otázce registrovaného partnerství jsou více nakloněny české ženy. S tímto právem souhlasí 87% žen, oproti 71% mužů (dokonce rozhodně souhlasí 55% žen a 31% mužů). Manželství pro všechny potom podporuje 42% mužů a 66% žen. Muži mají naopak častěji pocit, že mít děti je povinnost vůči společnosti, myslí si to 35% mužů oproti 23% žen. Muži si také častěji myslí, že by měli mít v rodině hlavní slovo (54 vs. 24%) a že jsou lepšími politickými vůdci (48 vs. 23%). Není příliš překvapivým zjištěním, že ženy tento dojem často vůbec nesdílí. Podobně je tomu i u výroku, že nejdůležitější role ženy je péče o domácnost (57 vs. 46%).
- ↳ Slovenští muži jsou o něco kritičtější k registrovanému partnerství, souhlasí s ním 43% žen a 52% mužů, naopak častěji oproti ženám rozhodně nesouhlasí s tím, že mít děti je povinnost vůči společnosti (24 vs. 19%). Výrazně častěji si muži myslí, že mít děti zatěžuje planetu (30 vs. 18%). Slovenští muži se stejně jako v České republice myslí, že jsou lepšími politickými lídry oproti ženám (37 vs. 24%), stejně tak se staví k výroku, že muž by měl mít v rodině hlavní slovo

(50 vs. 22%). Nejdůležitější role ženy je podle mužů starat se o rodinu v celých 59%. Mezi ženami je tento názor rozšířen v 35%.

- ↳ Výsledky ukazují, že vlastní manželská zkušenost názory na tato témata příliš neovlivňuje a nemění.
- ↳ V rámci náboženství je situace zase možná trochu překvapivá. Na Slovensku si lidé, kteří se hlásí k náboženství častěji myslí, že manželství by měl být jen svazek mezi mužem a ženou (85%), ale zároveň jich hodně podporuje registrované partnerství (51%). To je dokonce větší procento než mezi ateisty a nenábožensky založenými lidmi. Nemají tedy podporu v manželství pro všechny, přesto nejsou odpůrci registrovaného partnerství. V Česku 62% věřících hlásících se k náboženství tvrdí, že manželství má být jen svazkem mezi mužem a ženou a 71% je pro registrované partnerství. To je oproti průměru o 14% méně.
- ↳ Co se týče členů organizací mládeže, čeští i slovenští členové jsou více nakloněni registrovanému partnerství. Méně často se zároveň staví kladně k otázkám, že nejdůležitější role ženy je v domácnosti, nebo v případě Slováků, že muži jsou lepšími politickými lídry a že muž by měl mít v rodině hlavní slovo. Slovenští členové jsou zároveň častěji toho názoru, že mít děti zatěžuje planetu.

Etická dilemata

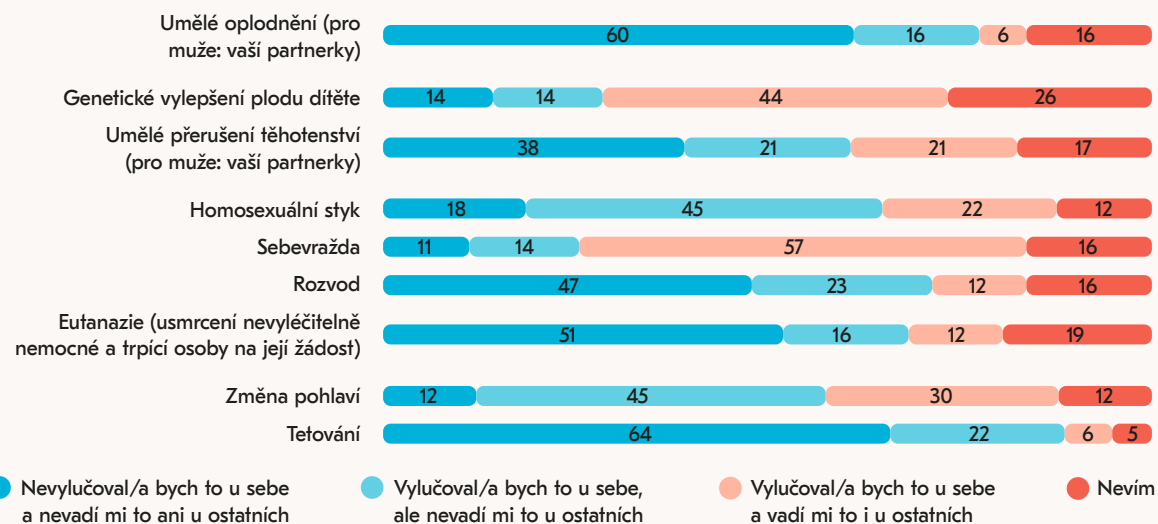
V této části se dostáváme k etickým dilematům. Ptali jsme se respondentů, jak by se postavili k následujícím situacím, které se týkají různých dilematických činů. Ukazuje se, že nejvíce jsou mladí kritičtí ke genetickému vylepšování plodu dítěte nebo sebevraždě. Naopak tetování, umělé oplodnění nebo rozvod vychází docela pozitivně. Česko se opět ukazuje benevolentnější prakticky ve všech bodech.

Umělé přerušování těhotenství častěji pozitivně hodnotí Češi, a to i přímo ve vlastním případě, kdy by umělé přerušování těhotenství zvažovalo 38% Čechů a 28% Slováků. Velký rozdíl je zaznamenán také v otázce homosexuálního styku, se kterým nemá problém u sebe nebo ostatních 63% Čechů, oproti pouze 47% Slováků. Slovinci jsou kritičtější i v otázce eutanazie a sebevraždy.

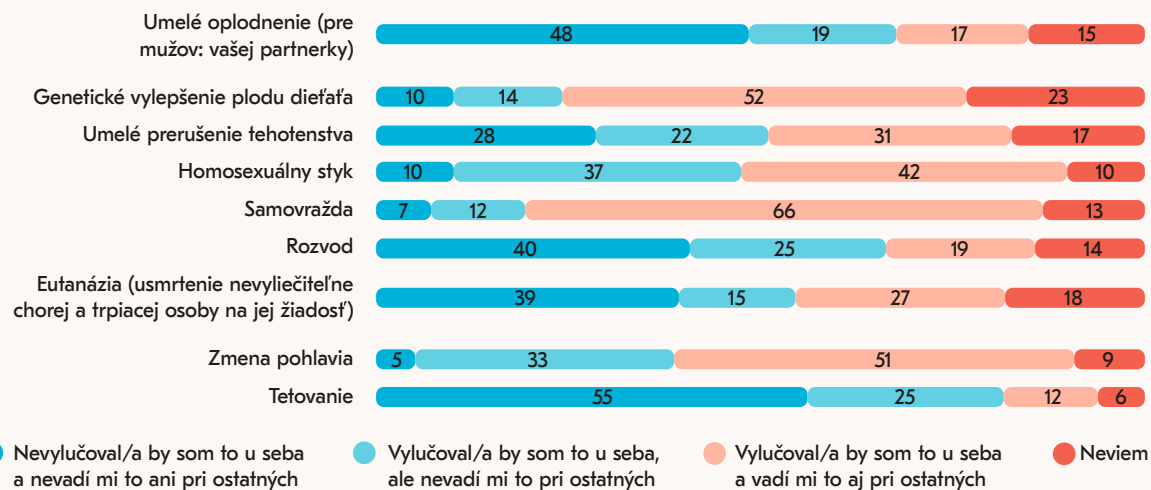
Není možné konstatovat, že by mladí měli jednotné postoje k otázkám, které se týkají zásahů do těhotenství (umělé oplodnění, genetické vylepšení plodu, umělé přerušování těhotenství), naopak každá položka měří jinou dimenzi a budí různé kontroverze. Stejně tak je tomu u položek, které se týkají smrti. Sebevražda je výrazně kritičtěji hodnocená než eutanazie.

Postoje k etickým dilematům – ČR

Postoje k etickým dilematům – SR

Podle výsledků jsou české i slovenské ženy výrazně otevřenější (ať už přímo u sebe, nebo alespoň u ostatních lidí) vůči homosexuálnímu styku nebo změně pohlaví. V České republice odsuzuje homosexuální styk u všech lidí 32% mužů, ale pouze 13% žen. Na Slovensku je rozdíl také značný. Proti je 49% mužů a 36% žen. Patrný je zde ale i rozdíl mezi zeměmi. Slovenské ženy jsou sice oproti mužům otevřenější, přesto stále více odsuzovačné než čeští muži. Podobně je tomu i u změny pohlaví. Proti se staví 39%

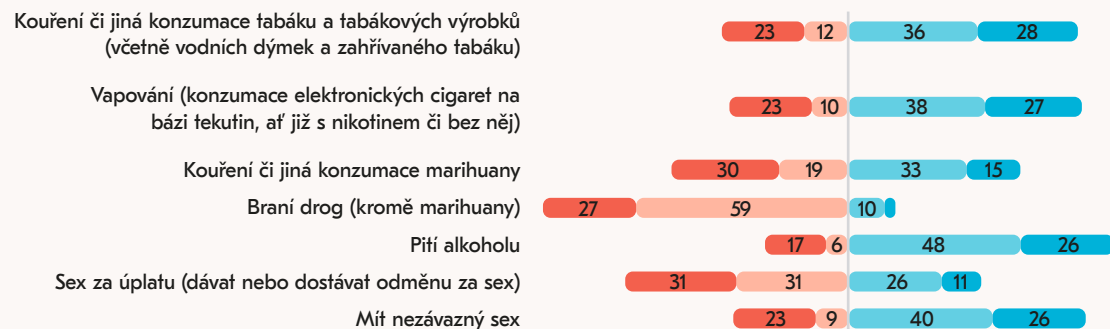
českých mužů a 21% žen, na Slovensku 61% mužů a 42% žen. V obou zemích jsou ženy také více nakloněny tetování a umělého oplodnění, a to i přímo ve vlastním případě. Umělé přerušování těhotenství je podle nich přípustnější a volbou konkrétních lidí. Dokonce i rozvod a eutanazie je podle nich častěji přípustná, a to i u nich samotných. V Česku jsou ženy ještě o něco více vyhraněné proti genetickému vylepšení plodu. České ženy bývají překvapivě častěji více otevřené k situacím, kdy by jim jednotlivé situace nevadily u nich samotných – například u tetování, eutanazie, změna pohlaví, homosexuálnímu styku nebo rozvodu.

- Vliv náboženství je v přístupu k těmto dilematům častěji odmítavější, a to platí v obou zemích, naopak ateisté a nenábožensky založení lidé jsou obvykle tolerantnější, a buď by jim dané situace tolik nevadily u sebe, nebo alespoň u ostatních. Výjimku tvoří homosexuální styk, který vlivu náboženství v České republice příliš nepodléhá.
- Zajímavá je rozdílnost vlivu členství v organizacích mládeže na názory mladých v Čechách a na Slovensku. Čeští mladí se zkušeností s členstvím v organizaci bývají často otevřenější – konkrétně ohledně umělého oplodnění, méně jim také vadí homosexuální styk a změna pohlaví. Na Slovensku je tomu však jinak. Členové jsou více odsuzovační vůči umělému přerušování těhotenství, rozvodu i eutanazii. Nečlenové na druhou stranu častěji nemají jasno a volí možnost „nevím“.

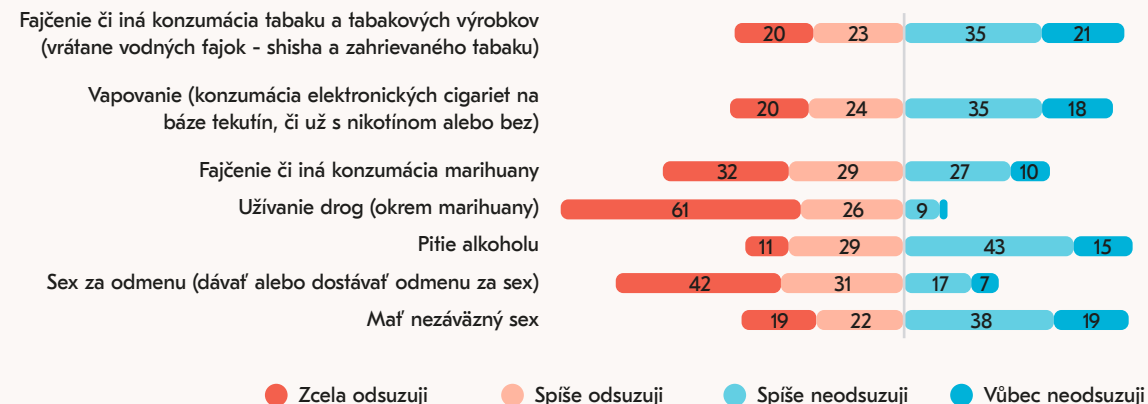
Postoje k vybraným aktivitám

V této části se dostáváme k otázce postojů k různým aktivitám, které mohou být někým vnímány jako patologické nebo eticky problematické. Ptali jsme se na různé druhy neřestí, jako je alkohol, kouření nebo drogy a zároveň na otázky týkající se sexuálního chování. Ukazuje se, že Češi se staví pozitivněji k téměř všem položkám. Slovinci jsou o 17% kritičtější k pití alkoholu, o 9% k nezávažnému sexu, o 11% k sexu za úplatku a o 12% ke konzumaci marihuany.

Eticky problematické aktivity – ČR

Eticky problematické aktivity – SR

Odměna za sex a nezávažný sex?

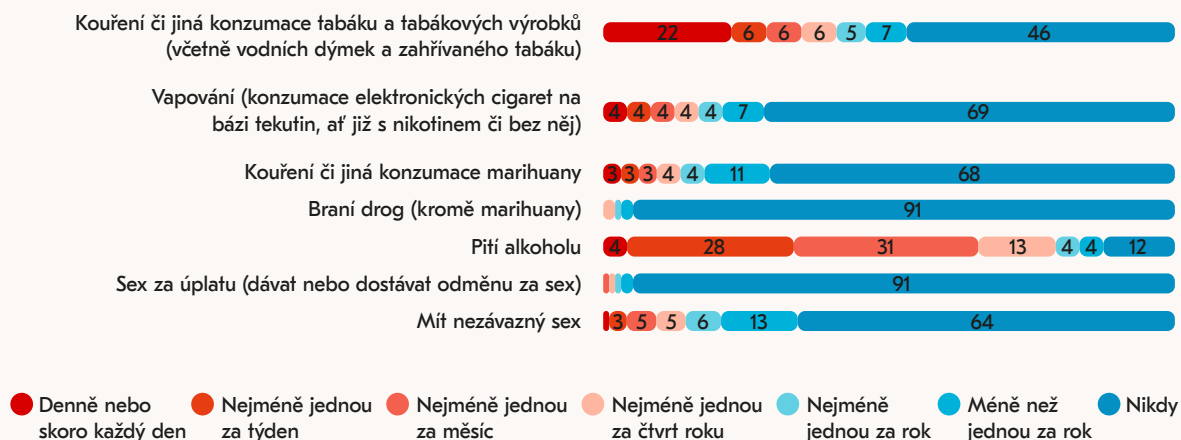
- Co pravděpodobně podpoří nějaké stereotypy, je, že slovenští i čeští muži jsou tolerantnější ohledně odměny za sex a nezávažného sexu. Češi odsuzují sex za odměnu v 54%, naopak Češky v 72%. U Slováků je to to ještě větší procento mladých – odsuzuje 68% mužů a 81% žen. K nezávažnému sexu se tak výrazně kriticky nestaví, přesto je proti 27% českých mužů a 38% žen a 36% slovenských mužů a 48% žen.
- Rozdíly jsou také patrné mezi českými muži a ženami ohledně drog, marihuany nebo alkoholu. Častěji se k němu staví negativně ženy. Slovenské ženy jsou s muži naopak častěji za jedno. Z toho vychází zajímavý rozdíl mezi ženami z obou národů – české ženy jsou na rozdíl od mužů téměř ve všech bodech kritičtější, u Slovenek tento rozdíl zas tak zásadní není a negativněji se staví pouze k položkám týkajících se sexuality.
- Liberální Češi méně odsuzují kouření marihuany. Naopak konzervativci se staví proti. Velký rozdíl je však mezi liberály a konzervativci v otázce dostávání a dávání sexu za úplatku, kdy liberálové jsou v tomto ohledu výrazně méně odsuzovační než konzervativci. Liberálové také tolik neodsuzují nezávažný sex, na rozdíl od konzervativců. Kouření a pití alkoholu zas tak velké emoce nezbouzí.
- Slovenští liberálové jsou oproti konzervativcům méně odsuzovační jak k alkoholu, tak k marihaně. U tvrdých drog se to ale tolik neukazuje. Podobě je tomu i nezávažného sexu a sexu za úplatku.

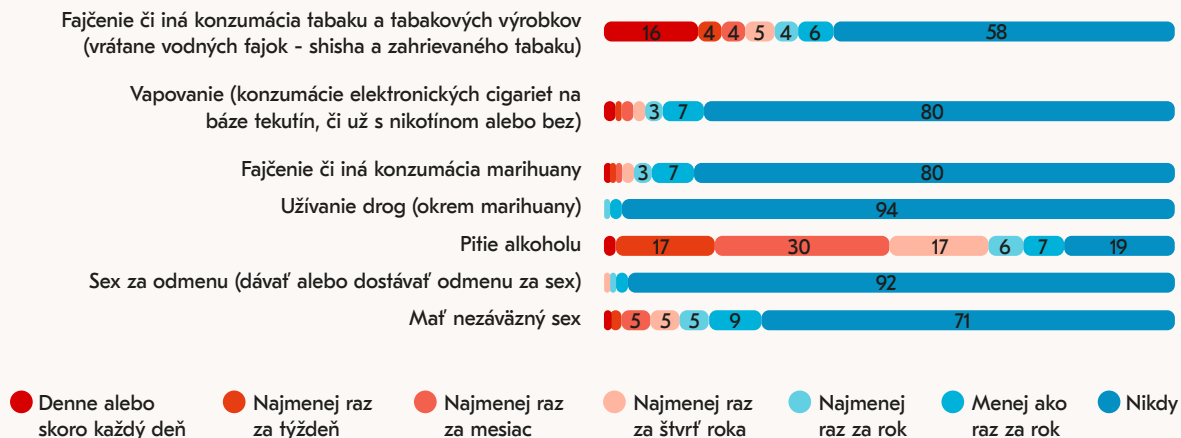
Frekvence vybraných aktivit

Jak často se mladí těmto aktivitám reálně věnují? Co se týče kouření tabákových výrobků, tak Češi s nimi mají v životě častější zkušenost, a zároveň je mezi nimi více těch, kteří kouří denně (22 vs. 16 %). Mezi konzumenty marihuany je větší počet Čechů, zkušenost s ní má 32 % mladých, na Slovensku je to pouze 20 %, významný rozdíl je i v pití alkoholu, žádnou zkušenost uvádí 12 % Čechů a 19 % Slováků. Dokonce v Česku pije alkohol nejméně jednou týdně 32 % Čechů a pouze 19 % Slováků. Mladí Češi tedy naplňují statistiky velkých pijanů. Co se týče sexu za úplatu, k němu se staví odmítavě ve většinové míře oba národy, alespoň nějakou zkušenost uvádí 8 % mladých Slováků a 9 % Čechů.

Frekvence aktivit – ČR

Frekvence aktivit – SR

Rozdíly v postoji k alkoholu, kouření, marihuane?

- Významný rozdíl vidíme mezi českými a slovenskými muži a ženami. Čeští mladí muži pijí alkohol alespoň jednou týdně v 40 % případů, ženy v 26 %. U slovenských vrstevníků je to ale podstatně méně. Alespoň jednou týdně pije alkohol jen 23 % mužů a 15 % žen. To je téměř poloviční rozdíl. I ke kouření marihuany se muži a ženy v obou zemích staví odlišně. V České republice marihuanu nikdy nezkusilo 61 % mužů a 75 % žen, na Slovensku je to 79 % mužů a 85 % žen. Rozdíl českých mužů oproti slovenským ženám je tedy téměř čtvrtinový.
- Nejstarší věková kategorie Slováků častěji pije alkohol, nejmladší zase méně často kouří. V Česku jsou rozdíly výraznější. Zajímavý trend se ukazuje u kouření marihuany, nejmladší generace častěji dokládá alespoň nějakou zkušenost. Nikdy ji nekouřilo 63 % respondentů, oproti nejstarší skupině 71 %. Alkohol zas o něco víc pijí ti nejstarší oproti nejmladším. Nikdy ho nepije 21 % nejmladších oproti 6 % nejstarších.
- Překvapením může být, že mladí liberálové oproti konzervativcům o tolik „liberálnější“ vlastně nejsou. Čeští mladí liberálové o něco častěji pijí alkohol, slovenští zase mají více zkušeností s marihuanou a nezávazným sexem, jinak se ale v činnostech oproti konzervativcům tolik neliší.
- Když porovnáme postoje k těmto aktivitám a jejich reálné provozování, tam, kde se mladí ukazují být benevolentnější v názorech, jsou ve většině případů i aktivnější v činnosti daných aktivit. Rozpor mezi postoji a reálným chováním se tu jako podstatný neukazuje. Pokud mladý člověk odsuzuje nějakou z vybraných aktivit, je to často ten, kdo se jí nikdy nevěnuje. Neplatí tu však přímo linearita, že čím méně nějakou činnost odsuzují, tím méně se jí věnují. Jsou aktivity, které mladí často nedělají, přesto je ani příliš neodsuzují. Typicky je to například pití alkoholu nebo kouření cigaret, ale i u nezávazného sexu nebo marihuany.

VLASTNÍ ÚČINNOST

Nela Andresová, Česká rada dětí a mládeže

Tato kapitola se věnuje vlastní účinnosti. Tento termín vychází z originálu self-efficacy a využívá se především v psychologii. Zjednodušeně znamená sebe-důvěru, důvěru ve vlastní schopnosti. My se rozhodli použít koncept vlastní účinnosti pro pochopení toho, jak si mladí věří, jaké si myslí, že jsou jejich schopnosti, co je pro ně v životě důležité. Zaměřovali jsme se na vnímání jich samotných. Z výsledků vyplývá, že mladí Češi i Slováci jsou poměrně sebevědomí. Většina věří ve vlastní schopnosti, věří tomu, že dokáží dosáhnout svých cílů. Největší rozpor v názorech mezi mladými panuje u otázek týkajících se dodržování pravidel. Je přípustné porušit pravidla nebo zákony, pokud nám to prospěje? Když se necháme využít, můžeme si za to sami? Na tom se mladí neshodnou, zhruba polovina souhlasí, polovina se staví do opozice.

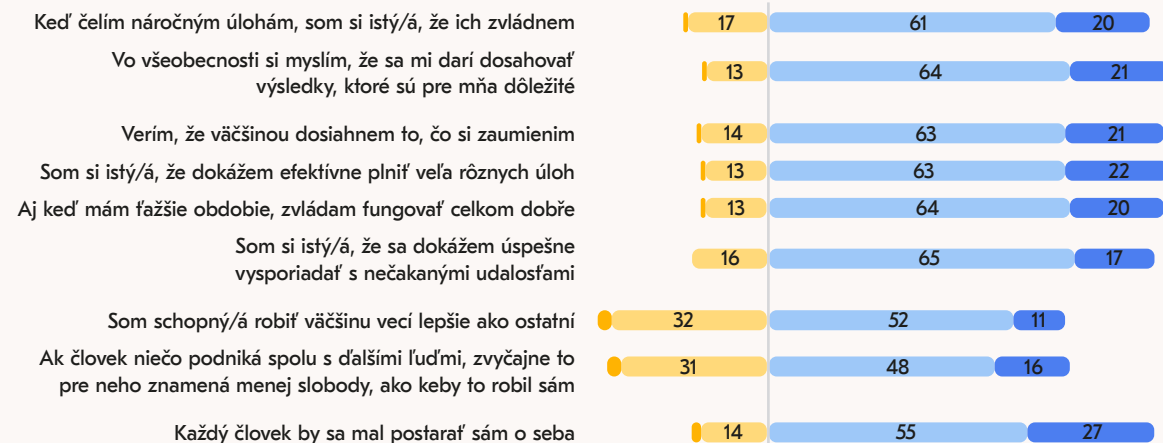
Výsledky ukazují, že Češi a Slováci se ve svých postojích příliš neliší. Přesto Slováci vycházejí ze srovnání o něco sebevědoměji. Když čelí náročným úkolům, jsou si častěji jistí, že je zvládnou (82% vs. 75%), jsou toho názoru, že většinou dosáhnou toho, co si usmyslí (85% vs. 78%), a také si myslí, že jsou schopni dělat většinu věcí lépe než ostatní (63% vs. 58%).

Čeští muži se k uvedeným výrokům staví častěji souhlasně oproti ženám. Věří, že zvládnou náročné úkoly (80% vs. 69%), dokážou se vypořádat s nenadálými událostmi (85% vs. 77%) nebo si myslí, že zvládají dělat většinu věcí lépe než ostatní (66% vs. 51%). Podobně sebevědomí jsou i na Slovensku. Muži jsou častěji toho názoru, že vše dokážou udělat lépe, než ostatní (70% vs. 59%).

Sebevědomí – ČR

Sebevědomí – SR

● Rozhodně nesouhl. ● Spíše nesouhl. ● Spíše souhl. ● Rozhodně souhl.

Rozdíly mladých lidí z organizací mládeže?

Mladí lidé z organizací mládeže se oproti zbytku populace výrazně neliší. Je pro ně však důležitější dodržování pravidel. Muži jak v České republice, tak na Slovensku častěji nemají problém jít proti pravidlům, více si stojí za vlastní zodpovědností. Dostat se v životě dále bez ohledu na pravidla je v pořádku pro 63% mužů a 46% žen v České republice. Na Slovensku je trend podobný (61% vs. 55%). Mužům by taky častěji nevadilo porušit zákony, kdyby jim čin měl projít bez postihu (ČR 58% vs. 46%) a (SR 51% vs. 44%). Pokud se někdo nechá využívat, spíše muži než ženy se staví souhlasně k názoru, že si za to dotyčný může sám (ČR 56% vs. 46%), (SR 67% vs. 61%). Ženy naopak více tápou v tom, co je správné a zamýšlí se nad svými hodnotami. Žít v pravdě je také důležitější více pro ženy než muže (ČR 79% vs. 87%), konkrétně v České republice.

Rozdíly ve věku jsou patrné u Čechů. Mladým ve věku 15–19 let častěji nevadí jít proti pravidlům nebo porušit zákony. V těžkých obdobích ale lépe fungovat nezvládají. Častěji než jejich starší vrstevníci tápou v tom, co je správné.

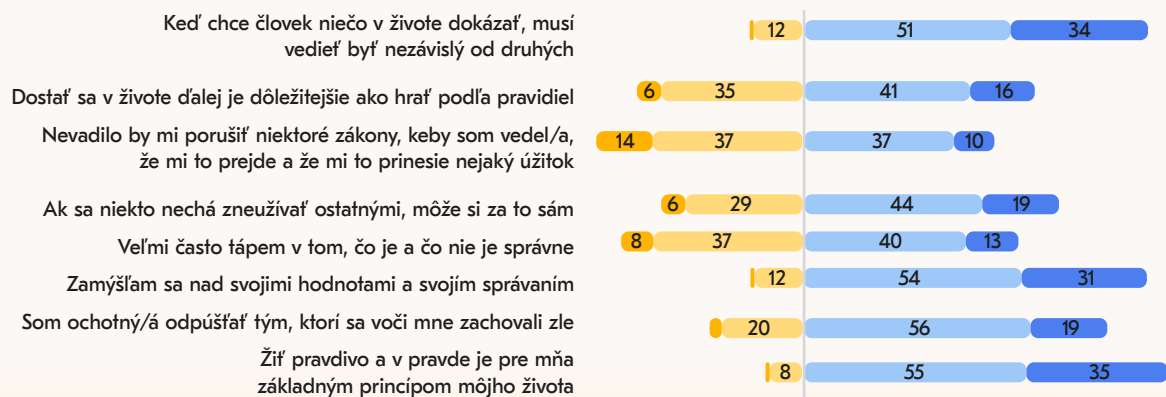
Mladí Češi i Slováci, kteří jsou již zaměstnaní či podnikají, jsou sebejistější než nepracující. Jsou si častěji jistí, že když čelí náročným úkolům, zvládnou je. Stejně tak zvládají například efektivně plnit mnoho různých úkolů.

Postoje k vlastní účinnosti – ČR

Postoje k vlastní účinnosti – SR

● Rozhodně nesouhl.
 ● Spíše nesouhl.
 ● Spíše souhl.
 ● Rozhodně souhl.

PROSOCIÁLNÍ TENDENCE

Nela Andresová, Česká rada dětí a mládeže

V této kapitole jsme se věnovali prosociálnímu chování mladých lidí. Zjišťovali jsme, jak se staví k pomáhání ostatním lidem a jestli na oplátku něco očekávají. Rozdíly mezi Čechy a Slováků v tomto ohledu nejsou příliš výrazné. Mladí v obou zemích mají podobné představy o prosociálním chování. Jsou ochotní pomáhat těm, kteří to skutečně potřebují nebo kteří o to požádají. Na oplátku většina z nich nic neočekává. Zhruba pětina mladých z obou zemí se věnuje dobrovolnické práci, protože je to pro ně samé prospěšné do životopisu. 40% Čechů i Slováků je také toho názoru, že by měli být za svou dobrovolnickou činnost více doceněni.

Postoje k pomáhání – v pořadí ČR, SR

● Rozhodně nesouhl. ● Spíše nesouhl. ● Spíše souhl. ● Rozhodně souhl.

Co vyplývá z výsledků?

- Z výsledků vyplývá, že mezi mladými je skupina těch, kteří pomáhají zcela nezištně, a pak ti, kteří za pomoc na oplátku něco očekávají. Může to být například odměna nebo pomoc, až naopak oni budou něco potřebovat.
- Obecně lze konstatovat, že čeští muži pomáhají s menším nadšením než ženy. Je to patrné například u pomoci lidem, kteří jsou skutečně v krizi. K tomu se pozitivně staví méně muži než ženy (73 % vs. 83 %). Stejně je tomu u pomáhání, když jsou o to požádáni (89 % vs. 95 %), také se tolik nenechávají strhnout emotivními situacemi (68 % vs. 79 %). S tím, že když pomáhají, tak za to nic neočekávají, souhlasí také méně mužů než žen (79 % vs. 87 %). Naopak mají muži častěji pocit, že za svou dobrovolnickou práci by měli být více oceněni a věnují se jí, protože to dobře vypadá v životopise. U Slováků je to podobné, jen v o něco menší míře. Emotivní situace slovenské muže tolik nezasahují (74 % vs. 82 %) a když někomu pomůžou, myslí si, že by jim měl druhý pomoc oplátit (68 % vs. 57 %).
- Zajímavým zjištěním ale může být to, že členové organizací mládeže se v postojích ohledně pomoci ostatním tolik neliší od zbytku populace. Pouze nečekají takové odměny za dobrovolnickou práci. Týká se to ale jen Čechů. Na Slovensku jsou mladí z organizací více prosociální. Častěji pomáhají lidem, kteří jsou v krizi (88 % vs. 76 %), více podléhají emocím (84 % vs. 76 %), za svou pomoc nečekají odplatu, sloužit ostatním je pro ně taky důležitější než pro české vrstevníky (82 % vs. 74 %).
- Pro lidi, kteří se hlásí k nějakému náboženství, je o něco důležitější být prospěšný druhým lidem. Mají častěji sklony pomáhat těm, kteří to skutečně potřebují.
- Z výsledků vyplývá, že pokud mají mladí lidé nějakou zkušenost s dobročinnou činností, mají obecně větší sklony k tomu pomáhat ostatním. Někteří by si však přáli větší docenění své práce nebo se činnosti věnují z velké části proto, že to dobře vypadá v životopise. Například v České republice mladí věnující se dobročinné činnosti očekávají větší docenění práce. Podobně to vnímají lidé, kteří „dobrovolníci“ v oblasti sociální práce, zdravotnictví nebo v oblasti ochrany lidských práv. Naopak ti, kteří se věnují ochranně životního prostředí, to tak nevnímají. Zároveň pro ně není klíčovým důvodem pro dobrovolnickou práci to, že jejich činnost vypadá dobře v životopise. S tím často souhlasí i ochránci lidských práv nebo mladí věnující se dobročinnosti. Zdravotníci a pracující v sociálních službách s výrokem souhlasí o něco méně. U Slováků je tomu podobně. Odměnu si častěji přejí zdravotníci, lidé ze sociálních služeb a ochrany lidských práv. Kvůli životopisu se dobrovolnictví nevěnuje výrazně častěji žádná z uvedených skupin.

O PROJEKTE

Projekt Publikácia je súčasťou medzinárodného projektu Hodnoty mladých, ktorý realizovali dve partnerské strešné organizácie, a to Česká rada dětí a mládeže a Rada mládeže Slovenska. Projekt prebiehal od júla 2019 do októbra 2021. Jeho ťažiskovou aktivitou bol reprezentatívny porovnávací výskum v oboch krajinách, ktorý bol zameraný na hodnoty a postoje mladých ľudí v Čechách a na Slovensku. Dôvodom pre takéto zameranie bola spoločná minulosť oboch krajín, ale aj mierne odlišný vývoj po rozpade Československa. Zaujímalo nás, nakoľko sa tento historický a spoločenský vývoj premietol do prírodných podobností alebo odlišností medzi generáciami mladých v oboch krajinách.

→ Ďalší uhol pohľadu, ktorý bol v projekte aplikovaný, sledoval perspektívu platforiem mládežníckych organizácií. Okrem hodnôt v celkovej populácii mladých ľudí boli sledované aj hodnoty mladých ľudí aktívnych v mládežníckych organizáciách. Mládežnícke organizácie venujú hodnotám veľkú pozornosť. Sú to práve hodnoty, ktoré sú osou ich činnosti či dokonca nevyhnutnou podmienkou ich existencie. Niektoré organizácie dokonca vznikli preto, lebo časť ľudí považovala určité hodnoty za také dôležité, že vyžadovali väčšiu pozornosť. Prostredie neformálneho vzdelávania a výchovy detí a mladých ľudí bolo potom tým vhodným prostredím na osvojovanie si týchto hodnôt. Mnohé organizácie majú hodnoty explicitne popísané vo svojich stanovách či iných zakladajúcich dokumentoch, stávajú sa tak nositeľmi týchto hodnôt. K ich dodržiavaniu motivujú a vychovávajú aj svojich členov.

→ Okrem výskumu sa aktivity projektu zamerali aj na šírenie povedomia o téme hodnôt mladých. Cieľom týchto aktivít bolo zvýšiť povedomie o dôležitosti hodnotového ukotvenia a rozvoja mladých ľudí, či už s využitím tradičných alebo sociálnych médií, alebo prostredníctvom podujatí ako sú okrúhle stoly a konferencie. V rámci projektu vznikla aj spoločenská hra o hodnotách vo forme aplikácie do mobilu ako aj v tradičnej podobe herných kartičiek. V rámci projektu bola uverejnená tiež séria podcastov, fotografická súťaž ako aj mnohé interaktívne diskusie o dôležitosti vybraných hodnôt. Bližšie informácie o projekte ako aj výstupy projektu sú dostupné na stránke www.hodnotymladych.org

Tím Projektový tím tvorili ľudia z Českej rady dětí a mládeže (ČRDM) a Rady mládeže Slovenska (RmS). Do projektu boli ďalej zapojené vybrané členské mládežnícke organizácie z oboch strešných organizácií. Na projekte, osobitne na tvorbe výskumu a zabezpečovaní jeho metodologickej stránky, spolupracoval tiež Inštitút pro výzkum dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity v Brne.

Partneri Rada mládeže Slovenska (RMS) je platforma, ktorá združuje, koordinuje, zviditeľňuje a zastupuje mimovládne a neziskové organizácie venujúce sa práci s mládežou na Slovensku. Jej úlohou je zastupovať ich záujmy a záujmy mladých ľudí na Slovensku. Aj z tohto dôvodu sa venuje výskumu mládeže, aby mala k dispozícii také dáta, ktoré umožňujú lepšie

pomenovať aktuálne potreby a trendy, ktorým čelia mládežnícke organizácie. RmS a jej členovia zastávajú hodnoty demokracie a slobody. Združuje organizácie, ktoré sa venujú deťom a mládeži bez ohľadu na ich politické presvedčenie, náboženské vyznanie, národnostnú či etnickú príslušnosť. Rada mládeže Slovenska bola založená v roku 1990 a zastrešuje 28 detských a mládežníckych organizácií na celom Slovensku, čo predstavuje viac ako 50 tisíc individuálnych členov. Okrem toho majú tieto organizácie dopad svojej činnosti na 300 000 mladých ľudí. Medzi členmi RmS sú organizácie, ktoré sa zaoberajú vedou, dobrovoľníctvom, neformálnym vzdelávaním či duchovným životom.

→

Česká rada dětí a mládeže: Poslaním ČRDM je podporovať podmienky pre kvalitný život a všestranný rozvoj detí a mladých ľudí. Svoje poslanie naplňuje ČRDM tým, že podporuje mimoškolskú výchovu a činnosť svojich členov, predovšetkým snahou o vytváranie právnych, hospodárskych, spoločenských a kultúrnych podmienok vhodných pre ich činnosť. ČRDM obhajuje záujmy svojich členov voči domácim i zahraničným orgánom, organizáciám a inštitúciám. Česká rada dětí a mládeže bola založená v roku 1998 ôsmimi združeniami detí a mládeže. Dnes združuje 100 členských organizácií (mezi nimi väčšinu celoštátnych organizácií detí a mládeže), čo predstavuje približne 250 000 individuálnych členov. Členmi ČRDM sú veľmi malé i tie najväčšie združenia, vrátane deviatich krajských rád mládeže.

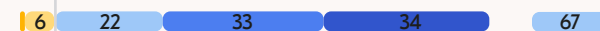
Sebekontrola, stimulace & požitkárství

Sebekontrola v myšlení

Je pro mě důležité být kreativní.

Je pro mě důležité vytvářet si vlastní názory a mít originální nápady.

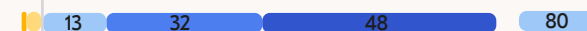

Je pro mě důležité učit se sám/sama pro sebe a zlepšovat se ve svých schopnostech

Sebekontrola v jednání

Je pro mě důležité sám/sama se rozhodovat o svém životě.

Je pro mě důležité dělat všechny věci samostatně a nezávisle na ostatních.

Je pro mě důležitá svoboda při plánování a výběru toho, co dělám.

Stimulace

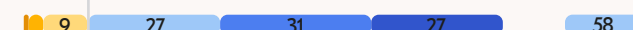
Neustále vyhledávám různé věci, co mohu dělat.

Je pro mě důležité mít vzrušující život.

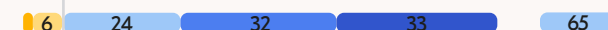

Je pro mě důležité mít mnoho nových zážitků.

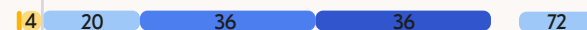

Požitkárství

Je pro mě důležité se v životě bavit.

Je pro mě důležité dělat věci, které mi přinášejí požitek a potěšení.

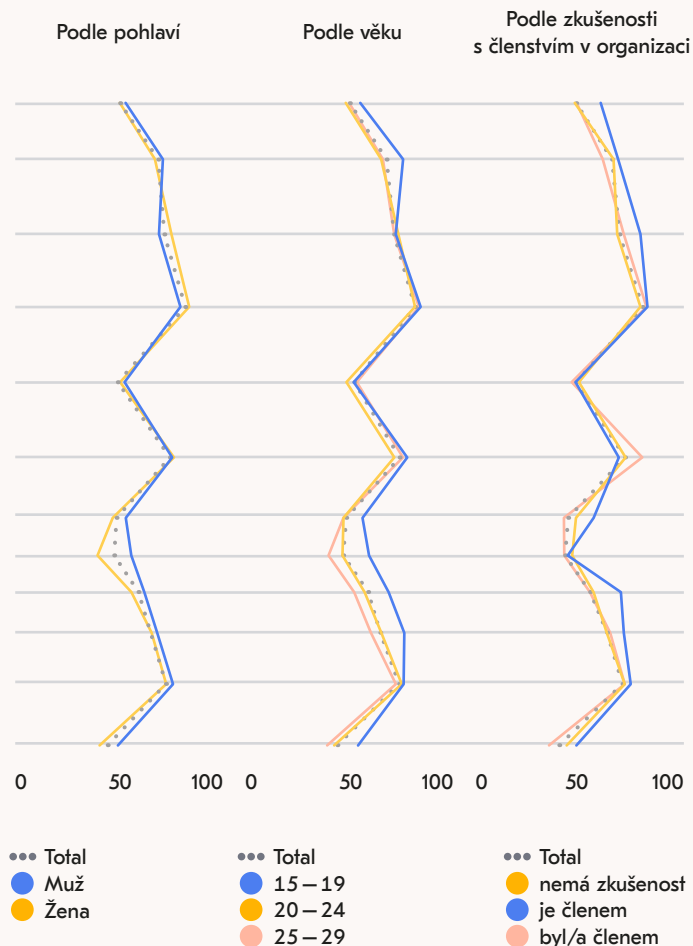

Využívám každé příležitosti k zábavě.

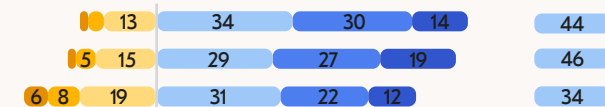
Rozhodně + spíše důležité

- Je pro mě důležité být kreativní.
- Je pro mě důležité vytvářet si vlastní názory a mít originální nápady.
- Je pro mě důležité učit se sám/sama pro sebe a zlepšovat se ve svých schopnostech
- Je pro mě důležité sám/sama se rozhodovat o svém životě.
- Je pro mě důležité dělat všechny věci samostatně a nezávisle na ostatních.
- Je pro mě důležitá svoboda při plánování a výběru toho, co dělám.
- Neustále vyhledávám různé věci, co mohu dělat.
- Je pro mě důležité mít vzrušující život.
- Je pro mě důležité mít mnoho nových zážitků.
- Je pro mě důležité se v životě bavit.
- Je pro mě důležité dělat věci, které mi přinášejí požitek a potěšení.
- Využívám každé příležitosti k zábavě.

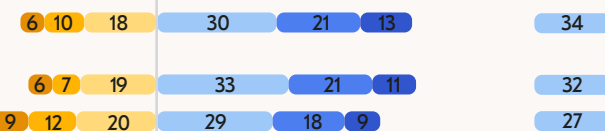
Úspěch

- Myslím si, že je důležité být ctížadostivý/á.
- Být velmi úspěšný/á je pro mě důležité.
- Chci, aby lidé obdivovali moje úspěchy.

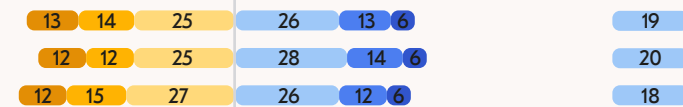
Moc (zdroje)

- Pocit moci, kterou mohou přinést peníze, je pro mě důležitý.
- Je pro mě důležité být bohatý/á.
- Snažím se dosáhnout vysokého statusu a moci.

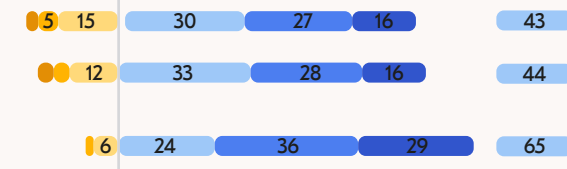
Moc (dominance)

- Chci, aby lidé dělali to, co řeknu.
- Mít v každé skupině hlavní slovo je pro mě důležité.
- Je pro mě důležité říkat ostatním, co mají dělat.

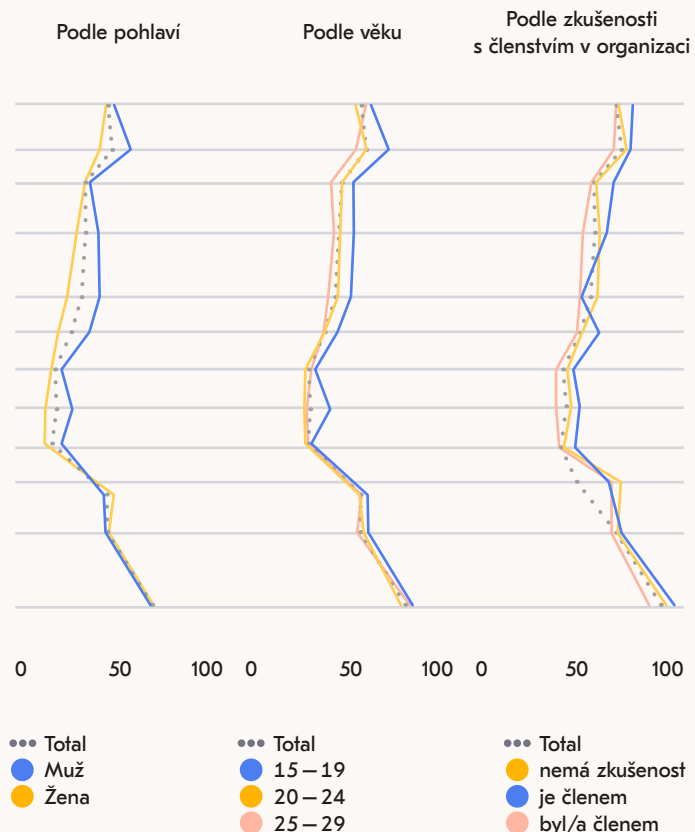
Prestiž

- Je pro mě důležité, aby mě nikdo nikdy nezahanbil.
- Je pro mě důležité dbát na to, jak mě vnímají ostatní.
- Chci, aby ke mně lidé vždy přistupovali s respektem a úctou.

Rozhodně + spíše důležité

- Myslím si, že je důležité být ctizádostivý/á.
- Být velmi úspěšný/á je pro mě důležité.
- Chci, aby lidé obdivovali moje úspěchy.
- Pocit moci, kterou mohou přinést peníze, je pro mě důležitý.
- Je pro mě důležité být bohatý/á.
- Snažím se dosáhnout vysokého statusu a moci.
- Chci, aby lidé dělali to, co řeknu.
- Mít v každé skupině hlavní slovo je pro mě důležité.
- Je pro mě důležité říkat ostatním, co mají dělat.
- Je pro mě důležité, aby mě nikdo nikdy nezahanbil.
- Je pro mě důležité dbát na to, jak mě vnímají ostatní.
- Chci, aby ke mně lidé vždy přistupovali s respektem a úctou.

Osobní bezpečnost

Vyhýbám se všemu, co by mohlo ohrozit moji bezpečnost.

Moje osobní bezpečnost je pro mě nesmírně důležitá.

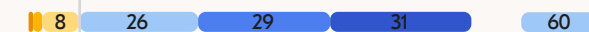

Je pro mě důležité žít v bezpečném prostředí.

Společenská bezpečnost

Je pro mě důležité, aby se moje země chránila před všemi hrozbami.

Chci mít tak silný stát, aby mohl chránit své občany.

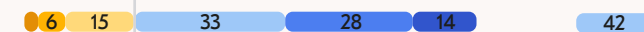

Je pro mě důležité mít pořádek a stabilitu ve společnosti.

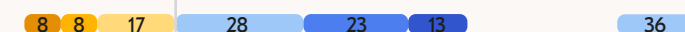

Tradice

Je pro mě důležité zachovávat tradiční hodnoty nebo přesvědčení.

Je pro mě důležité dodržování zvyků, které se předávají v mé rodině nebo mém náboženství.

Velmi si vážím tradičních zvyklostí naší kultury.

Bezpečnost a tradice

Rozhodně + spíše důležité

Vyhýbám se všemu, co by mohlo ohrozit moji bezpečnost.

Moje osobní bezpečnost je pro mě nesmírně důležitá.

Je pro mě důležité žít v bezpečném prostředí.

Je pro mě důležité, aby se moje země chránila před všemi hrozbami.

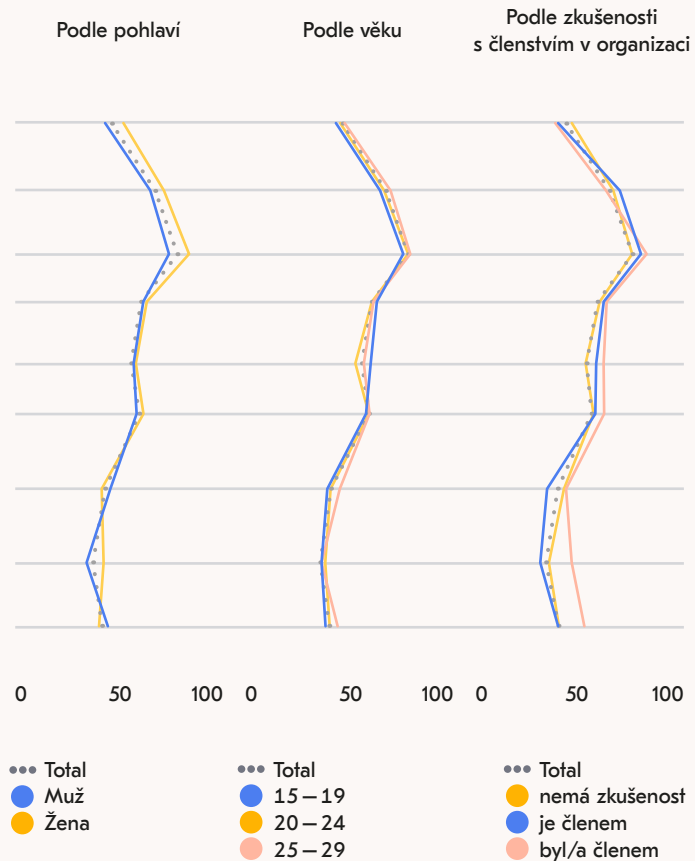
Chci mít tak silný stát, aby mohl chránit své občany.

Je pro mě důležité mít pořádek a stabilitu ve společnosti.

Je pro mě důležité zachovávat tradiční hodnoty nebo přesvědčení.

Je pro mě důležité dodržování zvyků, které se předávají v mé rodině nebo mém náboženství.

Velmi si vážím tradičních zvyklostí naší kultury.

Konformita

Konformita (pravidla)

Věřím, že bych měl/a vždy dělat to, co se ode mě vyžaduje.

Je pro mě důležité dodržovat pravidla, i když mě u toho nikdo nevidí.

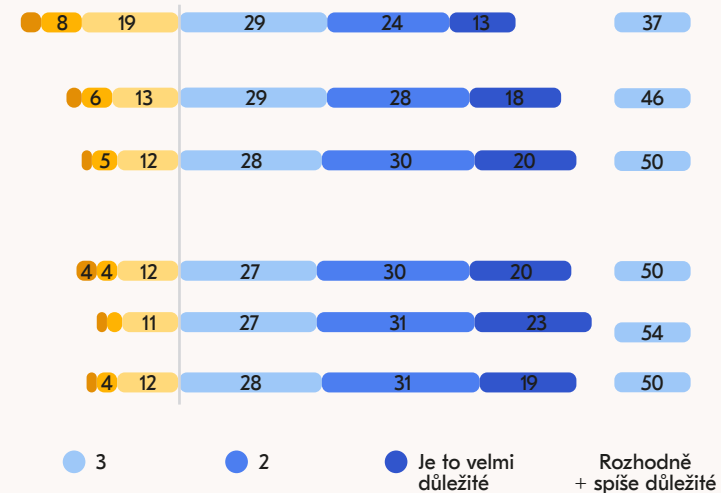
Dodržování všech zákonů je pro mě důležité.

Interpersonální konformita

Je pro mě důležité, aby se na mě druzí neztrobovali.

Myslím si, že je důležité nebýt ostatním nepříjemný/á.

Vždy se snažím být taktní a ostatní lidi nedráždit.

Konformita

Rozhodně + spíše důležité

Věřím, že bych měl/a vždy dělat to, co se ode mě vyžaduje.

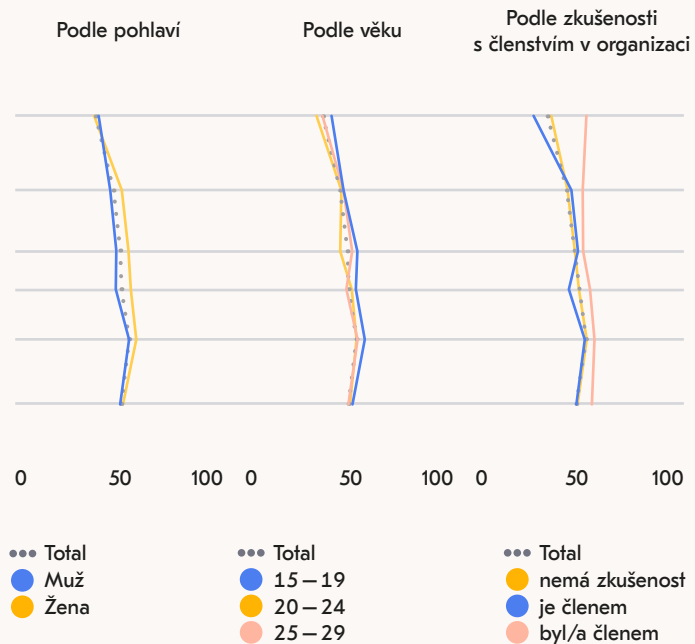
Je pro mě důležité dodržovat pravidla, i když mě u toho nikdo nevidí.

Dodržování všech zákonů je pro mě důležité.

Je pro mě důležité, aby se na mě druzí nezlobili.

Myslím si, že je důležité nebýt ostatním nepříjemný/á.

Vždy se snažím být taktní a ostatní lidi nedráždit.

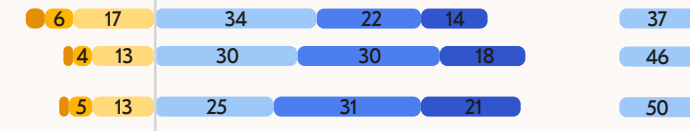
Pokora a Benevolence

Pokora

Snažím se na sebe nepoutat pozornost.

Je pro mě důležité být skromný/á.

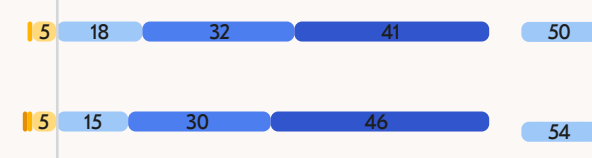
Je pro mě důležité být spokojený/á s tím, co mám, a nežádat více.

Benevolence (spolehlivost)

Je pro mě důležité být loajální k těm, kteří jsou mi blízcí.

Velmi se snažím, abych byl spolehlivým a důvěryhodným kamarádem/abych byla spolehlivou a důvěryhodnou kamarádkou.

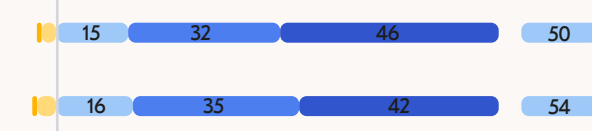
Chci, aby se na mě mohli naprosto spolehnout ti, s kterými trávím čas.

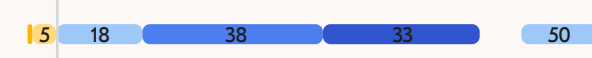
Benevolence (péče)

Je pro mě důležité pomáhat lidem, kteří mi jsou blízcí.

Je pro mě důležité starat se o to, aby se měli moji blízcí dobře.

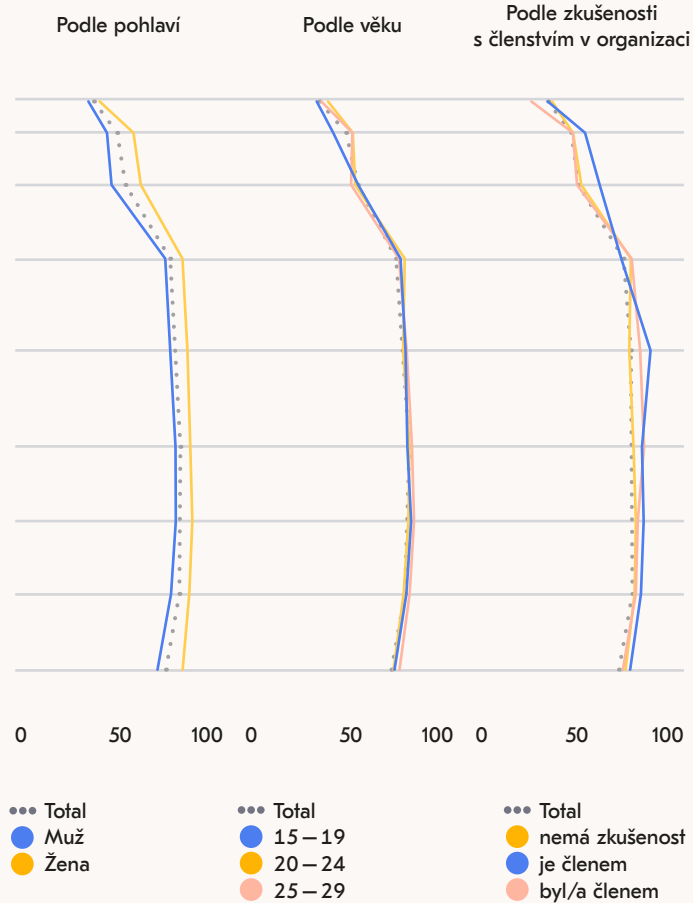

Snažím se vždy reagovat na potřeby své rodiny a přátel.

Rozhodně + spíše důležité

- Snažím se na sebe nepoutat pozornost.
- Je pro mě důležité být skromný/á.
- Je pro mě důležité být spokojený/á s tím, co mám, a nežádat více.
- Je pro mě důležité být loajální k těm, kteří jsou mi blízcí.
- Velmi se snažím, abych byl spolehlivým a důvěryhodným kamarádem / abych byla spolehlivou a důvěryhodnou kamarádkou.
- Chci, aby se na mě mohli naprosto spolehnout ti, s kterými trávím čas.
- Je pro mě důležité pomáhat lidem, kteří mi jsou blízcí.
- Je pro mě důležité starat se o to, aby se měli moji blízcí dobře.
- Snažím se vždy reagovat na potřeby své rodiny a přátel.

Universalismus (zájem)

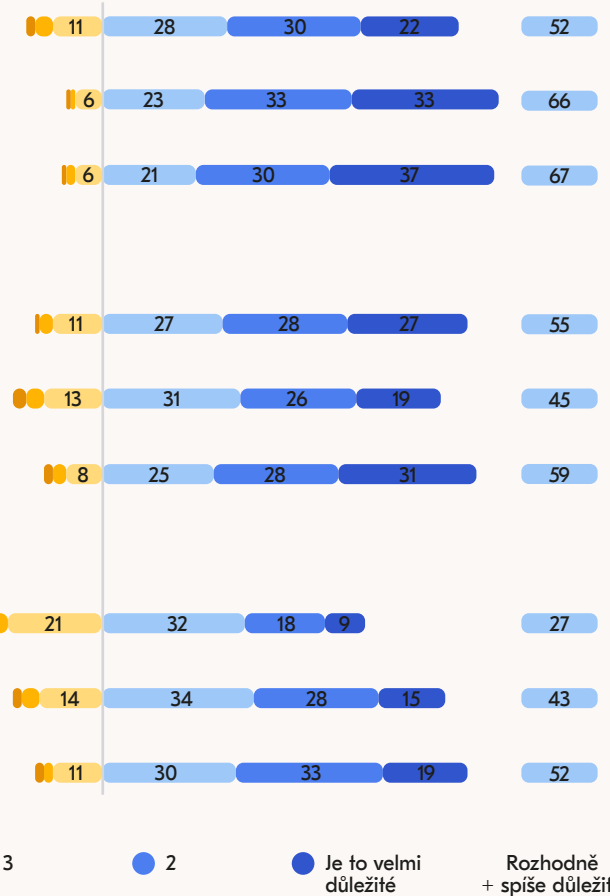
- Je pro mě důležité chránit slabé a zranitelné členy společnosti.
- Myslím si, že je důležité, aby každý měl rovnost příležitostí v životě.
- Chci, aby se s každým zacházelo spravedlivě, i s lidmi, které neznám.

Universalismus (příroda)

- Jsem pevně přesvědčen/á, že bych se měl/a starat o přírodu.
- Je pro mě důležité aktivně něco dělat proti ohrožení přírody.
- Je pro mě důležité chránit životní prostředí, abychom si ho neničili a neznečišťovali.

Universalismus (tolerance)

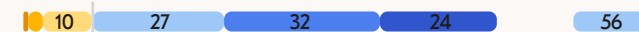
- Aktivně dělám něco proto, aby rozmanité skupiny lidí žily v harmonii a míru.
- Je pro mě důležité naslouchat lidem, kteří jsou ode mě odlišní.
- I když s lidmi nesouhlasím, je pro mě důležité jim porozumět.

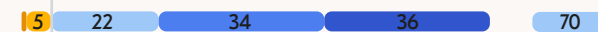
Sebakontrola, stimulácia & pôžitkárstvo

Sebakontrola v myslení

Je pre mňa dôležité byť kreatívny/a.

Je pre mňa dôležité vytvárať si vlastné názory a mať originálne nápady.

Je pre mňa dôležité učiť sa sám/sama pre seba a zlepšovať sa vo svojich schopnostiach.

Sebakontrola v konaní

Je pre mňa dôležité sa sám/sama rozhodovať o svojom živote.

Je dôležité robiť všetky veci samostatne a nezávisle od ostatných.

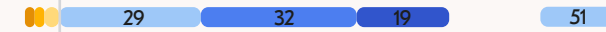

Je pre mňa dôležitá sloboda pri plánovaní a výbere toho, čo robím.

Stimulácia

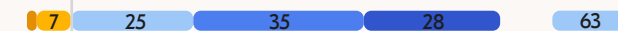
Neustále vyhladávam rôzne veci, ktoré by som robil/a.

Je pre mňa dôležité mať vzrušujúci život

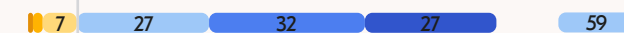

Je pre mňa dôležité mať množstvo nových zážitkov.

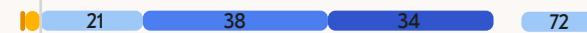

Pôžitkárstvo

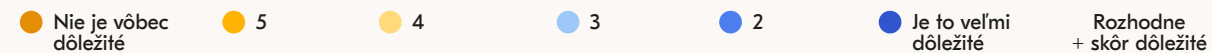
Je pre mňa dôležité sa v živote baviť.

Je pre mňa dôležité robiť veci, ktoré mi prinášajú pôžitok a potešenie.

Využívam každú príležitosť zabaviť sa.

Rozhodne + skôr dôležité

Je pre mňa dôležité byť kreatívny/a.

Je pre mňa dôležité vytvárať si vlastné názory a mať originálne nápady.

Je pre mňa dôležité učiť sa sám/sama pre seba a zlepšovať sa vo svojich schopnostiach.

Je pre mňa dôležité sa sám/sama rozhodovať o svojom živote.

Je dôležité robiť všetky veci samostatne a nezávisle od ostatných.

Je pre mňa dôležitá sloboda pri plánovaní a výbere toho, čo robím.

Neustále vyhľadávam rôzne veci, ktoré by som robil/a.

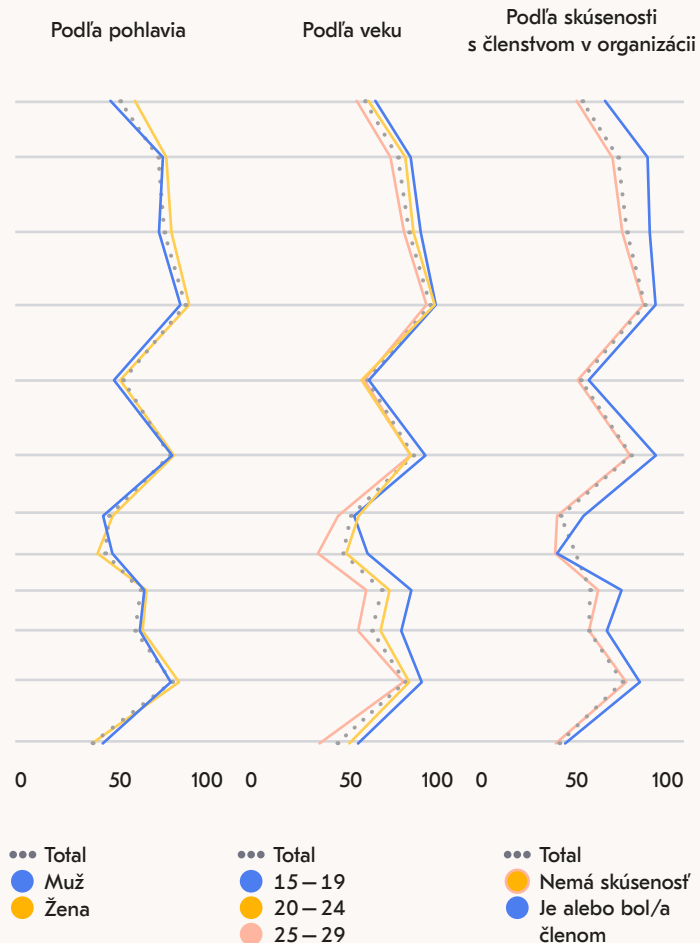
Je pre mňa dôležité mať vzrušujúci život

Je pre mňa dôležité mať množstvo nových zážitkov.

Je pre mňa dôležité sa v živote baviť.

Je pre mňa dôležité robiť veci, ktoré mi prinášajú pôžitok a potešenie.

Využívam každú príležitosť zabaviť sa.

Úspech

Myslím si, že je dôležité byť ctížiadostivý/á.

Byť veľmi úspešný/á je pre mňa dôležité.

Chcem, aby ľudia obdivovali moje úspechy.

Moc (zdroje)

Pocit moci, ktorý môžu priniesť peniaze, je pre mňa dôležitý.

Je pre mňa dôležité byť bohatý/á.

Snažím sa dosiahnuť vysoký status a moc.

Moc (dominancia)

Chcem, aby ľudia robili to, čo im poviem.

Mať hlavné slovo v každej skupine je pre mňa dôležité.

Je pre mňa dôležité hovoriť ostatným, čo majú robiť.

Prestíž

Je pre mňa dôležité, aby ma nikto nikdy nezahanbil.

Je pre mňa dôležité dbať na to, ako ma vnímajú ostatní.

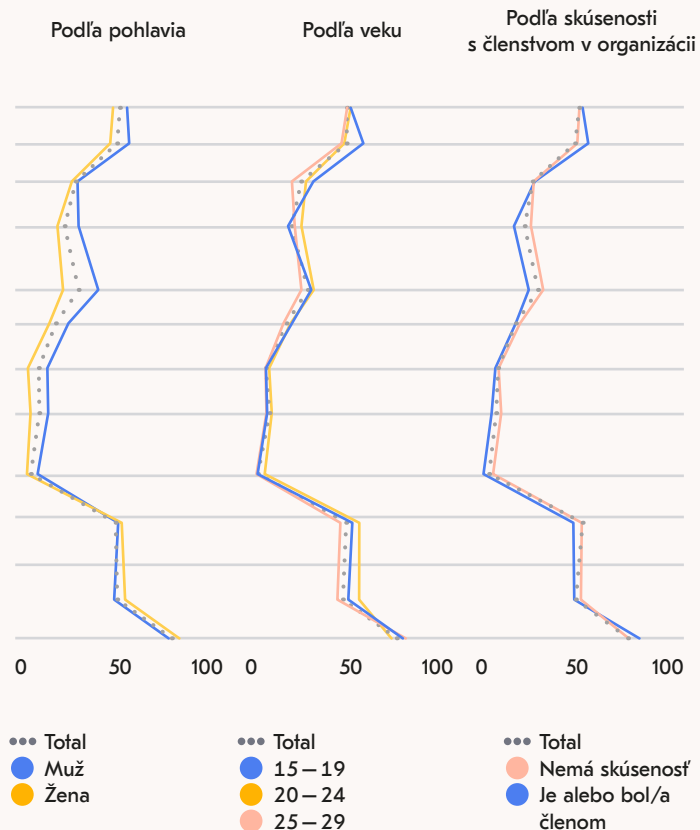
Chcem, aby ku mne ľudia pristupovali vždy s rešpektom a úctou.

Rozhodne + skôr dôležité

- Myslím si, že je dôležité byť ctíziadostivý/á.
- Byť veľmi úspešný/á je pre mňa dôležité.
- Chcem, aby ľudia obdivovali moje úspechy.
- Pocit moci, ktorý môžu priniesť peniaze, je pre mňa dôležitý.
- Je pre mňa dôležité byť bohatý/á.
- Snažím sa dosiahnuť vysoký status a moc.
- Chcem, aby ľudia robili to, čo im poviem.
- Mať hlavné slovo v každej skupine je pre mňa dôležité.
- Je pre mňa dôležité hovoriť ostatným, čo majú robiť.
- Je pre mňa dôležité, aby ma nikto nikdy nezahanbil.
- Je pre mňa dôležité dbať na to, ako ma vnímajú ostatní.
- Chcem, aby ku mne ľudia pristupovali vždy s rešpektom a úctou.

Osobná bezpečnosť

Vyhýbám sa všetmu, čo by mohlo ohroziť moju bezpečnosť.

Moje osobná bezpečnosť je pre mňa nesmierné dôležitá.

Je pre mňa dôležité žiť v bezpečnom prostredí.

Spoločenská bezpečnosť

Je pre mňa dôležité, aby sa moje země chránila pred všetmi hrozbami.

Chci mať tak silný štát, aby mohl chrániť své občany.

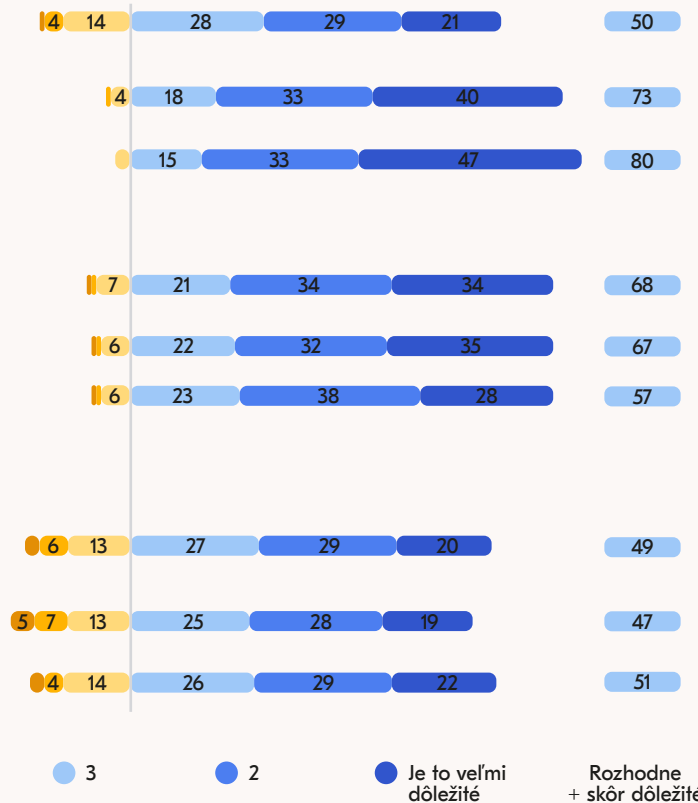
Je pre mňa dôležité mať poriadok a stabilitu ve spoločnosti.

Tradícia

Je pre mňa dôležité zachovávať tradičné hodnoty alebo presvedčenie.

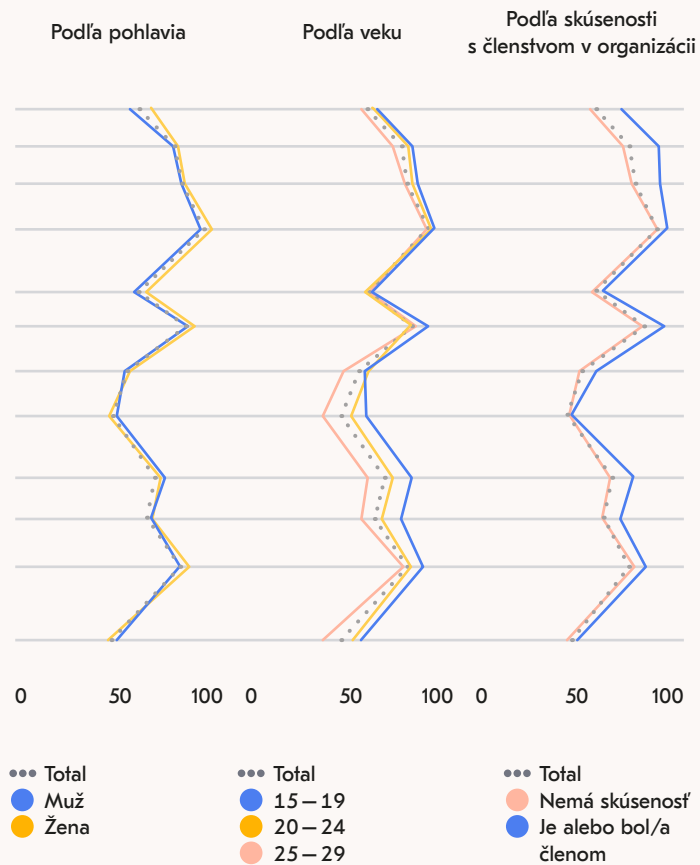
Je pre mňa dôležité dodržiavanie zvykú, ktoré se predávajú v mé rodině nebo mém náboženství.

Velmi si vážim tradičných zvyklostí naší kultury.

Rozhodne + skôr dôležité

- Myslím si, že je dôležité byť ctíziadostivý/á.
- Byť veľmi úspešný/á je pre mňa dôležité.
- Chcem, aby ľudia obdivovali moje úspechy.
- Pocit moci, ktorý môžu priniesť peniaze, je pre mňa dôležitý.
- Je pre mňa dôležité byť bohatý/á.
- Snažím sa dosiahnuť vysoký status a moc.
- Chcem, aby ľudia robili to, čo im poviem.
- Mať hlavné slovo v každej skupine je pre mňa dôležité.
- Je pre mňa dôležité hovoriť ostatným, čo majú robiť.
- Je pre mňa dôležité, aby ma nikto nikdy nezahanbil.
- Je pre mňa dôležité dbať na to, ako ma vnímajú ostatní.
- Chcem, aby ku mne ľudia pristupovali vždy s rešpektom a úctou.

Konformita (pravidlá)

Verím, že by som mal/a vždy robiť to, čo sa odo mňa vyžaduje.

Je pre mňa dôležité dodržiavať pravidlá aj vtedy, keď ma pri tom nikto nevidí.

Dodržiavanie všetkých zákonov je pre mňa dôležité.

Interpersonálna konformita

Je pre mňa dôležité, aby sa na mňa druhí nehnevali.

Myslím si, že je dôležité nebyť otravný/á pre ostatných.

Vždy sa snažím byť taktný/á a ostatných ľudí nedráždiť.

Konformita

Rozhodne + skôr dôležité

Verím, že by som mal/a vždy robiť to, čo sa odo mňa vyžaduje.

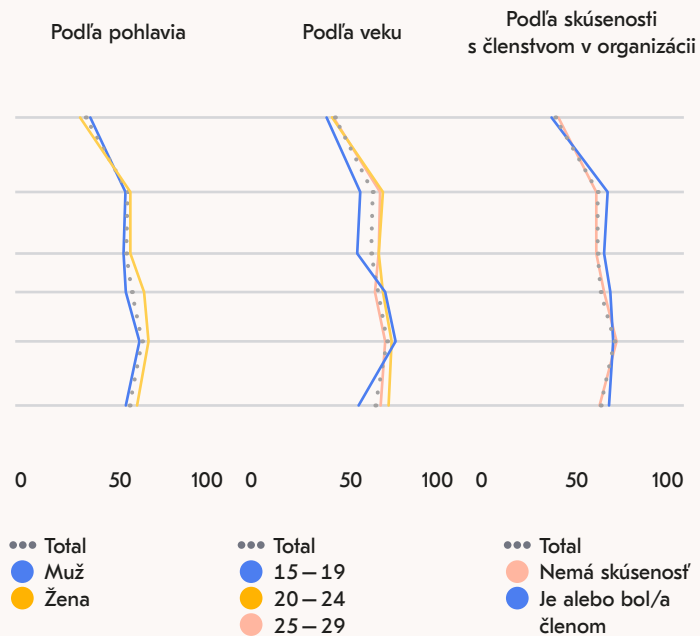
Je pre mňa dôležité dodržiavať pravidlá aj vtedy, keď ma pri tom nikto nevidí.

Dodržiavanie všetkých zákonov je pre mňa dôležité.

Je pre mňa dôležité, aby sa na mňa druhí nehnevali.

Myslím si, že je dôležité nebyť otravný/á pre ostatných.

Vždy sa snažím byť taktný/á a ostatných ľudí nedráždiť.

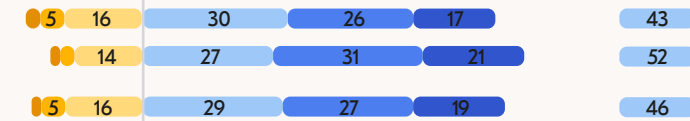
Pokora a Benevolencia

Pokora

Snažím sa na seba nepútať pozornosť.

Je pre mňa dôležité byť skromný/á.

Je pre mňa dôležité byť spokojný/á s tým, čo mám a nežiadať viac.

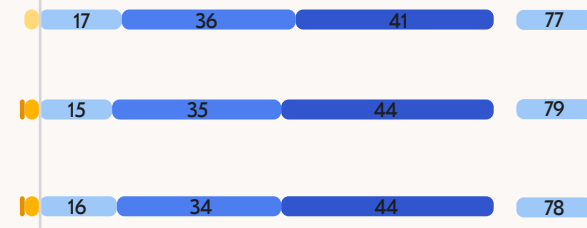

Benevolencia (spoľahlivosť)

Je pre mňa dôležité byť lojalný/a k tým, ktorí sú mi blízki.

Veľmi sa snažím, aby som bol spoľahlivým a dôveryhodným kamarátom / aby som bola spoľahlivou a dôveryhodnou kamarátkou.

Chcem, aby sa na mňa mohli úplne spoľahnúť tí, s ktorými trávim čas.

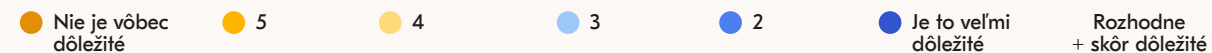
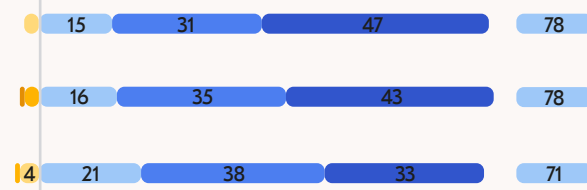

Benevolencia (starostlivosť)

Je pre mňa dôležité pomáhať ľuďom, ktorí sú mi blízki.

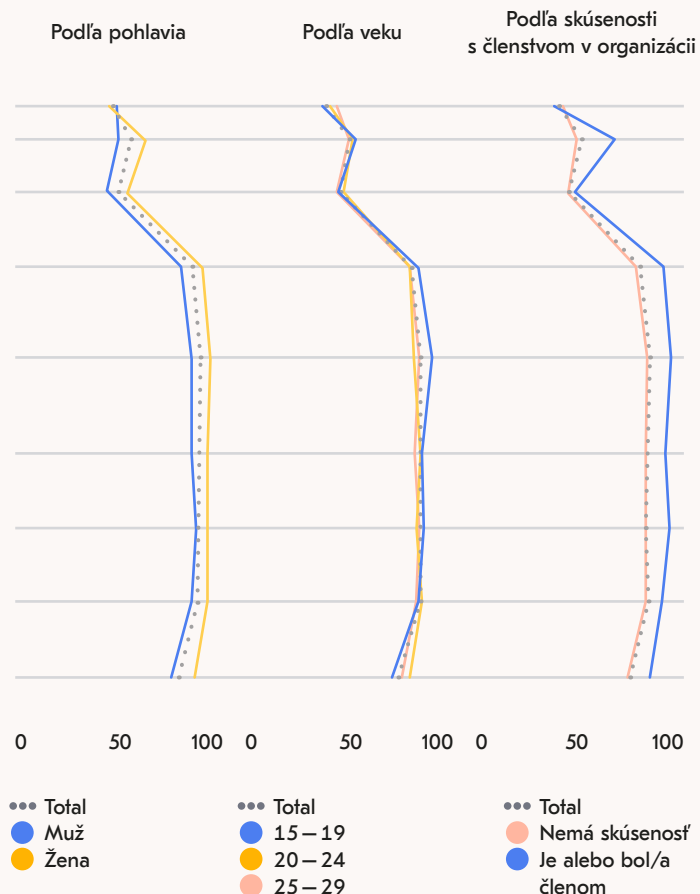
Je pre mňa dôležité starať sa o to, aby sa mali moji blízki dobre.

Snažím sa vždy reagovať na potreby mojej rodiny a priateľov.

Rozhodne + skôr dôležité

- Snažím sa na seba nepútať pozornosť.
- Je pre mňa dôležité byť skromný/á.
- Je pre mňa dôležité byť spokojný/á s tým, čo mám a nežiadať viac.
- Je pre mňa dôležité byť lojalný/a k tým, ktorí sú mi blízki.
- Veľmi sa snažím, aby som bol spoľahlivým a dôveryhodným kamarátom / aby som bola spoľahlivou a dôveryhodnou kamarátkou.
- Chcem, aby sa na mňa mohli úplne spoľahnúť tí, s ktorými trávim čas.
- Je pre mňa dôležité pomáhať ľuďom, ktorí sú mi blízki.
- Je pre mňa dôležité starať sa o to, aby sa mali moji blízki dobre.
- Snažím sa vždy reagovať na potreby mojej rodiny a priateľov.

Záujem

- Je pre mňa dôležité chrániť slabých a zraniteľných členov spoločnosti.
- Myslím si, že je dôležité, aby mal každý človek rovnaké príležitosti v živote.
- Chcem, aby sa s každým zaobchádzalo spravodlivo, aj s ľuďmi, ktorých nepoznám.

Príroda

- Som pevne presvedčený/á, že by som sa mal/ a starať o prírodu.
- Je pre mňa dôležité niečo aktívne robiť proti ohrozovaniu prírody.
- Je pre mňa dôležité chrániť životné prostredie, aby sme si ho neničili a neznečisťovali.

Tolerancia

- Aktívne robím niečo preto, aby rozličné skupiny ľudí žili v harmónii a mieri.
- Je pre mňa dôležité počúvať ľudí, ktorí sú odo mňa odlišní.
- Aj keď s ľuďmi nesúhlasím, je pre mňa dôležité im porozumieť.

Rozhodne + skôr dôležité

Je pre mňa dôležité chrániť slabých a zraniteľných členov spoločnosti.

Myslím si, že je dôležité, aby mal každý človek rovnaké príležitosti v živote.

Chcem, aby sa s každým zaobchádzalo spravodlivo, aj s ľuďmi, ktorých nepoznám.

Som pevne presvedčený/á, že by som sa mal/ a starať o prírodu.

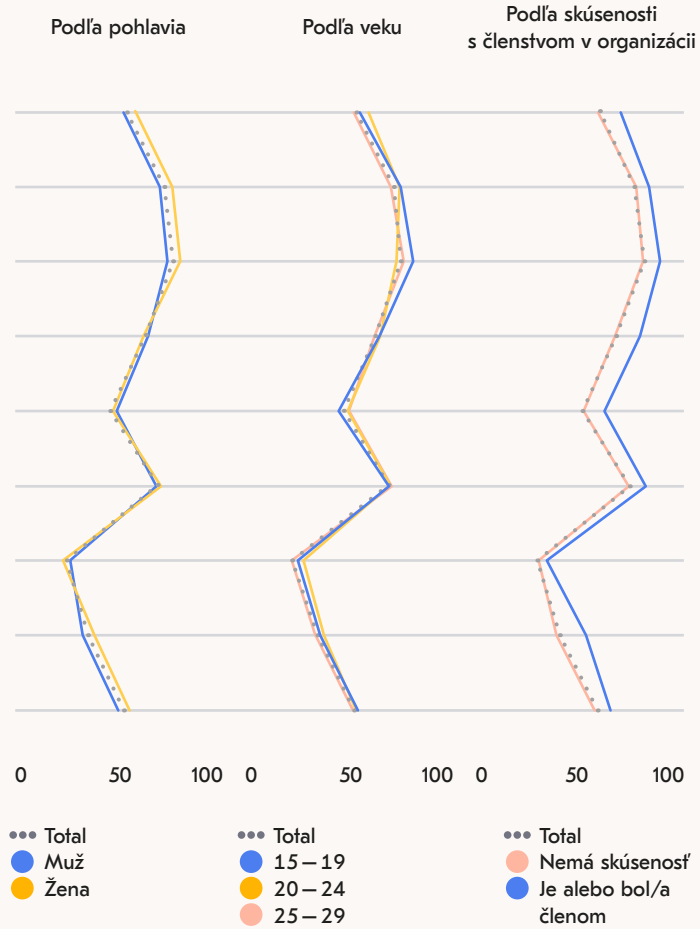
Je pre mňa dôležité niečo aktívne robiť proti ohrozovaniu prírody.

Je pre mňa dôležité chrániť životné prostredie, aby sme si ho neničili a neznečisťovali.

Aktívne robím niečo preto, aby rozličné skupiny ľudí žili v harmónii a mieri.

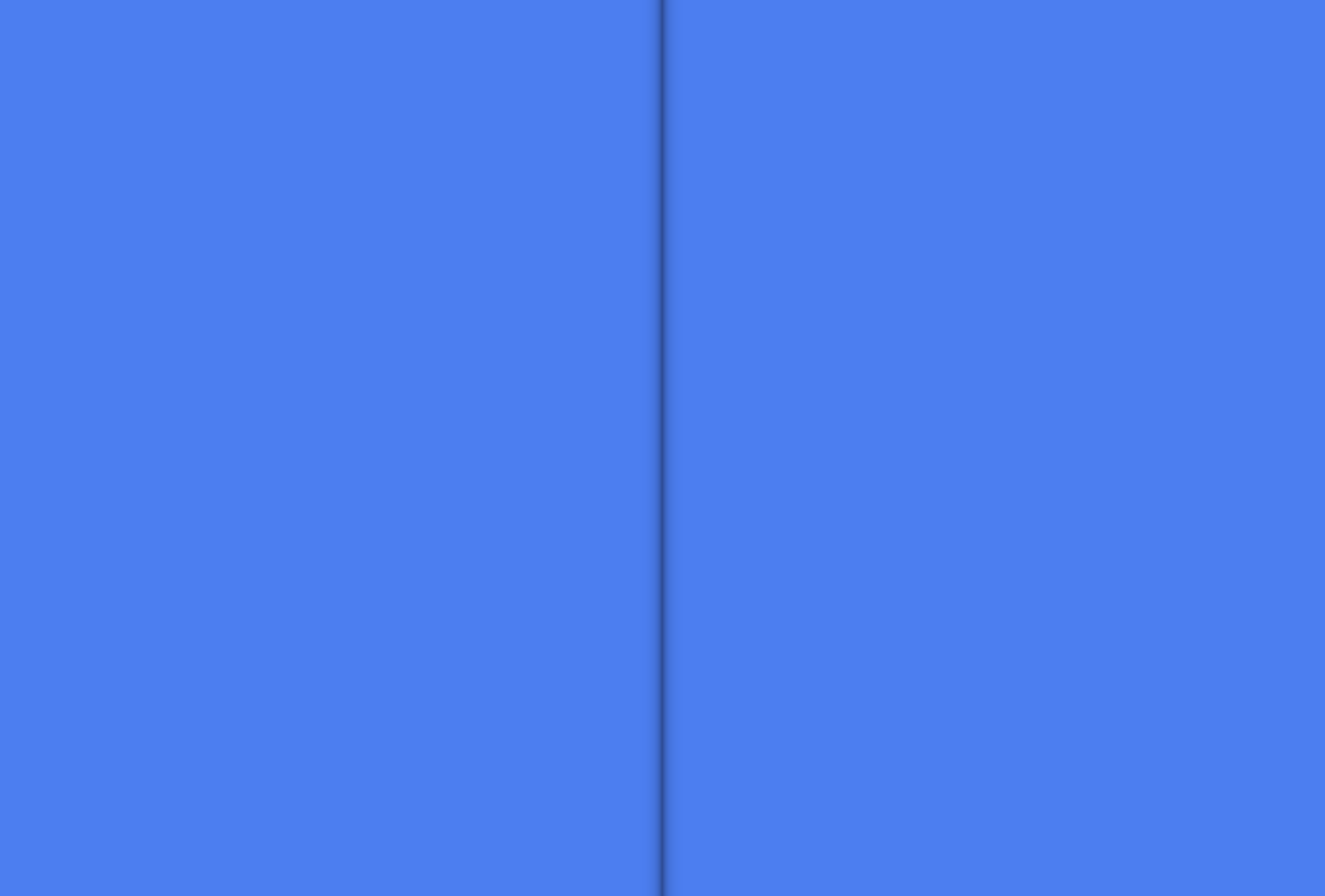
Je pre mňa dôležité počúvať ľudí, ktorí sú odo mňa odlišní.

Aj keď s ľuďmi nesúhlasím, je pre mňa dôležité im porozumieť.

FOTOGRAFIE

01	© Nina Mik	s. 17
02	© Filip Novák	s. 21
03	© Jakub Degro	s. 25
04	© Priscilla Du Preez	s. 41
05	© Filip Novák	s. 53
06	© Patrik Gabryš	s. 55
07	© Nina Mik	s. 65
08	© Nina Mik	s. 82
09	© Jakub Degro	s. 87
10	© Patrik Gabryš	s. 98
11	© Jan Haken	s. 99
12	© Gabriela Gáborová	s. 101
13	© Nina Mik	s. 103
14	© Nina Mik	s. 113
15	© Filip Suchý	s. 114
16	© Gabriela Gáborová	s. 119
17	© Patrik Gabryš	s. 121
18	© Nina Mik	s. 122

Publikácia je súčasťou medzinárodného projektu Hodnoty mladých, ktorý realizovali dve partnerské strešné organizácie, a to Česká rada dětí a mládeže a Rada mládeže Slovenska. Projekt prebiehal od júla 2019 do októbra 2021. Jeho ťažiskovou aktivitou bol reprezentatívny porovnávací výskum v oboch krajinách, ktorý bol zameraný na hodnoty a postoje mladých ľudí v Čechách a na Slovensku.

